

REVISTA CRITICĂ 1983

Maturitatea spiritului critic tinăr

Ideea de a delimita în imaginea de ansamblu a anului literar 1983 un compartiment special rezervat debuturilor în materie de istorie, critică și teorie literară poate părea, la prima vedere, ușor excesivă. Și totuși, dacă examinăm cu atenție reala stare de lucruri, ajungem la constatarea că unele dintre cele mai interesante falete ale fenomenului editorial din acest an, raportat la "genul" critic, sînt învestite de către aparținînd debutanților. Am spus că, într-un fel, situația este similară cu aceea din cîmpul poeziei, unde e limpede pentru toată lumea că în ultimii ani, inclusiv în cel de față, apare puternic sesizabilă masiva infuzie la talente tinere care, realitate, poate fi decisivă spre a deveni nouă, adică să se diferențieze de puterile și aparatele voci lirice aparținînd memorabilei generații '60 și promotorilor ce i-au urmat. Revendicații de peisaj critic, este de remarcat că o anumită rețineră a expozițiilor generațiilor tinere, fuzie, este, în realitate, o alegere, prin adoptarea unor atitudini guvernate de spiritul respectat, atrage după sine prezența tinerilor, hotărîți a depăși orice fel de complex și a se înscrie în dialog deschis cu fenomenul literar actual și din trecut din cel mai mult implicat, îndrăznește perspective. Acesta este, în realitate, înțelesul diversității frapantă, în ordinea priorității tematice și chiar a perspectivei metodologice, prin care ne întîmpină cărțile de critică ale debutanților din acest an. Refracții spiritului de improvizație, după cum și se vede, împiedică de anumite cantone ori intrate în uz, noi interpretări în fața de toate culeztașii abordării în cunoștință de cauză a temelor și problemelor de interes major, refuzînd a mai cantona cu comoditate în sfera temelor și problemelor ce păreau unora dintre debutanții anilor trecuți, pasivitate, înlocuită de o caracteristică lor evasimăgică. Mult vehiculatele sintagma **lectură critică modernă** își relevă eficiența plenară datorită tocmai unor asemenea complexe parametri tematico-metodologici.

În chip cu totul semnificativ, opinia noastră apare, poate, cel mai convingător ilustrată de volumul unu critic tinăr care pină în momentul debutului său editorial se manifestase exclusiv și constant în cîmpul folioletistic, în calitate de percutant și deși consacrat cronicar literar. Este vorba de volumul **Timș și mod** al lui Valentin F. Mihaescu, editura Cartea Românească, volum al cărui sumar se constituie realitate într-un autentic breviar al temelor și problemelor ce preocupă spiritul critic tinăr la ora de față. Fie și numai luarea în atenție a celor trei mari despartiri ale cărții este, fără îndoială, în măsură să ne ofere o idee clară asupra Căci sîntăm: iniția secțiune, Din clasic, cuprînd trei dense meditații critice, Eminescu, Bacovia și Sadoveanu, și trei personale exegeze consacrate lui Argeșiu, Călinescu și Marin Preda; a doua secțiune, **Moduri ale romanului**, delimitată prezenta de o secțiune de introducere, Căci sîntăm: raportată la trei mari idei critice: **funcția romanului, contextul social al demersului românesc și dichotomia personalitate - personaj literar**; și a treia secțiune, **Modul insurrecțional**, se sondează cu acuratețe dezvoltările în proză românească, în domeniul românesc, fiind luată în discuție atît aspecte teoretice (**Disocieri, Suprarealismul postbelic**), cît și aspecte de conținut strict practic, **"UNU" - sau primul val suprarealist, Doi poezii de "UNU", "Meridian" sau fronda calimă**, pentru ca, în fine, în această lucrare să fie abordate și unele probleme de caracteristică literară transantă, consacrate condiției critice în genere și a celui tinăr în specie.

Intr-adevăr, cum se vede, sumarul cărții lui Valentin F. Mihaescu depune mărturie concludentă asupra cîmpului tematico-problematic și asupra înțelesului deosebit de mare care are de față. De aceea, nu ne vom mira să constatăm că aproape fiecare volum de debut ce aparține anului 1983 se înscrie pe una sau alta din direcțiile mai înainte indicate. Ioan Holban realizează o profundă analiză a prozei critice, în prim-plan aflîndu-se revizuirea sintaxei a operei Spiridon consacrată o concentrată exegeză epoeului sadovian privit din perspectivă mitico-archetipală, iar Mariana Vartic disociază noi componente etic-filosofice, la propoziția condiției intelectuale în epica lui Anton Holban. Pe linia tematică deosebită și deosebit de interesantă, se înșiră între altele, cel mai important scriitor de azi, esul Sultanei Craia dedicat lui Zaharia Stancu (**Aventura memoriei**, Editura "Eminescu") se impune prin caracterul revelator al ideii critice în virtutea căreia se desfășoară analiza propriu-zisă, ceea ce se vede după elne optica în motivul "în dîmbuirea materialului demonstrativ și în selectarea acestuia. Luînd drept premisă criteriul memoriei afective, trădătoare proeminentă a personalității artistice a lui Zaharia Stancu relevată de fondul liric-poetic al întregii sale opere, îndiferent de genurile literare, Sultanei Craia evidențiază formele dominante ale fenomenului, în ordinea temelor și a motivelor. Astfel, după capitulul introductiv, **Aventura conștiinței lirice**, capitul de o remarcabilă pondere ideatică, se trece la încercuirea, cum s_puneam, a marilor teme și motive: **Erosul, Viața, moartea, Femeia, Familia, Comunitatea, Modelul reveriei, Ipotezele autorului**, pentru a se încheia cu succintul capitol concludiv, care, dealtfel, împrumută și titlul întregului eseu, **Aventura memoriei**. E limpede, așadar, că pînă în asemenea termeni problema critică este în discuție, în mod explicit și în deficiență, încă insuficient cunoscutele opere a lui Zaharia Stancu va trebui să fiină seama de modernitatea intrinsecă a viziunii critice propuse de esul Sultanei Craia. În pînă-tranzitorul său studiu consacrat lui Marin Preda, un alt important scriitor de azi care atrage tot mai puternic atenția spiritului critic tinăr, Vasile Popovici, la rîndul lui, utilizează cu măsură sugestiile structuralismului și ale semioticii, relevă elementele unei mitologii moderne sui-generis conținute de opera autorului **Motomiel**.

Stimulat, poate chiar inspirat de inițiativa aceleiași edituri care și tipărește iniția carte, inițiativa concretizată în lansarea colecției de antologii poetice "Hyperion", Costin Tuchiță are cutezătoarea idee de a întreprinde un minutios excurs în cîmpul lirismului aparținînd poezilor ce se situează, cronologic, în imediata apropiere a poezilor ce marchează etrapodina imologie lirică a anilor '80, Nichita Stănescu, Cezar Baltă, Grigore Hagiu, Ion Gheorghe, Petre Stoica, Anghel Dumbrăveanu, Horie Zilberu și ceilalți. Este vorba, cu alte cuvinte, de poezii livrîți în a doua jumătate a deceniului șapte, pentru a fi înțeles în ultimă instanță, dar care, într-un fel sau altul, au scăpat atenției critice din unghiul situării lor geografice-sintetice în contextul general al istoriei lirismului românesc actual. Prin urmare, nu se pune problema că nu s-a scris cronici și recenzii la apariția cărților semnate de poezii, precum, între alții, Leonid Dimov, Vasile Vlad, Emil Brumeru, Ioanid Romanescu, Dan Laurențiu, Cezar Ivănescu, Marius Robescu, Mircea Ciobanu, Sorin Mărculescu, Daniel Turcea ori Illeana Mălăncioiu. Chestiunea e alta: de a încerca să li se definească fiecareia dintre aceste opere care, în mod explicit, de a se atrage atenția asupra faptului că după strălucita generație '60 poezia română de azi niciodată de apertul unor poezii de indiscutabilă originalitate. Aceasta este miza reală a demersului cri-

Desene de Sabina Ștefanu

tic întreprins de Costin Tuchiță și trebuie să arătăm că demonstrația sa nu se pare pe deplin convingătoare. În timp ce alții conțrari ai lui Costin Tuchiță cantonează cu păbioitoare nongalanță fie în practica recenziei apologetice, fie în practica eseului superficial, autorul temeinicii cărți **Ceștiile poeziei** se dedica, meticuloși și răbdător, analizei metodică conștientă de criterii evaluative limpeză, neîntrerupt susținută de argumentul peremptoriu oferit de textul poetic. Astfel, volumul oferă un compact "pacchet" de scrieri valorice, pină acum doar aproximativ cunoscute și acceptate. Finea și riguroasă formulările, bizuite, în egală măsură, pe un gust literar cert și pe achiziții ale poeziei moderne dintre cele mari "funcționale" ("figura" elementelor primordiale, în accepție hegeliană, dintr-atele), iată, în fond, ceștiile de seamă prin care se distinge cartea lui Costin Tuchiță. Mai trebuie să arătăm că studiul monografic de tip clasic, consacrat vîlții și operei unui autor, se așază și el în șirul cărților de debut ale anului 1983. Ne gândim la generalul și utilul act de restituire pe care profesorul pitestean Ion M. Dinu îl realizează publicînd la editura "Scrisul românesc" cartea **Nicolae I. Apostolescu, omul și opera**. La rîndul ei, tentația demersului esegetic circumscris artei etno-folclorice se materializează într-un viu și erudit studiu despre **Structura proverbelor românești** - Editura științifică și enciclopedică -, semnat de profesorul severinian Constantin Negreanu. Pe de altă parte, demersul teoretic alși suficient în plan estetic beneficiază de aportul lui Traian Roman - **Artă și valoare**, Editura Univers -, al lui Ion Vasile Șerban - **Literatură și societate**, Editura Eminescu.

Seriozitatea și diversitatea preocupărilor ce intră în atenția cărții de critică semnată de autor află în iniția lor prezență editorială, elementele care, deosebi, se adună atributul calității certe, ne îndreptățeste deci să apreciem că prestigiul anului literar 1983 se întemeiază, indiscutabil, și pe acest tip de valori, mai rar întîlnit într-o serie atît de compactă. E semn că vitalitatea conștiinței critice și estetice a fenomenului literar actual își dobîndesc o înaltă nivel de deosebită forță și remarcabilă consecvență.

Nicolae Ciobanu

Poezia tinerilor

Poezia română contemporană a înregistrat, și în acest an, o serie de remarcabile apariții editoriale, dovăduindu-și, de o bună perioadă de timp, vitalitatea, consistența și diversitatea ipotezelor. Și, tot ca în ultimul timp, fanionul de poezie tinără sau, mai corect exprimat, poezia tinerilor, unul dintre cele mai interesante, mai complexe și mai efervescente fenomene ale literaturii acestor ani. Impresionantă cantitativ, timpuril va opera desigur o severă selecție, ca vine cu o sensibilitate și o retorică specifice, cu o frondă și o nemulțumire critică, fertilită, alt în planul conștiinței, cît și al limbajului poetic. Și în poezia recursului insistent la formele parodice, ironice sau ludice, cu o viziune critică, acută, gravă, a realității și timpului lor. La fel de incitantă este și poziția față de tradiția poetică, nu numai în context național, pe care, mulți dintre ei o cunosc bine, au apropiat-o și de care încearcă să se desprindă - citînd-o și rescrînd-o parodic și ironic, Mircea Cărtărescu de pildă, pentru a se consolida un spațiu propriu și a se reintegra astfel pe o altă treaptă. Chiar și excesele în această direcție, de loc pînă, nu sînt reflexul unui mod de a se trăși pe sine și pe cititor, ci, căutări esuate ale unor tineri poezii, care își caută încă drumul, sinceri cu și cu arta lor. Dintr-o parte, de cealaltă, al meu văz deosebit, vom vedea cum se reduce doar la linia umoristico-ludică, îmbrășișînd un întreg univers tematic și etalînd o complexă retorică, se detașează indubitabil, **Poeme siameze** (Editura Cartea Românească), de Traian T. Coșovei și **Poeme de amor** (Editura Cartea Românească) de Mircea Cărtărescu. Afla la al

patrulea volum, Traian T. Coșovei a atins o artă poetică matură, în care ironia și sarcasmul sînt temperate de o melancolie amară. Imaginația și poezia și acuratețea realizării, precum și locuțiile hipersensibile și ușor dezubazute: "Crește de spumă iluzinează. Adună din adînc biografia firului de nisip / care ești care ai fi putut fi. Lovesc de stînci / imaginea ta de licențiu bîmbăcit / zdrobit de fîrm prima străduie de care te-ai întors, licențiu și copil / Încercăză cu-o aură de spumă trandafirică / aderență pe care te-ai mări, uitată sub chereștea / unui port regăsită sub coloanele altuia - îndecentă / acoperînd bărbăția unui cult de vînt / cu albul spumei ridicată spre larg". (Si-acum vînoare). Versurile nu se par emblematică nu numai pentru dramatica scîndare a eului, ci și prin noul mod de a înțelege poezia, mai grav, mai aspru, opus inocentei ludice inițiale. Dacă despre Traian T. Coșovei se poate spune că se îndreaptă spre o poezică a profunzimilor, Mircea Cărtărescu exploatează limbajul poetic pe orizontală. Neîncrezător în capacitatea expresivă și cognitivă a cuvîntului, el dă frâu liber imaginației sale care aluneacă cu o viteză deborșantă deasupra limbajului poetic, mîșcîndu-l în toate direcțiile și refacîndu-l din exterior, o mică istorie parodică a stilurilor, nu fără a-și pune și peetea lui proprie.

Nu mai puțin promițător este Corneliu Ostășiu cu volumul **Experiențe pe sufletul viu** (Editura Eminescu), poet care a ales un drum original; acela al decantării și refacîndu-l din ciclurile de oreferiv al limbajului, materia și "tăietura" frazelor poetice rămînd totuși, modernă: "mă-ndepărtez de adevărul acestei ultime dimineți ferice / înfășurat în membranele lui înmate mă-nalt / deasupra răsăritelor unei năruți sacrice / mai mult ca acum / nu mi-ai lipsit niciodată dovezi despre foloasele culor / ce-și lîmbează în taina uneala feroc / înainte ca plînsul să-i cutremura mina să cadă / peste atele și altele rugămintă înută / sau o lespede ilustrată de febre". (Mai mult ca acum). Sub eleganta transparență a versului, bînuim neliniștile și frîmătoria unei conștiințe febrile ce li leagă de sensibilitatea și atitudinea generației sale. Un poet intelectualizat este și Andrei Roman a cărui poezie, în esență, este o poezie a sensibilității, și ea, printre cele mai semnificative, ale anului. Lirismul lui se individualizează în această frază, prin concentrarea ideli poetice, paradoxul formulării și rostirea poematice-sențioasă.

O altă direcție ar fi aceea a vitalității și a tradiționalității în accepția largă a termenului. Dan David în **Eu vă iubesc pe toți** aduce un ton proaspăt, o imaginație în stare de ebuliție și un patos al trăirilor de bună calitate, iar Aurelian Țiu Dumitrescu, **Iubire de pietrar** (Editura Eminescu), este o poezie a sensibilității, și ea, printre cele mai semnificative, ale anului. Lirismul lui se individualizează în această frază, prin concentrarea ideli poetice, paradoxul formulării și rostirea poematice-sențioasă.

Acestor nume li se mai pot adăuga și altele, Vasile Mihaescu (**Începutul în eternitate**, Editura Cartea Românească), un crepuscular rafinat, Ion Bogdan Letier (**Globul de cristal**, Editura Albatros) un baraban interesant, Viorel Dinicuș (**Ora ideală**, Editura Cartea Românească) o imaginativă metaforică, Angela Nache (**Miraculum**, Editura Dacia) o sensibilitate delicată etc. dar un articol, chiar de bilanț, care înțelegă mai bine și să recunoască, scrierile lui inerente. Ar fi trebuit, oare, să includem în acest context și numele unor poezii tineri dar pe deplin consacrați, cum sînt Liliana Ursu (**Zona de protecție**), Mircea Dinescu (**Exil pe o boabă de pipier**), Lucian Avramescu (**Vă este țeară**, II) sau Carolina Iliea (**Teștea din via**)? Criteriul tinerilor ca oricare altul își are, în ultimă instanță, doza de formalism, limitele și paradoxurile lui inevitabile. În orice caz, poezia tinerilor a fost și în acest an o realitate vie, efervescentă, provocatoare în sensul bun, al cuvîntului, ca experiență literară și intelectuală, demnă de atenția criticii și a publicului cititor.

Paul Dugneanu

Desene de Sabina Ștefanu

Argument

Urmare din pag. 1

Îl de primă acum este semnul unei emancipări. La prima vedere ceea ce tipărește Adrian Riza în revista "Transilvania" este o contribuție de istorie lingvistică foarte specializată, ce ne îndreptățește să o considerăm o contribuție și o informație nouă, Adrian Riza se desparte în paginile revistei "Transilvania" de un întreg mod de a vedea istoria și lingvistica românească, ca și de anumite concluzii ale ei. Caracterul de nouă al acestor pagini este în afara discuției, iar confruntarea lingvistică cu istoria, ca cel mai bun element de verificare, este un mod reconfortant de a așeza o veche discuție pe baze noi și sigure.

Riguroasă metodică și intelectuală dublată de o fină ironie face ca scrierile lui Adrian Riza să poată fi gustate dincolo de leul său științific aiături de cele mai bune pagini ale polemicii de idei din literatura română. Calitate cu atît mai prețioasă cu cît prin suita de contribuții din revista "Transilvania". Adrian Riza încearcă să reformuleze din punctul de vedere al generației sale o optică modernă. Scrierile sale satisfac și el deși "luptă cu incertăți" și dă sens unui bilanț care, oricît de sumar ca enumerare, rămîne grațios ca sens.

Dialectica generațiilor

Decide ce este firesc în destinul unei generații din literatura română implică riscuri pe care teoria trebuie să și le asume față de oraxis. Căci ce este oare "natural" și ce este "acelerație" într-o literatură care numai într-un secol și jumătate a trecut de la pură virtualitate la deplină maturitate cunoscînd o impetuoză și imprevizibilă dezvoltare a viziunii sale specifice, estetice și ontologice, ce a ridicat-o în universalitate alături de literaturile cu mult mai bogate tradiții? Ce poate fi mai elocvent decît că, în vreme ce în majoritatea culturilor europene operele modelatoare apar în secolele XIV-XVII, marii întemeietori de limbă și conștiință națională, adică de patul spiritual, apar la noi de-abia în sec. al XIX-lea, iar după o aută de ani de literatură sîntem pe deplin îndreptățiți a scria la laurii unei mai înalte recunoașteri internaționale! Natural? Acelerație? Întregul fenomen e de accelerație a unui proces natural.

Literatura și cultura noastră sînt tinere, dar s-au născut dintr-o civilizație străveche, istoria zbuciumată a acestor meleaguri așezate "în calea tuturor războaielor" cum sîmema cu amărăciune cronicarul, nu a fost mult timp favorabilă formelor culturale, dar genurile tinere s-au aflat din todeauna în adîncul sufletului românesc, popor. Acolo, în încrezătorul și în firea colectivă, se auzează și totuși o seamă de sentimente fundamentale așteptîndu-și glasurile și numele cu care să le recunoaștem. Întîlnind condiții prielnice - asemenea acelor semne arhaice ce încolțesc și după scurgerea erorilor istorice cultura românească a izbucnit cu o vitalitate uimitoare într-un adevărat "secol de aur", străbătînd, comprimînd, uneori sărînd, etapele unei evoluții multiseculare "firești", dacă judecăm după canoanele contextului european în zaristea cărui ne situăm. Raportîndu-ne la o posibilă "evoluție etalon" se poate observa că în literatura noastră multe din spațiile "taboului" generațiilor istorice cu formele lor de percepție specifică a lumii (cum ar fi, spre pildă, poezia fervorii medievale, proza realist-burlesca, renașterea culturală a secolului al XVIII-lea, unele "rămîni" evasivcunoscute. Cauze obiective au făcut ca forme de expresie ale unor experiențe spirituale reale să rămîne "neconsumate", pline încă de virtualitate. După opinia noastră, cu o inefabilă mișcare de recuperare a culturii pierdute, ele reapar, în operele membrilor dintr-o necesitate interioară. Se justifică astfel uluitoarea coexistență în timp a unor modalități de expresie de o deconcertantă varietate, de unde relativizarea neobisnuită a unor conțente, precum "modern" și "tradițional" în literatura noastră.

Considerînd, îndreptățiți de istoria noastră literară, începutul vîrstii tinere drept punct de plecare pentru șirul generațiilor care s-au succedat într-o desfășurare a literaturii române, facem o constatare impusă după opinia noastră, de desfășurarea obiectivă a fenomenului: fiecare secvență de treizeci de ani din istoria literaturii noastre a cunoscut în interiorul ei mutație esențială a sensibilității estetice, a "stărilor de spirit" determinînd pentru fiecare perioadă afirmarea, în "momente" ("valuri" sau "promotii") succesive sau simultane, a unei "generații de creație" spre a folosi termenul lui Tudor Vîlceanu - înlocuindu-l de unitară în variată, pentru a putea circumscrie teoretic din formele ei diferite de expresie o viziune comună membrilor ei. Criteriul principal după care delimităm o generație literară este deci nu stilul sau temele, nici consistența de grup sau prezența literaturii cu atît mai puțin vîrstă congenierică ei, ci existența, nu întotdeauna ușor de aflat în operele ei, a unei anumite "forma mens" a epocii, însumînd răspunsurile pe care conștiințele culturale le dau solicitărilor realului (realități geografice, istorice, culturale, economice, politice etc.) Desigur, în fiecare epocă au existat și personalități grele de încaadrat, dar e bine să facem încă de acum distincția dintre direcție sau curent literar și generație literară. Cîte generații a cunoscut decît dezvoltarea literaturii române? Înțelegem că nu mai mult de șase, dar terminate de evoluția "formel mens" specifice fiecărui interval: 1800-1830 sau **Descoperirea de sine**; 1830-1860, **Descoperirea Occidentului și a specificului național**; 1860-1890, **Conștiința de sine și înmărmurirea**; 1890-1920, **După război**; 1920-1945, **Exploatarea dimensiunii naționale**; perioada 1945-1980 pe care o putem numi **Păsărea specificului artistic**, a însemnat un hiatus care, adăugat războiului, a curmat evoluția generației interbelice și a frînat apariția generației următoare; 1980-1980, **Redescoperirea literaturii**.

E oare ceva atît de neobisnuit cît pină acum dacă acceptăm momentul de plecare anul 1800, în literatura română "generațiile de creație" au corespuns, fără să se suprapună întocmai, generațiilor biologice determinate de intervalul de treizeci de ani. Desigur, "borome" noastre au născut o dată în viață, dar o necesară nuanță fictivă prin larul coeficient de aproximatie al momentului de cea mai înaltă afirmare și greutate a sensibilității epocii. Căci între aceste limite o generație nu s-a manifestat, valoare vorbind, constant, ea a cunoscut, de-a lungul deceniilor, momente de maximă expresivitate, încadrate adesea de perioade de "primăvară a formelor" și de un anumit manierist al lor, momente de oscilație chiar. De asemenea, formalmente, în intervalele temporale amintite au existat momente de maximă expresivitate, în tîmput activ, trei generații literare: cea afirmată anterior, cea aflată la maturitatea și plenitudinea expresiei artistice și cea care abia începe să se formeze. Dacă adăugăm că în literatură o generație nu e niciodată omogenă ca vîrstă, durata sa acoperînd în genere o toleranță de unu-două decenii între vîrstele fizice ale membrilor ei obținem o formulă îndeajuns de complicată pentru încadrarea ei temporală.

Fără a ne descuraja, vom aborda din perspectivă critică afirmate mai sus fenomenul actual. Și dacă premisele noastre sînt juste sîntem întru totul îndreptățiți să afirmăm că într-adevăr a sosit timpul să asistăm la năsterea unei noi generații. Semne ale unei noi mentalități, ale unui alt raport cu realul și cu "funcția" literaturii - desti nu foarte concludente valoric și trădînd mai mult voința de schimbare, decît adevărul, dar care înțelegem că nu pot fi ignorate - au apărut deja în practica scrierilor multora din poezii, prozatori, publicisții și critici aflați la vîrsta debutului în revistă sau editorial, ele îndreptîndu-ne la considerațiile de ordin teoretic. Înseși discuțiile care se poartă în ultimii ani în jurul conțentului și a literaturii tinerilor sînt simpatice.

Fenomenul apariției unei noi generații ne apare astfel perfect natural, exagerată este doar graba cu care i se proclamă o valoare și un viitor poleit imediat la care realizările de pină acum nu îl dau încă dreptul. La ceasul la care ne aflăm generația tinără încă se caută și dîne, în puterea și în încrederea "an-lansm" după modelul prost înțeles al unor confrăți mai vîrstnici, artistice care este prea timidă și timorată de greutățile generației anterioare. Căutările ei suferă de lipsa spiritualității și chiar la un înalt grad de intelectualitate ele rămîin prizonierele materiei, adică formei și realului imediat. Neîncrederea în puterile sale de transfigurare este dublată adesea de o lipsă de profunzime alarmantă. Să nu exagerăm totuși în sens onus și să-l acordăm integral sanțele realizării, mai ales că ne aflăm doar înaintea unei faze inițiale și tranzitorii, nesemnificative în configurația ulterioară, credem, și deci lesne de refutat din mers. De altfel, mulți dintre tinerii ei componenți, îndeosebi cei din țară, în genere ignorați de rubricile carrale, promit să dea cu totul altă greutate și gravitate profilului viitoarei noastre literaturii.

Problema generațiilor este discutată de obicei eronat, numai în termenii poeziei, dezbaterile uîldn proza și critica. Desigur, în poezie sînt mai ușor de pus în evidență datele unei noi sensibilități, iar debutul său aparține editorialelor și versurilor și mai rapid decît cărțile de proză și critica, deci și intrarea autorilor în atenția cronicarilor și în Uniunea Scriitorilor. Și totuși, fără a mai vorbi despre suportul solid pe care proza îl aduce sensibilității epocii, conferindu-i în impuneră unei noi realități, trebuie să afirmăm că în literatura noastră există o generație care o imagine a literaturii de azi nelăcitate de interesele predecesorilor. Apelul la metodele moderne este îndeajuns de temperat, el fiind în egală măsură și-n demersul critic al virurilor generațiilor anterioare. Desigur, există și în poezie, în proză cît și în critică tineri care, delimitîndu-se de spiritul "înaintașilor", cred în posibilitatea unui dialog între literar și real construit pe nou tip de sensibilitate. Aupra chestiunilor practice, unele relevate în cronicile noastre de debut, ne păstrăm însă dreptul de a reveni cu exemplificări.

Alexandru Condescu

Desene de Sabina Ștefanu

IZVORUL VIU AL CREATIEI

Frumoase proze, reportajele

SA PIERDUTA PE MARE

Am mai scris despre scurta de reportaj de la "Flacăra". Sunt ani de zile de când paginile revistei dovedesc că acțiunile de investigație a cotidianului nu sînt făcute în întințare, ci au sistem, metodă și o utilitate pe care numai celebritățile campanii sociologice conduse de Dimitrie Gusti le-au mai avut. Chiar mai mult, operând printr-un corp de reporteri între care s-au aflat mereu și buni scriitori, "Flacăra" n-a vechit marfa brută, simplu stoc de informație socială, ci a selectat și a prelucrat urgențele sociale, organizând adevărate campanii de presă, în care calitatea literară a reportajelor a jucat un rol decisiv. Nu vreau să spun că revista "Flacăra" ducează în cîmp literar, dar cînd bătăliile se cîștigă acolo — strălucesc!

Mihai Pelin este unul din scriitorii pe care "Flacăra" i-a relansat cu o vigoare neîntîlnită pe drumul clasei, al împărțirii de idei. Nu vreau să spun că Mihai Pelin a fost descoperit de "Flacăra", debutul său în proză îl precede pe acela de ziarist, dar "Flacăra" i-a introdus numele și valoarea artistică într-un circuit urias, un circuit pe care ultimul său volum, de exemplu, nu-l va putea egala: circuitul mijloacelor de masă-media.

"Sa pierduta pe mare" este un volum înecat în colecția de reportaj a editurii "Eminecu" cu toate că între copertile cărții se află schițe, poeme în proză, povestiri. Dar aceeași etichetă e-a lipit și pe cărțile lui Ion Longin Popescu și Cornel Nițorescu, deci ponderea prozei este și acolo, la fel de vizibilă. Dacă judecăm că reportajul este altceva decît proză n-ar funcționa cu atîta rigiditate ar fi pagubă în... ciuperca. Dar rigiditatea este teribilă și paguba este mare deoarece lipsese citiva scriitori redutabili de recunoașterea pe care o merită.

Am mai scris și că marea libertate de exprimare a reportajului îndădește experimente stilistice remarcabile, o mișcare lejeră prin toate genurile, "clasice" ale prozei, de fapt o absorbire a lor într-o exprimare literară modernă, vitală, neanacronică. Acesta este și prețiozitatea volumului lui Mihai Pelin. Fiindcă temele sînt amare. O lume de toate zilele formată din țărani, otrăseni, țigoveni, vaduve și pensionari, slujbași mărunti la stat ori mărunti activiști culturali "arde" numai pe firmament literar. Și arde, iuimează, modifică starea de spirit a cititorului.

Structura textelor e pe cazuri. O biografie bunălă devine interesantă prin tehnica perspicacității și prin discurs, prin gradul în care poate fi sursă unei pledoarii: nu e drept că ultimul oar de pe valea Birgăielor să moară de sîrăcie pentru că nu se poate desprinde de indolențierea sa, "anacronică": e grav că un acăr amărît să nu-și poarte grija nici măcar înaintea sfîrșitului; nu e bine că un țăran, singurul dintr-o familie de țărani care nu-și trădează condiția și nu fuge să fie, tot el, depășit moral și și așa mai departe, mici înscenări adunate într-un proces intențat chiar istoric, pentru că pe cel care îl stăruie, uneori din filele sale, chiar pe cel care o fac. Este clar că o asemenea structură a textului literar cere un discurs limpede. Pledoariile trebuie să fie funcționale, cititorul nu trebuie dus cu vorba, el trebuie sedus și apăsător. Nici una din bucățile din volum nu face abateri de la această condiție de comunicare "sub asediul". Prima frază este o replică, un dialog gata angajat în care întîi îl se comunică ideea și apoi comentariul. Lectura este din acest mod extrem de antrenantă. Ritmul cărții este alert dar, cu toate acestea, un anumit elegant, voluptuos și invaditor, îl conferă cărții o densitate lirică pe care o recetăm, în zonele urde se ascultă poezia și muzica.

Frumoase proze reportajele lui Mihai Pelin!

Sânziana Pop

Mesajele reportajului

La confluența dintre publicistica și literatură, genul tinăr al reportajului impune exigențe speciale, îndeosebi pentru inteligența și ritm, pentru observație și pentru formularea incitantă. Este un gen în care, la noi, s-au afirmat nu puține talente autentice. Din generația de mijloc, Nicolae Holban este, fără îndoială, cel mai bun reporter, dotat cu instinct literar, cu luciditate și cu o conștiință a profesiei care îl permite să nu deformeze realitatea nici în sensul pozitiv, nici în cel negativ, păstrînd o dreaptă măsură a lucrurilor.

Nicolae Holban se declară singur un "reporter sentimental", dar are inteligența și decența de a nu aluneca în sentimentalism, aceeași și pentru că are umor, ironie și simțul situației.

Volumul său din acest an, *Reporter de cursă* (Jurnalul "Flacăra"), este o carte care se face pe sine sub ochii noștri, în liniștea unor amintiri care odăta tulburate vin în avalanșă. Cautarea febrilă este sensul existenței reporterului, neliniștit și pasionant. Nu este o vinătoare a senzaționalului. Dimpotrivă, în reportajele sale, în genere, și la Nicolae Holban dealtfel, cititorul nu vizază evenimentul spectaculos, ci cotidianul banal, în care se află imprimată marea epocii. De fapt, volumul lui Nicolae Holban conține anti-reportaje, întrucît în timp și reevaluat, reflecții privind condițiile reportajului și condiția modului său. Reportajele sînt veritabile povestiri, scrise cu un coeficient de enigmă, cu înțelegere omenească și cu o anumită nostalgie care stăruie și pe care luciditatea polemică a reporterului n-o poate anihila. Una dintre principalele calități ale scrierilor lui Nicolae Holban este absența festivității, absența efortului de a îngheșa realitatea în tipare premeditate.

Foarte interesant este demersul autorului de a căuta, după ani, chipuri uitate, modele ce au făcut odăta subiect de reportaj, oameni care au fost în centrul atenției în anii '50-60. Este o confruntare a adevărului omenească al personajului, cu chipul său confectionat, o comparație între om și model, între erou și polițai. Din perspectiva de acum a reporterului, imaginea nu se mai pot suprapune. Una dintre cele mai bune secțiuni ale cărții refacere chipul Eroului, personaj de forță, contradictoriu, observat cu înțelegere în reacțiile sale din final. Eroul, adușat și idealizat în epoca în care se cultiva modelul muncitorului-vedetă, apare în înostaza lui (Moartea unui erou) și în aceea a Martei Cîncă din Reîntîlnirea. Chipul său se confectionează într-un mod similar procedurilor star-sistem-

"Natură vie cu baracă"

Un sat din Bărăganul, o așezare de oameni și fapte, pentru că eroul este depășit de epocă și intră în amurg cu chipul său adevărat, desprins de modelul publicitar. Miturile proletcultismului sînt de aceeași factură cu cele hollywoodiene, dar de semn contrar. Destrămarea lor se produce la fel, odată cu modificarea psihologiei și a atmosferei, odată cu epoca. Dar persistă nostalgia acestor vîrste a începuturilor, a literaturii anilor '50 (Zăpezile de alătădă), a blocurilor muncitorești din Herentari, a unei vîrste depășite (în spatele ferestrelor deschise, Reîntîlnirea). Univesc acestor reportaje-povestiri se imoartă între dramă și umor, între violență și tandrețe, între generozitate și resentiment, între fanfaroză și căldură umană. Personajele reale devin personaje literare, cu personalitate, cu farmec, dramatice, comice (Intermezzo 2), nostalgice (Gustul țigării).

Scriitorul caută nu evenimentele, ci sensuri, nu date statistice pe care să le exalte într-un stil euforic și festiv, ci semnificația unor destine, a unui climat, a unei epoci. Reportajul, gen efemer, secvențial, legat de evenimentul zilei, de prezent, este integrat, printr-o asemenea viziune, într-o durată acordată cu epoca, asumîndu-și nu doar rolul de a relația sau de a înregistra, alert și spectaculos, ci mai ales pe acela de a reflecția, de a reevalua și de a descifra sensurile adevărului.

Sultana Craia

"Piramidele Bărăganului"

Un sat din Bărăgan, o așezare de oameni și fapte, lui constituie obiectul reportajelor lui Dumitru Ion Dincă, în *Piramidele Bărăganului* (Editura Eminescu, colecția "România azi", 1983). Volumul se înscrie în sfera reportajului gazetăresc, căci nu așteaptă de subiectivitate stilistică, doza de "fictiune" propriu reportajului literar lipsește. Excepție ar face metaforele sau care se grupează textele, toate decurgînd din titlul cărții: *Corabia de zăpadă, Piramidele soarelui, Dinastia roșie, O excepție desigur aparentă*, pentru că metafora e aici mai mult rezultanta sintetică a faptului de viață analizat — portretizat — decît propriu-zis un trop. Să spunem că D. I. Dincă este un atent observator al oamenilor și relațiilor sociale, înzestrat cu suficientă capacitate de pătrundere în esența faptului de viață. Privirea se plimbă la suprafața "lucrului", pătrunde cu un dinamism subînțele pentru a da la iveală relația specifică: adevărul vieții. Un sat de cîmpie oferă o dimensiune distinctă: planimetria monocoloră și conține suficiente nuanțe "fabulatorii". Acolo unde relieful își distribuie frumusețea cu atît de multă zgîrcenie, natura pare să fie completată de generozitatea morală a omului.

Satul-personaj al reportajelor lui Dumitru Ion Dincă este Pogonele, o comună, aproape urbanizată, din cite înțelegem, aflată între "ziceri și Făurei". O comună cu o fabrică, un liceu, un spital. De aici poate începe o adevărată "epopee" a Bărăganului, pornită mai mult dintr-un pariu profesional, cum ne mărturisese autorul. Un peisaj aspru prin egalitatea lui, cu citirile ridicate în virajuri de vînt, "pustiitor" de bărăgan, amintind de Panait Istrati. Legătura sentimentală de aceste locuri nu topește însă reportajul pînă la sentimentalism. Supravegherea obiectivă este permanentă, nimic poetizat ori inutil poetizat. Cîlim aceste însemnări o veritabilă radiografie a condiției sociale a omului trăind la sat în anii noștri. Imaginea este fundamental optimistă, de un optimism contaminant. Oamenii cu dragoste de muncă și de viață, oameni de acțiune, numai aparent "simplici". E o adevărată "arheologie a spiritului", după expresia poeticească a lui Mihai Ungheanu, mișcîndu-se, forțînd parca în deplină armonie cu sensul superior al mișcării naturale. Principala calitate a reportajelor din *Piramidele Bărăganului* este tocmai naturalitatea. O sinceritate absolută față de oamenii "cercați" de ochii reportericești și reciproc. Atmosfera se reconstituie pe indelețe dar cu deplină siguranță. "Miracolul" oricărui reportaj constă tocmai în lipsa de... miracol prin care finalmente se destăinuie realitatea.

Satul acesta lălmăiean pare o matrice a individualității rurale românești în ultimii ani. O prezență simbolică revenind nu întîmplător, este *fințina*. Cu roată sau cu cîmpăni, ne-o imaginăm alături de autor ca pe un semn al continuității. Durata se înscrie parca în icoana finținilor risipite pe cîmpie, pe o cîmpie-martor la bătaia ritmică a timpului. Curiozitatea literară a volumului lui Dumitru Ion Dincă o reprezintă partea finală, în care reporterul reconstituie (și restituie) imaginea satului Căldărăști, vecin cu Pogonele, sat unde Marin Preda a zăbovit în vara anului 1956 și care e folosit ca sursă de inspirație pentru *Moromeții*, volumul II. Pornind de la o mărturisire inserată în *Convorbiri cu Marin Preda* de Florin Mugur, D. I. Dincă refacă "drumul" marelor scriitori, care nici nu a fost de fapt un drum, ci un exercițiu de contemplație și observație tactică, adică, a oamenilor, a muncii lor, a unui spațiu familiar. Apare și presupusele modele ale unor personaje. Chiar dacă nu e cu totul validabilă estetică, formula aleasă rămîne incitantă, oricum, *reportericească*. Dumitru Ion Dincă este un reporter care știe să meargă fără ocol la esență.

Costin Tuchilă

Reporterul este un moralist

Foarte adesea reporterul este prezentat sub înfățișarea unui dromoman inveterat, care nu suportă să zăbovească în birouri, a una care îi privește cu îngăduință ironică pe oamenii de bibliotecă și se mișcă fără încetare, fizic, oferindu-și o nemăîncheiată belle a concretului. Reușitele cărți de reportaje dovedesc că, dincolo de tradiționala, indispensabilă, dealtfel, bulimie pentru amănunte, pentru con-

cretul unic și ireproabil, este bine ca autorul să fie un om cultivat și, mai ales, să aibă înțelegerea de informații sintetice a unui romancier potențial, doritor să afle structurile definitorii ale cit mai multor domenii de activitate umană. Este bine, apoi, ca reporterul să aibă deprinderea reflecției pe teme de sociologie și psihologie, o asemenea obținută presupunînd lecturi asidue și bine orientate, pe care intuiția, oricît de ascuțită, nu le poate suplini. Este necesar, de asemenea, ca reporterul să aibă o înțelegere foarte clară a genului pe care îl practică. El nu trebuie să uite că are de informat de convins în legătură cu o serie de aspecte obiective. În consecință, trebuie să-și dramatizeze homeopatic subiectivitățile, exprimîndu-și-le cu multă socoteală, evitînd astfel eroarea pe care o comit cel care deturtoază reportajul înspre zona jurnalului, confesiv de călătorie. De asemenea, autorul de reportaje trebuie să își strunească tentația de a-și comuta textele în proză (prin introducerea unor personaje intensificate și aduse în stadiul de evidente ficțiuni) sau în poezie (prin transformarea datelor obiective în rezumi lirici). În fine, din cele mai reușite cărți de reportaje aparute la noi în ultimii ani (printre care se cuvine a fi numărată și *Viața la 1000 de kilometri pe oră*, de Ovidiu Ioanțoia), aflăm că pivotul strategiei narative pe care am schitat-o mai sus este o filosofie optimistă de viață. În spiritul acestei filosofii, reporterul nu alege din amalgamul nesfîrșit al realității aspectele promițătoare; oamenii sănătoși, cu nervii buni, oamenii a căror tendință naturală nu este să se plîngă și să cîrtească, ci să acționeze, să dregă, să pună pe picioare (în mod semnificativ, dintre cele treizeci și sapte reportaje, cite cuprînde *Viața la 1000 de kilometri pe oră*, doar un singur text se referă la o categorie umană handicapată moral). Lectura arată că aceste opțiuni nu sînt rezultatul unui comod recurs la schemele euforice ale de frecventate de către reporterii de mina a doua. Ca narator, deci personaj al propriilor sale texte, Ovidiu Ioanțoia (înlocuim ca și Mircea Bunescu, despre a cărui lectură carte, *Impotriva nisipurilor*, aparută la Editura Eminescu, în 1982, am scris în "Lucaferul") face parte din categoria umană pe care o preferă. De aici concluzia că din "strategia" reporterului face parte și un fel anumit de a fi. Încredințat, dezolant, neauratist nu prea au că căuta în reportaj; filosofarea asupra defectelor naturii umane le este rezervată, se pare, prozatorilor.

Formula care îl atrage cel mai mult pe Ovidiu Ioanțoia este cea a rezumării sugestive a unor evoluții umane, pe parcursul unor texte relativ scurte, adesea realizate sub forma unor dialoguri. Din aproape în aproape, facem cunosțintă cu un prototip uman, pe care reporterul îl so-cotește, în mod implicit, optim și îl propune cititorului său. Cel despre care nu se relatează sînt oameni avînd cele mai diferite profesii. O serie de trăsături sufletești îl unesc, transformîndu-l într-o familie distinctă. Sînt oameni cinștii, capabili de eroism, familisti serioși, avînd o adevărată pasiune pentru muncă; idealurile lor de ferice sînt simple, părăind a deriva din tradiționalul bun simț al fărînimii noastre patriarhale; sînt, de fiecare dată, părinți și fii iubitori, avînd înțelegere pentru zburdănițiile tineretii, dar și pentru slăbiciunile bătrînitii; buni profesioniști, acești oameni se disting prin calitatea prețioasă de a nu străbate crize psihice de nici un fel, trecînd prin vîrste cu echilibru și demitate.

Așa sînd lucrurile, apare evident faptul că reporterul este un moralist, care propune o anumită filosofie de viață. Din toate relațiile sale despre oameni realizați social, grație darului lor de a nu apuca nicodată partea rea sau doar indolenția a lucrurilor, datorită capacității lor de a se înscrie, fără multe rîmuinții, în formula de realizare socială validată în mod preponderant.

Valentin F. Mihăescu

Paul Antim

Continuare în pag. a 10-a

Continuare în pag. a 7-a

"Jur că voi spune adevărul"

Titlul cărții Aretel Săndru este incitant (cine n-ar vrea să dețină adevărul și citi dintr-unul și să-l dori exprimat?) și amănunțit (jurămîntul este un program publicistic ambicios). Jurămîntul — în formularea lui de procedură juridică — este însă mai elastic pentru că are o marjă de relativism prin adăugarea: și nu voi ascunde nimic din ceea ce știu. Este probabil ca sub acest relativism (inclusiv în chiar demersul publicistic) și Aretel Săndru notează într-un cuvînt înainte că "adevărul nu are, nu poate să aibă — așa cum s-ar crede — singular". Ilustrarea acestui propozii — o paradoxe în aparență — o găsim în primul reportaj (care dă și titlul cărții). Mai important chiar decît reportajul pe care trebuie să-l scrie de la o fabrică de piine (în schimb de noaptea) este drumul reporterului către acei oameni, mai importanți, așadar, adevărul său (în adevăr care adesea eludat atunci cînd se scrie sau se comentează reportajul), drumul său către adevăr.

Sigur, din acest moment, cititorul va căuta în paginile parcurse adevărul sau adevărurile promise. Să spunem, mai întîi, că o secțiune a cărții — "Dintr-o anumită perspectivă" — se ocupă, fără menajamente, de adevăruri care dor: într-un sat din Moldova, patru copii aflați sub influența misticismului tatălui lor, își condamnă mama la suferință și singurătate, alți oameni — dintr-o comună telemăneană — sînt victime ale naivității lor și așteaptă un "Mercedes" pe care l-au văzut pe o bucată de hirtie stampilată cu o monedă de 3 lei, un adolescent comite sub influența alcoolului un grav fapt antisocial, alții tineri se joacă de-a căsătoria și jocul lor este stupid, comic și tragic în același timp etc. Anchețele Aretel Săndru sînt drepte, neromantate, nesentimentale și, mai ales, se feresc de moralizări. Aici, în această parte a

cărții, se dă la iveală cel mai bine sistemul gazetăresc care nu ezită să străbată sute de kilometri pentru a audia și cealaltă parte, pentru a mai aduce o probă pentru a vedea oamenii despre care scrie. Se relevă, astfel, responsabilitatea resimțită în fața cititorului și a afirmărilor publice a actului modelator săvîrșit prin scris. Remarcabil — cu un început de năvălire cehoviană prin atmosferă, prin bunătațe, tandrețe și dramele personajelor în vîrstă — este reportajul "Durerile unui pensionar".

Sub aceeași emblemă — răscolind realitatea în fața ei nevăzută, neîgădită în seamă se înscriu și celelalte reportaje: subiectele mărunte, subiectele de fiecare zi devin probe ale unui adevăr despre viața celor mai mulți dintre oameni, asadar, demne de a fi expuse (cum sînt: "Complicata industrie a unui lucru obișnuit", "De un leu piramidon", "Călătorind într-un cos de răchită"). Chiar și atunci cînd vorbește de lucruri spectaculoase (decoapătarea unui munte în căutarea sulfului, un santier al tineretului) atenția reporterului se îndreaptă spre amănunțel esențiale (să la zicem așa) pentru că "A fi reporter înseamnă în cele din urmă a te implica în istoria unor oameni și-a unor conștiințe și poate în istoria unor locuri".

"Jur că voi spune adevărul" este o carte împotriva prejudecăților. Împotriva prejudecăților de tot felul. Și chiar împotriva condiției reportajului (constrîns adesea să-și modifice adevărul în funcție de nenumărați factori: data apariției, locul apariției, profilul publicității etc.). Cu atît mai interesantă este această carte cu cit ea se încheagă din reportaje scrise sub această presiune (despotică) a "cotidianului" la care lucrează autoarea. Ceea ce a fost picătură printre rînduri a căpătat fluentă și unitate. Este în mod cert, un semn al talentului.

Constantin Stan

"Aretel Săndru, "Jur că voi spune adevărul", ed. Eminescu, 1983.

Proclamație de dreptate

În veacul meu de purpură în care Se călătorește-noul cuprins' Istoria e semn în fiecare Din rădăcina vetrei de nestins,

Republica-i lumină-n veci și pază Într-un întreg de soare și mo'erii Prin care graiul nostru se păstrează Pe-nțineri și pe legile puterii.

Sînt comuniste zările acasă Cu ciocirii de piine izvorind Și orice stea prin muncă de-a-i culeasă E biruință-ncredere și-avînt.

Învîngător pe calea-adevărată Partidul e erou prin popor Către mai bine viață străbătută E de teaur larg deschisător.

Constructor temerar de libertate Istoria în demnitate scrie Cu faptele de fructe încercate Cînd patria îi este temelie.

Partid și țară — unică lucrare Pe suveran meleg spre viitor Ne-au dat: această viață-năpătoare Și-un ideal de comunist izvor.

Pavel Pereș

Dialog

despre Republică

Am vorbit cu mama într-o dimineață, Despre Republică și alte probleme urgente, Ce stau pe ordinea noastră de zi, ce zilnic, la poarta timpului, sînt prezente.

Mama me uită la mine în fugă, Dar privirea ei e-o lumină adîncă, Și muncim mai departe, la coroana de griu, Din stema Republicii sculptată în stîncă.

Mai avem în viață, atîtea de făcut, Și nimeni nu poate, neapăsător să fie, Nu-i ușor deloc să fabrici istorie, Din fîntina istoriei să scoți apă vie.

Doar prin muncă putem starea identitate, Ea este arul, moneda noastră forte, Tot mai aproape este zarea visată, Acolo, în zare, pentru noră, un port e.

Am vorbit cu mama: vorbesc mereu, Despre Republică și steagul tricolor, Fiecare zi e un nou orizont, Fiecare orizont e un nou viitor.

Avem la cîrmă un partid încercat, Iar Fiul Țării, e-al Republicii fiu, România are un vitez președinte, Laolaltă cu țara, în toate, îl știu!

Ion Văduva Poenaru

Republica cu fruntea de

lumină

Epoca fierbinte clocotește în noi Ca o flăcără eternă, mintuitoare de viață, Și felul poporului, împletit în saibă

de mărgăritore, și sudori fecunde, Îngemănătoare de năzuinți, de strădăni

Se deslășă prin privirea ei de soare, Aducing cu sine, cu fiecare zi cu fiecare eoz, Naile răsăriti, rupe din cotidianul fierbinte, Desăvîrșind prin crez și voiață.

Deșăvîrșirea noastră, Și ostfel, zilele devin adevărate timpuri De citorii, în timp ce nopțile

Isi deșartă prin pleoapele lor de ziua Calde săruturi, așezate pe fruntea edificiiu cetății.

Viturile reci nu cutează să-și măsoare Puteerile cu puterea noastră, Venită din țărîni, din însăși viața

Ce se dăruște cu ardore nouă, Nouă înșine-făuritorilor de ziua, De soare, de glorio — Pentru noi cei care oșezăm comună pe fruntea lată,

Cuprînsă doar de lumină veșnică, A Republicii noastre socialiste.

Horvath Dezideriu

Patria

Nu mai într-un lan de polme bătătorite poți scrie cîștit istoria bobului de griu.

Marian Zamfira

Imn

Decembrie Țară în alb Imnurile plutesc aiudoma unui suflet al aerului

Adevărul acestor zile E mai presus de ele Așa cum griul e mai presus de truda secerătorului

Spre tine se adună țara Toate cuvintele cîntecului Mamă română

Pîntec al celor ce cu miinile lor plămădesc un chip al viitorului

Al celor ce-nvață să se înalte În fierbîntele cer al încrăderii Al celor ce nu se întorc de la o lîmpede Lumină a zilei

Cei ce în toate timpurile Nu s-au îndoit din dreptul lor trup Sînt aici Țară în alb

Vasile Amarghioalei

ÎN MARAMUREȘ

Enigmele sînt aproape

Cine merge în Maramureș trebuie să lase acasă prejudecata livrescă a unei Transilvanii globale, delimitată doar de ambiții și pretenții locale. Țara Maramureșului este o puternică realitate, vizibilă cu ochiul liber, reliefată distinct la fața locului. Ea nu este o invenție turistică, așa cum sînt multe aiurea, ci o realitate arhaică cu rădăcini adînci. Intrarea acestei fizionomii bine precizate în constința culturală românească este în curs. Nici măcar un istoric de înconjurabilă intuiție ca Nicolae Iorga n-a acordat acestei regiuni a țării statutul ei istoric particular, deși a subliniat mereu ca pe o explicație miraculoasă a originii maramureșene a Mușatinilor. O explicație ar fi aceea că în vremea cînd marele istoric bătea drumurile și satele țării, pe jos sau în trăsură, decalajele de înfățișare și de aspect social nu erau atât de pronunțate de la un colț la altul al pămîntului locuit de români. Treceau timpul și subliniau singularitatea acestui ținut care și-a profilat după război personalitatea istorică din ce în ce mai pregnant. Maramureșul n-a fost după toate semnele un întimplător teren de decolare al unei strălucite dinastii moldovene, ci prin rezistența unclătății sale o țară originală. Aceasta o sînt și o teoretizare din ce în ce mai mult intelectuală și artistică locului. La Ieud, Petre Dunca și Daniela Dunca, profesori, se dedică întru totul acestei realități moștenite. Corurile de copii din Ieud și Cuhaea lui Bogdan Vodă au înfățișat vizitatorilor din sudul țării texte de o vechime imensă în țară limbă simplă, duce și exactă, așa cum o aflăm numai în Doctei și Eminescu. Pomenirea lui Nichita Stănescu s-a făcut într-un edificiu de lemn al cărui turn eștează se înalță către cer dinaintea de 1800. Muzeul etnografic din Sighet expune în sălile sale piese incredibile de artă populară a căror fizionomie artistică conservă elemente de ritual. Căil cetlic și cocșul solar care va deveni, mai jos, pe un traseu care ține Pestișul din Hațeg, pasărea măiastră a lui Brâncuși. Eleganțul porț vechi, este purtat fiind încă de femei și băieți pe străzile localităților prin care trecem. Este de înțeles, cu atât mai mult, revelația și entuziasmul pașositorilor față de cultura și arta populară, față de fizionomia poporului român într-o epocă în care toate acestea nu erau înțelese salvate de zăozorul civilizației, simple relieve, ca astăzi, ci realități compacte, impunătoare prin densitate și întindere. Vitrinele muzeului de istorie a Maramureșului din Sighet vorbesc despre felul în care Unirea din 1918 s-a realizat pe aceste locuri, iar felul în care cîntecul așezămîntului o face ne scoate la suprafață o realitate nestiută și necurpină încă în expunerea de manual asupra istoriei Unirii. Capătă lumină și explicație și noblețea de ritual a unei cărți ca Turmele, scrisă de un moldovean, care nu s-a documentat în Maramureș, dar care a extras din legendele locului natal dimensiunea strămoșilor lor nordvestici. Turmele ar putea candida la locul de epopee pastorală a Țării Maramureșului. Nimeni provincial în existența și conduita acestor oameni, lucru pe care l-am mai întâlnit și în Sălaj. Provinca ca naștere a „complexului de inferioritate” este o invenție legată de București și împrejurimi, vechile țări nu s-au lăsat atrase în acest sistem gravitațional. Cit de vie, cit de puternică este arhaicitatea locului, cit de interesantă pentru antropologie, ca și pentru diverse discipline umanistice care pot colabora între ele, ne-au arătat-o nu numai exponatele muzeale din pinacoteca Sighetului. Teoria despre cuvîntul „doină”, făcută în secolul trecut de Hașdeu, se poate verifica, după aproape o sută de ani în Maramureș. Vechii colinde transmise cu sfînțenie încep cu „Da, dăina”, care, după spusele „mătușei” care le întona, se păstrează din bătrîni și ar însemna „cîntec”. Dar alături se află și „Dui, duiună”, altă relicvă interesantă care, luată în socoteală, va încerca desigur certareile pe care de vremea ordonate ale lingvisticii românești. Țara Maramureșului se prezintă astăzi mai bine precizată ca altă dată, ca un continent care se cere explorat cu instrumente potrivite și ochi atent. Enigmele sînt mai aproape de noi decît credem îndeobște.

M. Ungheanu

Istorie și istorie

La poarta casei istorico-necrotăz dincolo sînt mări și peri cloști cu pui numai de aur și răsufăra mea îndirjită de-atita viețuire fără moarte istoria vede o casă de lemn nu pădurea venită să mă ocrotească copii ca toți copiii nu inima mea imblinzind din toate părțile nisipul clepsidrei afară sînt un om sărac înăuntru cit soare m-așteaptă numai într-un fir de iarbă.

O vorbă bună

Puneți-mi vă rog o vorbă bună pe lingă Sfatul Fierelor de Iarbă nu pentru veșnicia vremelnică nici pentru viața cea fără de moarte ci cum să rămîn genial de verde și la vremea coasei promit să-l urmez și-n carul cu fin dacă legănarea lui e o trestie afirmativă.

Etapele interioare

ale plînsului

Să-nvite pămîntul și soarele și luna și istoria asta fir-ar ea să fie dacă nu mergeam la școală ar fi stat la locul lor ba mai învăț și pe alții gramatica nisipului să-i oblig să repete tu ești nisip tu ești nisip a fi e o îndrăzneală cu diplomă de merit ce nu-ntrăbea de casa părintească nici de copilărie doar trăsese tranșea în care sînt invitat politicos să intru.

Portret în cușit

M-am născut undeva în Maramureș dar eu m-am născut acolo într-un ținut bîntuit de istorie și turizist sorit să mă uit azi cu neadmerire la o poartă inexistentă dar eu m-am născut undă m-am născut să vă sporesc frumusețea și nu tabelul domnului mendeleev.

Ion Burnar

CONDICA ÎN VERSURI de Ion Gheorghe

Tot Zubaști, Zubaște

Unul dintre cei dintii de partea noastră Este lon cu cimbrul la fereastră Dar acela-i oare cimbrîr Sau fineaș, s-o pască toată de calomfir Colul soarelui cel fără zăbale ?
 Ca o grădina de țărani plecat dintr-ale sale : Pietrele morților s-au risipit, numele s-au sculat
 Au luat vînturile numele anilor cei numărați de dincolo
 de împărat ;
 Că lon Zubașcu, dimineața se uită la iarbă de peste morți
 Cum o calcă roțile semului cel din porți ;
 Ion Zubașcu, de amiază vede florile de peste Ale morților
 Cum le duce vîntul veste
 Dinspre patrufoile în chip de zarul sorților ;
 Ion Zubașcu, seara numără brînzușile
 Printre pietrele de căpătii, că merge soarele de-a bușile ;
 Că-s brînzușe, că sînt stele
 Ochii lui lon peste ele, dincolo de ele.
 Ai ochi ai lui lon, sînt două vieții în lume, Uităburile-și scot capul către lucruri, să le pună alte nume —
 Că lon Zubașcu este un eu al meu la Borșa lingă sinea mea
 Pentru carea piatra pietrelor se uimea ;
 El știe despre mine ce eu nu știam că știu într-ale mele cărți,
 El cunoaște cele ce noi nu știam că știm — de viii celelalte părți ;
 Cu nărușu-l de alun printre vite sălbatice
 El ne-a găsit Mama textului precum pinzele apei freactice
 A umblat Dacia Feniks și-a dat de fintini
 Ismenindu-le, să n-arunce-n ele criticii mortăciuni.
 Ce-și aduce el amine din vechimea dacilor neimpliați
 și-a celor cu picioarele-n obezi,
 Trece mai în susul nostru cu șapte dozei.
 Unul dintre cei dintii de partea noastră Este lon cu cimbrul sub fereastră,
 El în contra celorla moriminturi, cu Maria Doamna, ce-a făcut și
 Scut, apoi scut și iar scut, și iar și iar și scut și
 Tot băieți și fete pus-au dimineața, pus-au la amiază

Să tot fie în fereastră om de pază ;
 Și te fele și băieți ei așezară decuseara
 Intre ce-a fost țara și-ntr-un ce e țară să mai fie țara :
 Tot în chipuri de icoane, tot în locuri de icoane ;
 Cu Maria Doamna de-un albastru-al ochilor cel fără de mărghină ;
 Asupra spurcatelor de la granițe cartagini ;
 Cu Maria Doamna, de-un aurii roșcat al părului, ca vîlva băilor —
 Sleg cetății neamului Zubașcu, în contra răilor ;
 Lumea țării de la margini, cu Zubaști, Zubaște ;
 Au umplut-o punind stavilii între noi și iarba ce ne-or paște
 Intre noi și-ntr-o grădina care nu este de coasă,
 Stă lon cu-lui Marie, ce le pasă ?
 Cu ani în urmă ne-au pus toată masa, ne-au făcut și multă sărbătoare,
 Vinovaților de noi, că le-am luat casa cu vorbire multă, nemulțămitoare ;
 Maramureș, masă mare, are, n-are
 Dă cu-asupra-ndestulare !
 Și astă vară, de-au aflat lon că sîntem la Ieud,
 Au venit prin lume multă, cum s-ar rupe vîntul de la nord, spre vîntul de la sud ;
 De-am mîncat cu miere albă dimineața, el ne-aduse coș de afini
 Din grădina chiar a ta, slăvită împărăta Dafine !
 De-au aflat Maria Doamna, că pe aproape t sîntem, au venit
 Să ne vadă, să ne spună de-ale noastre dintr-un timp necunoscute ;
 Drum de două dăți, între Lăcașul cel din Deal și-ntr-o celălalt Lăcaș, din Vale,
 Atîta vorbă, însă bucurie pînă azi și peste ale noastre și-ale sale.
 Acum știu de tot ce este Omul Disponibil spre o fi odată,
 În această lume, unde omul către om abia mai căia ;
 Om, lon cu-a lui Marie, cu Zubaști descendenți și cu toată Zubaștimea, stol de păsări tinere în crîncinii cureții.
 Mergeti la Zubaști să înțelegeți un popor, părinte de popoare
 Toată Casa Maramureșului, care este-n veci altarul Omului Cel Mare ;
 Sănătate trupului, tărie minții, lege, bunădate în vigoare
 Toate-n chipul muntelui de OM, cel purure-n lucrare ;
 Că lon este-al Mariei om, este al ei român, este creștinul ei
 Încit oriînd, oriunde, de-a pereche de Marie cu lon, pot să fondeze către zei,
 Nouă patrie, din piatră seacă și pe piatră seacă, neam de stei.
 Dă-ne nouă, doamne, timp să-ți fim și vremea de-ați cunoaște,
 Dă-ne doamne nouă, tot Zubaști, Zubaște.
 *) Cîntec de poeme de lon Zubașcu din core a apărut un prim volum.

O poartă de lemn...

Înculetoare, Meșter Grîndă cu un suflet după el, Arborele vîltit dintr-un fir răsucit, careva săpa o groapă sus pe deal, scrițele zăpada sub picioare, pe marginea colț de lup rînit la cerul roșu, că așa cer roșu printre altele părți nu este — zăreau ei — și împietritura de la poartă, gard de casă cu spin în el nu-l trece muma, nu-l trece tata, nu-l trece moartea, li colindă fete subțirele ca niște flori de Iarnă, un sat și în sat drumul cu oameni și case și copii, zburau deasupra două păsări cu arpi lungi, atîta am văzut în satul Ieud, județul Maramureș, cum te uita pe hartă la stînga, sus, Adică niște dealuri mărunte, Arborele Vieții urzit acolo, Meșter Grîndă intra pe o poartă veche, de cînd moartea cu Sufletul poeziei noastre după el. Și l-a-nsculat acolo, cu înculetoarea ala de lemn, tot furat și ea de pe vreunde. Atîta am văzut.

Salvina Adam

Riul

Iul Liviu Damlan

Am vegheat o tinerețe pe granița dintre cuvinte
 Surori și frați își făceau semne cu sufletul în sărbători
 Riul hotăr curgea prin creier ca o aducere aminte
 Că prin pădurile tăiate treceau aceeași vîntători.
 Se adunau în miez de noapte pe malul riului hotăr
 Aprindeau focuri din vechime de coborau în ele stele
 Uitate-n univers, o casă ținută-n stilpi de chilimbar
 Plutea pe ape nevăzute sub cerul drumurilor grele
 Se auzeau bății de coasă, cum se aude la vecini,
 Nu era nimeni să răspundă în graiurile înțelese
 Riul hotăr era canuna ca singele prelins pe crini
 Ce ard pe capete de aur împodobindu-se mirese.

Riul le cheamă din departe la nunta stelei
 Fără mire
 Feciorii își ascut securea și intră în păduri pe viață
 Din dorul lor se nasc fintini și riul curge mai subțire
 Podul nunții așteptate s-a prăbușit de dimineață.

Stele căzătoare

S-a făcut intinerie în provincie
 Coloane de fum ne reazăm privirea
 În casele cu număr fără soț
 Fecioarele de abur amină despletirea
 Stau într-un tîm să nu se vadă
 Cu ochii lor misterioși coboară
 O altă lume, una de zăpădă
 Cînd frigul muntelui ne infioară.
 Și noaptea urlă ca un lup flămînd
 Trec călăreți de ceață-n depărtare
 Același drum se-ntoarce pînă cînd
 Devine loc de stele căzătoare.

Gheorghe Pârja

Balada Unirii, la Ieud

Pe cimpla Albel-Iullii
 Se roteau în cîrduri ullii
 Horia, Cloșca și Crisan
 Aveau sînge năzdrăvan
 De țărani și de etohan
 Și de nobil pămîntean.

Sus, pe culme, la Ieud,
 Strigau doi : te-aud, te-aud,
 Și-au zidit biserică
 Veche, dar și veșnică
 La izvor de apă vie
 Ca să fie Române.

Pe cimpla de la Blaj
 A-nvîtat cel ciobănaș.

Matei Gavril

Ana din Ieud

Pe la mijlocul acestui decembrie am fost, pentru prima oară, în Maramureș, încerc să scriu această vizită. Să mă feresc, îmi spun, de formulele sterp-zăngăntoare ale euforiei jurnalistice, să colesc frazele gata făcute, al căror implacabil avans îmi amintesc de panglicile de hirtie cu somn Morse, pe care telegrafistii le făceau să se reverse în mai vechi filme de război ; cum vremea pe care am petrecut-o la Ieud a avut fluența miraculoasă a unei teme mozartiene, se cuvîna ce vorbele mele să încerce a îl egala autenticitatea.

Voi spune deci că în anul din urmă, poate din pricina unei deformări profesionale, înclin adesea să compar întîmplările reale cu cele fictive, scrise în cărți. O asemenea comparație voi face și acum, începînd prin a spune că zilele mele maramureșene mi s-au părut a fi o poveste spusă, la persoana întii, de către un narator inclinat spre filosofare.

Sînt tentația de a scrie, efectiv, această povestire. Poate că i-aș ceda, dacă rîndurile de față nu ar trebui să cuprindă doar trei file de manuscris. Ce-mi rămîne atunci de făcut ? Nimeni altceva decît să prezint un proiect, un sinopsis sau, oricum, ceva asemănător.

Este vorba despre vizita unui mic grup de scriitori bucureșteni, printre care se numără și naratorul. Se călătorește cu trenul pînă la Sighet Marmăreș, o călătorie de noapte, ce seamănă cu amblul unui spectator întîrziat într-o sală de cinema în care lumina s-a stins, dar filmul nu a început încă. În timp ce grupul vizitează muzeul de etnografie din Sighet, seoseste, ca un frig brusc lăsat, vestea morții unui mare poet român. Urmează drumul către Ieud. Grupului i se adăugă cîțiva scriitori și ziariști locali, precum și un artist plastic din Baia Mare (om-orchestra, ale cărui replici au, de citeva ori, darul de a stîrni în narator impresia că se află în prezența unui om cu totul ieșit din comun). Pe drum se cîntă colinde. Microbuzul ajunge la Ieud cînd întunericul este deplin. Vizita este organizată de către autoritățile locale ; de bunul ei mers se îngrijesc în special directorii școlii. El este un tînar absolvent de filosofie, de loc din Budești, un sat apropiat. Are mîna lărgă semi-mexicană, precum și o privire clară de om care trăiește cam așa cum și-a dorit. Soția sa, de asemenea licențiată în filosofie, este din altă regiune a țării ; frachetea și dezinvoltura îl pigmentează vocația de amfitrion. Alte personaje. Primarul Ieudului, om tînăr și spiritual, ale cărui studii l-au permis să fie diplomat și proiectele sale în ceea ce privește comuna sînt ambițioase și realizabile. Un ziarist din Baia Mare, maramureșean și după naștere, om cu neașteptate informații și prietenii literare. O fată care a terminat liceul și predă ca suplimentar, în Ieud ; are de gînd să dea examen de admitere la medicină ; naratorul remarcă la ea tîneretea oricum cîștigătoare (eventual, în text să apară un aforism de tipul „dacă nu ești tînar, fii genial”) ; îl mai remarcă inteligența și un anumit savoir-faire, care arată că mentalitatea rurală, în sens tradițional, pare a fi ceva de domeniu trecutului. Personaje posibile, bineînțeles, sînt și cei veniți de la București. În principiu, creionării lor i se opune cunoșcerea reacției psihologice, conform căreia comportamentele umane tind să se uniformizeze în împrejurări festive. Totuși, naratorul are de unde alege. El se oprește asupra prelegerii pe pe care o rosteste, în ultima seară a vizitei, unul dintre scriitori ; este vorba despre Transilvania ; naratorul este foarte bine impresionat de felul în care vorbitorul asamblează informații și raționamente provenite din mai multe discipline : istorie, lingvistică, sociologie, psihologie, istorie literară ; plăcut lucru, nivelul academic al considerărilor, dialectica acestora nu suferă, ba chiar dimpotrivă, din pricina lipsei de emfază doctorală. Un personaj colectiv este publicul care participă la seara de poezie, muzică și dans popular, dovadă receptivitate și generozitate.

În respectiva seară pot fi ascultate și citeva cîntece miraculoase de frumoase interpretate de copii. Cele două biserică de lemn din Ieud. Una dintre ele ar fi cea mai frumoasă din întreg Maramureșul. În fine, familia la care este găzduit naratorul ; bunătatea senină a acestor oameni, înțelepciunea calmă cu care își dovedesc ospitalitatea ; este o familie de oameni tîneri, în care se află doi copii, băiatul este la bunici, în care se află văzută ; în schimb, de față se află Ana-Maria. Ana, mai pe scurt spus, o fetiță de vreo patru ani și jumătate, frumoasă și bine-creșcută, un copil rezervat și cuminte, care izbucnește, totuși, de citeva ori în hohote de ris muzicale, serafice. Cîntînd un simbol global, naratorul o alege pe Ana. Titlul povestirii va fi, deci, „Ana din Ieud”.

Voicu Bugariu

Elegie

Cei mai ades
 îmi place să mă joc cu tine zăpădă
 îmi place cînd spui cu tristețe
 la capătul gîndului e veșnic zăpădă
 tu ești și pasăre și ou deodată
 iar eu asemeneară-șie
 un capriciu al stării de apă.
 La fel cade zăpădă
 ce-i fără de păcat
 pe creanga din nuc
 pe umărul inimii mele
 iubindu-se.

Claudian Cosoi

Nemuritoare

Tapit în limpezii zborului
 Duhul pămîntului
 Se-nalță-n chip de păsări.

Rodul grăunțelor semănate
 Împodobeste timpul
 Întinerindu-ne.

Ion Petrovai

Lumina Salomeei

Lumina Salomeei trece peste ape, în fiecare seară,
 precum lucirea inchiupurilor. Trece într-un vas cu două capete
 de țarpe zburător îmbrăcat în inele de nuntă,
 la capătul
 unui fluviu imens din care pescari necunoscuți
 au zărit
 în nopți, feciori cu capete de țarpe zburător
 îmbrăcați în inele de nuntă.
 A învățat la școli îndepărtate. A învățat cele
 99 de arte.

La grmoz purta cincii șiraguri pe care numai
 Războinicii
 mai știau să le poarte : mărgele, în formă de
 pasăre, în formă
 de harță, în formă de casă, în formă de
 drum, în formă de sabie.
 Peste tot, un cap de țarpe ridicat pe jumătate,
 un țarpe de aur
 un țarpe deschizător ce se zvrcolea.
 A venit la marea Bonchet. A cîntat și a plîns
 trei zile,
 trei nopți ca un fel de mireasă ce-și purta
 cununile
 nevăzute, un aer de cîmp inghețat, străbătute
 prin încăperi.

Bazileul de trei zile infometat, postura își
 domolea
 și nimeni n-a auzit urlul din trup ce umbra
 și zăbovea
 pe ascuns lingă pragul de sus al cetății.

Salomeea trece prin sufletul nostru.
 Pentru oprirea ei nu mai există invocație.
 Ea așează în fiecare ceas un fel de cuvinte,
 nespus de multe.

Apoi în lupte își pune într-un vas cu cenușă
 osemintele.
 Și strigă mai departe, cîzută cu brațele, cu
 mintea.

În necunoscuta săli a cîntat milioanele de
 infometaji.

În parlamente a dansat milioanele de
 războinici. Într-un moment,
 într-o noapte nespus de tristă, într-o iarnă, a
 descoperit

leacul cel mai greu de găsit. Salomeea face
 dragoste la umbra
 unui pom carbonizat, cu cel mai bătrîn
 general din corpul
 de armată. Apoi, uite-o, cu brațele, cu gura,
 cu inima

în orașele permanente.
 Primește vizite, distinsa doamnă, mereu,
 mereu.

Și zîmbește și cîntă și dansează.
 Și-a otrăvit de inimă un zurgălău.
 Bate în inima ei durerea planetei.

În visele ei dorm miile de condamnați și
 atotputernici.

Ea are o mie de nume, ea, iubita noastră,
 jumătate acelu țarpe,
 jumătate acelu om. Nimeni nu știe care este
 numele ei

cel fără de întoarcere. Se preschimbă mereu.
 Își pune alte degete, alte brațe și apoi ne
 salută

și se descalță și se dezbracă.
 Condamnații aplaudă cu un ban de argint la
 încheietura inimii.

Ea trece și ne ascultă pe fiecare apoi, ne
 pune un deget pe coaste
 un altul pe piept, astfel se anunță noi bolii
 care se vor prăvăli în singele nostru precum
 peștii, pe rînd.

Este un fel de cînd în care vom fi strigăți.
 Înțelegiți ne vor mai prinde căile în reculegeri,
 ultima

învățătură obosind sub ramura lumilor.
 Singură ea rămîne.

Trece îmbrăcăt în arcaș. Ea nu va
 recunoaște acest fapt.

Capul de luptător ulă. A intrat în cetate și
 urlă.

Fuge călare, răsucindu-și buzele. Își Deschide
 ochii,

pretutindeni. Numai ea cine în nespus de
 multe chipuri,

pretutindeni. Numai ea vine în nespus de
 multe chipuri,

de la pămînt și pînă la cer.

Petre Dunca

Inscripție pe buze

În albe săni trase de himere
 să-ți duci iubita într-un sat pierdut
 să-ți la hanuri cupe de durere
 și să ferezi prietenilor flori pe scut

să-ți încifrezi cuvintele pe zid
 să se ogîndească o primăvară-n ele
 viu apoi și surîzînd candid
 să nu te doară propria ta piele

s-ascuți apoi clopotul bătrîn,
 fiindu-ți singur propriul tău dușman
 să fii curat și să zîmbești păgîn
 un am copil și înțeleg un an

să mori frumos iubitele poet
 femeile să-ți poarte pe buze scrierul
 prietenilor să-ți spui încet
 priviți cum urma mea îngrașă pustul

Petre Licar

Fata morgana

Lini de forță,
 magnetizate prin simplă deconță,
 își caută drum.
 La trei pași de întinerie
 zgura se dă la o parte
 în aplauze de smoolă.

Convoiu încinteză.
 Picături de frumusețe
 povează cu sunete
 moara răsucirii.

Să nu ne oprim.
 La capătul ascuns,
 ne-așteaptă,
 pe gratis,
 un hectar de limpezime.

Iacob Neamțu

Ei sînt adinci ca rozele

Ei sînt adinci ca rozele, ca pe niște frunze
 în mătura gîndului. adu-ți aminte
 de cită moarte sîntem în stare
 și în cer cit pămînt e.

Dar ei sînt adinci ca rozele toamna
 frunza miinii cîzînd suspînă
 ca o pasăre pe mediterana
 obositorea a apei lumina.

Totuși, zicea, e prea multă zăpădă
 imana prin gura lui se nînsă ;
 nu-i mai lasă nici pe ei să se vadă
 le căzu peste miini și le stînsse.

Ion Pop

ANTOLOGIA Luceafărul

Istorie

Iarna se-aude și mai clar cum frumusețea
respiră
fiecare copac are trup de pasăre și de
baladă
e cald în istorie dragostea pentru patrie
este cea mai curată și fierbinte zăpadă

ca niște ruguri se văd sentimentele-n om
când ține-n mîini o piine vîitoare
de-a valma urcă-n mine prin tulnic
strămoșii
și ninge pe pămînt și-n calendare

spre fiecare barcă vine măcar un riu
și cîii trec cu flăcări mari în coame
o de aceste nemaivăzute țînuturi
ochilor mei mereu le este foame

ziua de miine ca un fruct se coace
fiece bob de griu este cit o cimpie
iată sub un brad senin rostesc numele
patriei
și cuvîntul intră de-a dreptu-n veșnicie

Rodian Drăgoi

Unirea

această bucurie

Ne-am pregătit îndelung
pentru această bucurie
rotundă
ca o țară
am visat-o pe vetrele cu povești
vite, ești
am cusut-o
în străiele fierbinți ale sufletului
ale cîntecului
cu firele vieții noastre
sculptată cu spada, cu sapa
cu fila de carte
răsărind-o în piepturi
ca pe un luceafăr al dimineții
ca pe un viitor de fiece clipă
știm că ea va veni
într-o zi
ea, bucuria mult așteptată, întreagă
a unui întreg neam
într-o zi curată
cînd însăși natura va tresări
în peceți de flori albe
din albul văzduh
ca un suflet de mire
așteptîndu-și mireasa
în pragul țării străvechi
întregite!

Precum la începuturi

O singură inimă
pulsînd în milioane
o singură piine de țară
coaptă în miini blinde
trudite, suave
o singură rană
durată în toți
o singură platoșă
în vreme de furtună
o singură limbă
a cuvîntului dor
o singură aripă traversînd Carpații
cu tricolor
legîndu-ne
cu glorie, cutezanță
o singură țară
un singur popor
sintem iar
precum la începuturi...

Botez de țară

Botează-mă cu numele tău
deschis
ca o floare spre soare
ca o istorie
cu destine mari
cu livezile tale mirifice
pe frunte să-mi cadă
ciresa de mai
pe buzele de regină
de măghiran
botează-mă cu riurile tale
perpetue
să plutesc unsă
împotriva primejdiilor
fără teama de timp
de trecerea cîrmii în piatră
a pîrului în sîdef
botează-mă cu pămîntul

A treia voce, poezia

dacă în scrisul lung, plin, al prozel.
Francisc Păcurariu alternează constant
eseul cu romanul împrumutînd unuia
bătăliele celuilalt pentru a le înalța
cu bună îndrăzneală, vocea poeziei cea de-a treia
voce a autorului, rămîne ezală cu sine însăși
de rezervă în cîmpul meditației străbătute de
o tensiune continuă, constantă. Cîteva tentații către
trăirea dramatică s-au stîns de la sine, tentația
poeziei față de a autorului nu l-a atîns (el scria,
în acei ani de exaltare formalistă, despre „mă-
sura dreaptă” din lucruri sau celebra semnele
„nebănăuilele lumi viitoare” din ele alături
de Lucian Blaga), noul curent esteșic pe la
originea cărora a trecut gîsăsat îl pătrund fără
a-i îndoi crezul artistic. În deschiderea la cul-
tura din versurile sale autorul mărturisește
că nu și-a putut publica volumele „la sorocul
pirizării lor, ci numai după mulți ani, la ma-
turitate”. Constanța se pare că este însușirea
celor care debutază în literatură după timpul
generației lor; acumulînd în loc să se risipească
în vînturile momentului, așteptînd în loc să se
precipite în imitații, meditănd adînc iar nu cu-
getînd de circumstanță, asemenea scriitorilor se
pare că au forța de a fixa teoretic generația pe
care „au ecșpat-o”; fără a se încredința în
valul următor (Francisc Păcurariu nu face parte
nici din „generația Labis”) ei au, încă, forța de
a se adresa și de a influența tineretul de astăzi.
Mecanicist vorbind, explicația poate fi simplă;
reținuți de creștea valului, menținîndu-se în
clina lui, în acel gol cînceap al echilibrului marin
(social) ei sînt oamenii dintre generații și rîmîn
ca atare: oamenii adevărații nefalsificați, care
pun un accent mai puternic pe factorul moral
decît pe cel etic. Astfel își explică și populari-
tatea actuală a acestei categorii de scriitori;
literatura română trăiește astăzi declinul fresc
al „valului Labis”, un moment de adunare a
forțelor tinere, de ondulare a unui nou val; în
această lume de frîmîntări optînează pentru linia
dreaptă este interesantă ca exemplul viu, ca
paralela a continuității. Așa cum există perso-
nalități puternice care trec din generație în ge-

din pieptul tău
înflorînd la o privire
la o mișcare
copil și stăpînă
peste acest trup de mamă
bogat în comori omenești...

Victoria Milescu

Republică a păcii

Republică a păcii
strălucite
luminind, fără sfîrșit.

Noi ne împletim
în tine
cu sînge
din singele
martirilor noștri.

Voința noastră
de pace
străbate
prin fibrele de foc
care ne leagă
de pămîntul tău
unit, biruitul.

Manifest

Aprindeți
pe culmi
torțele străbune
pentru Republica Felix
a românilor!

Deschideți
magistralele
visului de aur
al omenirii!

Prindeți
cu brațele
hora cea mare
a țării!

Trageți
cu săgeata

coloanei infinite
a dacului
de la Jiu!

Fluturați
mereu
aripa
cerului
romănesc!

Mihai Culman

Timpul patriei

E timpul născut din virtuți milenare
Pe această străbună și dăciică vatră,
Mai stă Burabista și-acum în cetate
Privind peste țară cu fruntea-i de piatră.

E timpul născut dintr-un Decebal, zeul
Acestui pămînt: de-nclăștare cumplită,
De-am fost noi învinși n-am fost noi pustii
Pe care furtunile au vrut să-l inghită.

E timpul venit din cetăți legendare
Cu Gelu, cu Glad și cu Menomorut,
De cînd sînt Carpații și Marea cea Mare
De-atunci tot mereu noi aici ne-am născut.

Desen de Raluca Grigorcea

noasterii: „Rătăceam printre lucruri cu lumina
nărea în mină / cercetîndu-le fetele mohorite
sau doar încurcate: / de un veac ori de o săm-
tămină / se-ncuraseră-n neșure loate / și nu-și
mai găseau numele, nu-și mai aduceau aminte /
că stătuseră în bănci, ordonate și etichetate /
cuminte / încremenite cu mințile la spate. / Tre-
buia să caut fără încetare vorbele noi / din care
să le făreșc nume potrivite, ca niște cercei.”
 („Mestecusul”). Mestecusul poetic constă în a
„potrivii” cuvintele cu lucrurile, în a păstra ma-
teria în semne sigure. Astfel totul e limpede,
cunoașterea se realizează pe căile știute. Tre-
cerea biologică nu are echilibrul drept al rostirii
cosmice spasmale vitale sînt dezordonate dar
păstrează în ele, în ritmul apariției și dispa-
riției, urma veșniciei care liniștește spiritul: „Sînt
pînă de vremele / ca un fagure galben
de miere / dar cu fiecare privire răsolesc / ca
pe un stol de păsări ciudate / cuvintele” („Izvoa-
rele”). Nepotrivirea dintre regnul cosmic și cel
biologic se împacă în numele legilor profunde
ale devenirii, eferului „hrănind” eternul, clipa
fiind, ca la Horații, hrana timpului. Meditația
are ca obiect de sprîlin întregul reazn vegetal.
„Iururile”, „rodul”, sau obiecte particulare
(mărul și „într-o replică ironică la Ion Barbu,
„oul de marmură”).
„Poezia lui Francisc Păcurariu se poate defini
și prin aspectele vitale pe care le ocultește: nu
contine elementul social (decît aluziv) — deo-
sebindu-se, astfel, fundamental de romanele au-
torului nu atînce lirica erotică (decît tansen-
tual, în imnuri care celebrează zeta Iubirii) și
are putine descrieri de neisaj. Demersul liric
depășește cadrul „om-lume” înscrinduse sferei
vaste „om-cosmos” — iar cuvintele sînt, în
aceste circumstanțe, „constelații”, „stoluri de
păsări”, filme ce populează golul dintre lucruri.
Scriind puțin (această colecție a autorului are
abia 200 de pagini) și frîmîntînd materia lexi-
cală ca un mestecusur vitale cei mai incusiti,
surîndu-ne totuși unitatea meditațiilor sale (uni-
tate care nu este monotonie) de-a lungul a peste
60 de ani activi: dacă în roman — și chiar în
eseu — Francisc Păcurariu se diversifică abor-
dînd marea, unica temă, din unghiuri diferite,
în poezie rămîne unic, egal cu sine, o voce se-
nă și ironică, sinceră, exprimînd continuitatea
unei stări de tensiune fără vîrstă.

Nicolae Georgescu

E timpul trecut printr-o mină măiestră
Ce-n iureșul luptei destinul ni-l poartă,
Un clocot de forțe suind către aște
Deschid curcubeu peste-a zărilor poartă.

E timpul ce-nvinge bătrîna planetă
Cînd anii imenși se comprimă în ore,
Acesta e timpul din patria-mi sfîntă
În care se nasc armonii tricolore.

Mesaj românesc

Veniți dragi prieteni, veniți
La porți de lumină și scare,
Din fapte curate-mlîniți
A păcii onestă chemare.

Cînd visuri se joacă hoinar
Prin veacul ce anii și-i cerne,
Idei generoase răsăr
Din cugetul lumii eterne.

Nu vrem să mai fie furtuni
De sînge pe-a lumii hotare,
Să facem să fie mai buni
Și oameni și țări și popoare.

Să fim pretutîndeni un gînd
Viața mei demn să prospere,
Sîndardele păcii urcînd
Dou sens unanim noi ere.

Omagiu

Te-ai intrupat din visuri de lumină
Republică, eternă Românie
Urcînd pe-a lumii amplă verticală
Ca un mărț însemn de omenie.

Și-ai adunat în minerele-ți poeme
Cetăți de foc și ritmuri minunate,
Ce dănuie-n coloane nesfîrșite
Și-n cîntecele piinii-nmiresma-te.

Prin leagănul de dor și bucurie
Străbunii toți cu tulnicile vin
Pe drumuri de istorie-nclărate
Din Ulpia la Pontul Euxin.

Iar munții se răsfrîng în apă mării
Cu fruntea visătoare și curată,
Respiră țara-n arcuri carpatine
Ca o pădure neingenuciată.

Ioan Borșa

Chipul tău

Chipul tău, patrie — chipul tău —
în apele ochilor mei se răsfrînge;
I-adun cu sfială de pe buze de flori,
de pe gene de iarbă-nlăcrimate în zori,
din oglinzile fîntînilor
în care-ți potrivești coștele finețelor,
de pe obraji îmbujorați ai merilor
la ceasul de-mpîmîre al livezilor,
de pe crestele încrunțite ale munților
peste care trec visînd turmele norilor;
dar — mai ales — de pe spicul de griu
încercat de soare pămîntului și miera lumii
încercat de pubelea trudei și a omeniei
aici — pe această vatră de vis și-mpîmîri —
a României.
Inima ta, patrie — inima ta —
pulsează-n adînc sub brazda străbună
prin vene de-argilă zvonind în fîntînă,
zvonind în izvoare ascunse în stîncă;
în brațe de sonde — artere de muncă —
în piept de furnale, la guri de cuptoare
unde materia-n cazne visînd snopi de soare
îmbracă strălucirea astrilor
și gustul de piine al șarjelor
și-n care-ncollesc simburii de jînd
și mugurii încondescenței de lumină.
O, numele — sfîntul tău nume — țară,
privighetorie al dăruie în nopțile de vară
largului zărilor,
lacrimii stelelor,
inimii florilor;
il iau dintre ierburii, ciocirliile
cînd își înalță-n slavă melodiile
în zori de dimineață;
iar eu — eu, țară — aplecat peste semele
veacului

cu inima, flăcări în singele neamului
trudesc la rădăcina vorbelor
pentru ca de-acolo, din amarul sevelor
s-aduc pe buzele-nsetate-ale nepoților
toată dulceața strînsă-n roua șoaptelelor
din care chipul tău să ia lumină
cîl va mai fi pe lume-această rădăcină.

Nicolae Nicolae

Să nu uităm

Cînd ne-mbrăcăm cu haina dimineții
Pentru-a munci cu rivină pin-spre seară
În numele și-n binele vieții;
Înții și-ntii să ne gîndim la țară!

Cînd ride fericirea noastră-n-casă,
Turnînd prin cupe iar lumină clară
Și piinea ca o lună stă pe masă,
Să închinăm cu toții pentru țară!

Cînd hore ard în cerc de bucurie
Bătînd cu talpe dorului pe gîle
De și Carpații parcă se-nfioară...
Să nu uităm c-avem o Românie,
De pe pămînt cea mai frumoasă țară!

Sentiment de patrie

Sînt multe mări de-azur prin largă lume...
Și țăruri cu peceți de paradis.
Dar, parcă, țărul Mării noastre-omene
Ni-i dăruit de fire pentru vis.

Sînt multe fluvii cu zîmbiri albastre
Purtînd culoarea cerului natal.
Dar, ca Danubiu-n brațul gliei noastre
Niciunul n-are străluciri în val.

Sînt stepe cu întinsuri cit oceane
Și țări de șesuri — unice mindrii.
Dar nu-s ca ale noastre bărgăne
Grădini de cîntec, joc și bogății.

Iar munții, unde-n veșnică hirjoană
Își plîmbă fala cerbii carpatini,
Din mult divinizata lor coroană
Scot zi de zi noi salbe de lumină.

Cunosc pe mappamond cetăți cu nume
Ce edificii pin'la nori și-l cresc.
Dar, pentru mine, nu-s mai scumpe-n lume
Ca satul și orașul românesc.

Constantin Atomii

Început de decembrie

Început de decembrie
anoimp al dreptății
pentru poporul român.

Trec domnii Țărilor Române
cu dorul străbunilor
prin veacuri
și mergem împreună
la marea adunare
din inima Daciei.

Se scutură ploii de salcîm
pe chipul bătrînilor
și amintirile curg
prin imn de baladă.

Unde începe chipul patriei
și cine mă închide
în fructul demult așteptat
al împlinirii noastre?

Bate gîndul Ora Unirii
și-n zîmbetul copiilor
cresc nuferi libertății.

În noi

În noi se-aprinde-un înțeles de zeu
Zamolxis însuși poartă-n spate țara
de dincolo de somn și primăvara
se-ascunde-n ochii copilului meu.

Vatră

Vatră plînsă de cuvînt
cu părinți-n legămînt
ascultă mugurii-zori
cum nasc fete și feciori.

Mircea Cristea

Un admirator al artei populare românești

am cunoscut pe Henri Focillon în
1932 la Cluj, unde venise, la invitația
Universității, să facă cîteva conferințe
despre arta românească. A colindat
atunci împreună cu Yves Auger, profesorul de
literatură franceză de la Universitatea din Cluj
și cu Petre Grimm — profesorul de engleză de
la aceeași universitate, toate satele mai mari
din nordul Ardealului începînd de la Năsăud
pînă la Baia Mare, apoi au trecut în Moldova
și în Bucovina. Dar pasiunea sa pentru uni-
versul artei populare românești în care vedea
„o forță imemorială care se exprimă, la rîndul
ei, prin artă și care traduce aspirațiile profun-
de și permanente ale sufletului național” („L'art
roumain”, in „L'illustration”, Paris, 1929), era
mai veche.
Pentru profesorul de istoria artei de la Sor-
bona largile porți maramureșene de lemn sculptat
vorbeau despre ospitalitatea țăranelor ro-
mâne și constituiau o invitație la cunoașterea
vieții în familie, atestînd o influență clară da-
ciică și latină în arta noastră populară.
Focillon a studiat cu pasiune țesăturile popu-
lare din Transilvania care îi revelau o sensibi-
litate aparte. El atribua culorilor o anumită
simbolică: negrul reprezenta legătura cu pămîntul
romănesc, rosul era culoarea dragostei și
a singelui care dă viață, verzele de nuante
diverse erau vegetația bogată a solului, frun-
zele copacilor, albastrul dezvăluia sensul po-
ziei cosmice, frumusețea cerului scădat în lu-
mină, galbenul este culoarea melancoliei și a
visului. Ceea ce caracterizează țesăturile popu-
lare românești — la tapisserie — cum o nu-
mește el, este simțul nuanțelor, rezultat din-
tr-o sensibilitate rafinată de secole prin suferin-
ță și meditație și din comuniunea dintre om
și natură.
Analizînd arta picturii icoanelor pe lemn sau
pe sticlă, profesorul și se relevă un fel de
„scriitură” despre destinele omului și despre
acea stare de suspensie între cele două infinite
cum o definea Blaise Pascal.

George Hanganu

Cenaclul «Numele poetului»

ȘEDINȚA A XX-A

Vineri 16 decembrie 1983, în deschiderea lucrărilor cenaclului, de data aceasta desfășurată în memoriam Nichita Stănescu, poetul Cezar Ivănescu citește grav, puternic marcat, cuvinte de vesnicie a celui care a fost Nichita.

Un moment de reculegere în care toți cenacliștii în picioare, cu capetele plecate, par că duc pe umerii lor de aici înainte, îl duc pe Nichita, pe nepăminteanul Nichita Stănescu.

Dan David nu se poate stăpâni și Florentin Palaghia îi citește cuvintele scrise, poem sau scrisoare către Nichita; Radu Cange citește în propriul lui suflet și sufletul lui e Nichita; Călin Angelescu murmură un poem tinguitor.

Florentin Palaghia revine cu un Nichita al lui, copil și prieten, un Nichita ca o torță, o torță care arde.

Au vorbit despre opera lui criticii Nicolae Georgescu și Alex. Horia, au vorbit și vor mai vorbi, vor scrie, Nichita e prezent, e prezentul continuu, cel Pur și care nu se trece.

Marcela Mariana Milcu își dedică florile-giul de poeme lui Nichita, Corina Toma la fel, Nicu Vladimîr recită și cântă, nu, nu cântă, ci mîngîie corzile ghitarei ca și cum ar iubi o rană, pentru toți Nichita rămîne o rană.

Nichita, nu spuneai tu în «a unsprezecea elegie» că „totul e simplu, atît de simplu încît devine de neînțeles” ? !

Nichita, tu ai sărutat cuvintele și ele nu mai alegă, ele plutesc acum de teamă să nu-ți strivească sărutul !...

Hero

virginia meheș

Despărțire

Clipa care strivește lacrima

și inneacă vorbele în ochi
clipa care dărimă cetății și ridică ziduri
conjugînd verbul doar la timpul prezent
clipa în care copacii au amețit și au început să se invertească în jurul meu
încît îmi vine să strig
clipa fată străvezie prin care vezi totul
mai puțin inima...

Ipostaze

Am alergat pe cîmpul verde călcînd pe roua boabe și am pus în privire verdele speranței

Am alergat pe cîmpul galben cu tălpile arse de dogoarea pămîntului

am secerat griul cu trupul iar din păr am făcut legături pentru spice

macii din răzburare mi-au acoperit obrazii și gura

Am alergat pe cîmpul negru călcînd pe umbra mea călcînd pe lună și toată seva pămîntului a pătruns prin vasele liberiene ale trupului meu...

Bacantă

Plîng plîns de floare bacă dimineața ori de cite ori noaptea
presară pe trupu-mi lujer hîrlit
sare turbată în ochi păstrată vestejînd florile otrăvîndu-mi spinii cu care atît de bine mă apăr de soare
topîndu-mă în imi rîmîn doar frunzele pentru plînsul zilei...

octavian bibiri

Sentințe ale începutului

Bolavnilor să le dai surzenia și adîncimi necunoscuta iar apelor să le dai zbuciumul nesfîrșitor.

Dar paginii de dor să-i dai amăgirea prezentului apoi să trimiți vînt din cale patru zări să-i strige :
NOSTALGIA E LUMEA DE APOI A VISELOR !

Deci :

Treburile sociale - penitențe nedeslușite, tăbîrînd

pe locul din care, un copac înflorit a fost smuls.

Fără nici o replică.

adriana vela

Ploaia de cîntec

Mîngierea se naște din răsucirea pămîntului în pămînt și descîntec privirile tale nu știu că bucuria are gustul buzelor tale și că din sufletul tău căuș sorb liniștea începuturilor de lume...

iată, vremea s-a spart și din propriul elan minciuni drăgălașe încălzesc simburile cerului ; mă privești ogîndită pe spaimele tale și mă ții în brațe ca pe un mort de pret, tu nu vezi, nu auzi și mă plîngi prin zile, iar mie îmi șuieră-n vene gîndul de a muri iubindu-te...

rîndunele, miinile au prins contur de ciripit și-n goana lor nebună rid lumii curajul lor de a fi...

cineva mi-a dat setea de tine și acum știu, știu că mi-e nemaipomenit a tine și-n carne tremur a spargera de începutul...

e ploaia de cîntec și noii în dans m-au trecut risipindu-mă -n tine...

acum sînt aici, în fața ta, și sînt albă, neînchipuit de albă, n-ai cum să fugi ! fii binecuvîntat drag, dor drag, ce schit ai înălțat de mă zidești cu-atîta-nvășorare ? !...

și eu tot te scald, te tot scald, chiar dacă retina explodează la atingerea ta ca într-o fără scîpare...

valeria victoria ciobanu

Pază

Nol, izgoniți de pleoapă pe-o alburie pîndă...
Ne scapă înc-odată a cito așteptare ?
Unde-am pierdut decenul ? nu-i nimeni în cetate, păzesc doar o sămîntă, un vis, o arătare -
Se cheamă atîtea ape, pămînt și atîta noapte.
Ard, în sferșit, pe valea dinspre gene.

Cumpănă

Cit e de-anume vremea ! Se luge iar invinsă...

Ce virste sparg, ce strechină se-ndaale, ce cumpănă asudă ? stîm în bătaia udă -
Nu plînge încă, se-aude iar o viață a miez de casă crudă.

Temelii

Nu-i rîul pe deplin înmămolit -
Mai am de strîns din cupa triumfală.
Tîrziu, călugărește îninut cu palide țînjiri căzînd, cu bruma fugii noastre dinspre soartă, cu pingăritul strop pătuns în vadul despicaț sub zale.
De ce te chem cu vocea unui fiu ? sau cine știe - altă aminare...

Retrospectivă

Eram desmoșteniți încă înainte de-nfîntarea raiului.
Inții ghemuții, fiecare, în altă parte, credeam că ne desparte geneza. Apoi primii pași în afară, prima fereastră spartă...
Oare cit drum am parcurs, cu cite adunări ori scăderi mai avem de-acum să-mpovăram literatura noastră ?
Crezi c-am omis un amănunt oarecare, esențial sau nu care ne-ar salva înainte de marea plecare ?

Desene de Luminița Tudor Frățîlă

IRONIA

CA DOCTRINĂ ESTETICĂ

S e discută doct și cu însușirea despre un topos modern : ironia. Literatura actuală își face chiar un titlu de glorie din a-și recunoaște vocatia ironică. Poetii inventează noi formule ironice. Criticii glosează pe marginea ironiei cu o jubilație reobosită. Toate ar fi bune dacă „ironologii” nu și-ar extinde granițele exagerat, încercînd să îngurgiteze întreg teritoriul literar. Ei vor să demonstreze că ironia a devenit categoria estetică supremă și numai în funcție de ea se pot stabili gradele de valoare ale operii literare. Că ironia nu este un concept modern o știe toată lumea (îi întilnim încă în etica lui Aristotel). Că poziția ironică reflectă un moment de criză este deosebit de interesant. Interesant e de analizat natura acestei crize. Ne amintim cu un „frison” epistemologic de afirmările sofistului Gorgias : „Nimic nu există. Dacă există nu putem cunoaște. Dacă există și putem cunoaște nu putem comunica”. Iată trei motive de îndolală ale spiritului uman. Istoria optimismului a cunoscut trei fracturi. Odată cu Socrate prin paradoxul gnoseologic : „știu că nu știu”. A doua oară prin ironia romantică de esență ontologică. A treia oară în vremurile noastre cînd ironia se axează pe comunicare. Secolul XX cu obsesiile sale lingvistice a ajuns la indola semantică în forme de dreptul cronice. Așa se face că mulți dintre tinerii poeți de azi practică un lirism ironic al limbajului saturat de el însuși. Poezia autoreferențială (autocritică mai bine zis) își comentează propria neautenticitate într-un mod mai mult sau mai puțin deflemtor. Nu avem de-a face deci cu ironia tragică, existențială care e unul din procedeele marii poezii, ci cu ironia minoră, de limbaj, transformată într-un fel de cozierie defetistă. Această ironie filologică, explicabilă în fond, nu are valoarea revoluției lingvistice exemplare în care drama comunicării capătă valențe majore. Atitudinile poetice radicale pe linia limbajului sînt acelea care au pregnanță expresivă. În raport cu acestea poziția ironică e doar un compromis comod și fără autoritate. Lirica bucovină, de exemplu, în ciuda monotoniei discursului și a parcimoniei lexicale construiește o aseză lingvistică ce exprimă în fond o puternică atitudine de limbaj, mult mai consistentă decît negativismul sugrăbă-ironic al unor tineri poeți de azi care practică tot un refuz semantic dar lipsit de tensiune lirică decît nememorabil. Reducționisții (și aici îi putem aminti pe Cezar Ivănescu, Daniel Turcea, Ion Mircea) scriu o poezie în care sentimentul modern al insuficienței lingvistice e transfigurat într-un patos liric. Combatații comunicării poetice sînt, în primul rînd, cei care au ajuns la tentativa extremă a invenției verbale (Nichita Stănescu, Ion Gheorghe). Vis-à-vis de aceste forme ale patosului liric observăm că poezia ironică afișează programatic apatia. Reducîndu-se la o palcare a lirismului, ironia semantică adoptă o atitudine „oblivionistă”, o detașare (zice-se foarte la modă). Plutește un aer de dezabuzare filologică, de plictiseală livrescă peste producțiile tinerilor ironici. Preluată fără discernămint, ironia produce o neplăsură axiologică și acest lucru mi se pare că anulează vocația constructivă. Spun asta pentru că infuzia masivă de ironie se pare că a devitalizat lirica tînară pe o bună porțiune a ei. Viabilitatea unei creații literare se obține nu prin detașare amorfă și lipsă expresivității, ci prin asisare de valori. Contrar unei păreri actuale des vehiculate, poezia ultimei generații suferă tocmai de o neimplicare existențială. Analitismul și criticismul lingvistic i-au aliat forțele și i-au anulat verticalitatea, sau, cu alte cuvinte, avîntul o generației Labis. Poezia „ultimului val” e inteligentă dar orizontală, egală du sine. Ironia a înlocuit excepțiile și bine știm o literatură trăiește prin excepții. Derizoriul ca program minează punctele de vedere și de aceea asistăm la o infiltrație de poezie ironică fără (cautăm !) vocol distinctivă. Poezia însesă, în esență, înfîntarea unui sistem liric ideo-siectiv și nu desînțarea sistematică a credinței poetice. Actul poetic dizolvat în scepticismul propriu sale inutilității mi se pare un sofism obosit și stagnant, chiar dacă se bazează pe o virtuozitate stilistică remarcabilă. În general manierismul ironicilor, cu întotcherii formale și paranteze autoparafilante anulează orice viziune eșind într-un alexandrinism asfixiat de sine, fapt remarcat de numeroși critici. Vizionarismul liric al anilor '80, prea des acuzat de romantism adolescentin, nu-și are nicidecum o replică substanțială în ironismul obosit al anilor '80. De altfel, ca să aducem un argument competent, Northrop Frye afirmă în „Anatomia critică” că „ironia descinde din mimeticul inferior”. Coborât la nivelul artizanatului semantic și al cocheteții retorice, poezia de acest tip dă impresia de nesemnificativ. Cu atît mai mult cu cît ea tînde să se serializeze, obținîndu-se prin imitație adevărate produse kitsch.

Necesară ca variație, ca pigment în cîmpul liricii, ironia nu poate înlocui marile stări poetice. Atacînd iluzia, produsul ei este deziluzia poetică. Ironia este un „relaxa” necesar periodic în istoricitatea spiritului artistic, dar dacă-l supraștimăm valoarea minimalizăm importanța unei literaturi. Poezia ironică va sta mereu în umbra adevăratelor performanțe lirice.

Alexandru Horia

marcela mariana milcu

În memoriam

Cum se tulbură imaginea lumii case umile se inecă în praful ceturi clorotice pulverizează bucuria solară.
E totul ca o urgie apropiindu-se lin. Nu știu despre ce este vorba. De ce să te temi și pe cine să plîngi.
Altfel, s-ar părea că e bine : flori porți pe brațe, chiar și el ț-e așturi, prietenii tăi sînt cu toții aici.

Repetiție

Repetindu-ne cuvintele, să fim pregătiți
repetindu-ne gesturile, să fim pregătiți
neștiind, dintre toate, care fi-va cuvîntul care fi-va gestul final.

Cu pasul invers

Numere impare se desfac în două eșind în sigle neintemeiate pietrele bătrîne strălucesc de rouă întunericul din crini răzbate

merg cu pasul invers pe un drum proscris

prin verigi de gropi virgine punte falsă către un abis care duce înspre Tine -

și mă ating de Tine : te părăsesc în pripă căci apa nu durează în soare nici o clipă.

eduard gugui

incoerență

pe brațul tău de prof stelar, podium de mărgăritar, stau înșirat și necuprins în neadveratul vis.
semnalizez un drum arid, creat de vid, în nisipul cugetării infinite, cu semne potrivite.
umbresc un hectar de urseală, a zinelor pomană
la lungă suferință în beciul golit ;
cuvînt profetii de a Cassandreii singură durere ;
drag de miere distilat la Ur, Roma ori Berlin ;
șob de vinilin lipit pe globul din barieră.
reflectă o lizieră umplută cu freacățul muzicii ro tunde stacato,
prăvălitoare din unde către unde ;
succesorele nude expuse-n veșnicie embrionale curbate-n binare unități abstracte de caroiot argila de pat.
copul, în sus ori în jos, al tău mărețos

În fiecare seară

În fiecare seară soarele se topește într-o boare neagră -
învăluit este orașul, trupul cel singur la mijloc cîmpia mai păstrează urme de verde ori roșii semînțe il mai pilpie-n miez

și, precum timpul, trupul singuratic intră oraș și cîmpie ca o poartă neputînd să treacă ori ca o cruce udă de noapte și pămînt o cruce ieasă semănînd cu o pasăre stînd în genunchi ce nu se poate ridica și crește căci semnul aripilor, pus de-a curmezișul, o oprește.

Imens, corbul nopții

Imens corbul nopții trece peste pămînt - acela-i un glob de cenușă, iar această transparență nu se nemește zi - dintr-un vulcan ce spînzură în neant coboară tromba - pasăre de lavă pietrificînd pămîntul și visele, încordînd aerul intr-o așteptare a Luminii, apăsătoare și gravă.

În paginile 6-7 : Portrete de Cristina Suciuc Moscu

ileana bucovina isbașoiu

Nevăzuta ardere

Clipirea caldă a pleoapelor ameteala dulce ce te cuprinde după nopți lungi, friguroase și nemaipomenita solitudine a trupului și sufletului
cînd după ore de așteptare licărul de imaginație îți dăruiește o insulă, proprietate pentru ziua de azi

uimitoare forță pentru a te descoperi pe tine navighez zi și noapte spre priveștiștea înflorită cu ierni blînde și veri aurite oare e adevărat ? te întrebă pină cînd în preo-plinul ce te inconjoară să descoperi nevăzuta ardere a lebedei ascunsă în mantia spiritului tău

zbatere zadarnică de aripi închisă în filitiul enorm al desprinderii de sine.

Puterea mea

Piere puterea mea lumească porțile vremii se deschid spre boltă e-albăstră liniștea lor trupească, albe vasminte mi-am făcut din patimi sînt o prințesă ce presară-n lacrimi esența dulce.
Ce-adormitor mi curg în singe crinii ca un balsam aromitor și straniu plutesc ușor pe marginea lumii iar trupu-mi tînar își adună anii spre amintiri se limpezeste zarea florile albe se străpung în singe e-acolo sus o scilpitore stea pe-al cărui rug suava-mi umbră plînge.

marius daniel tevanian

Alfabet imperfect

Mă paște versul cu pantaloni velur, pe birou se nasc ghemotoace, amplificări iritante.

În mine ard încordări, obiecte insolente, ob, domnii mei, un cîntec inegal !

La masă mă leagă speranța, - Ipocrizii elegante, un ied muribund plîngea, - o toamnă în pahare.

Eu nu sînt un poet de renume, dumnezeii m-au alungat, mă pune-n cui ogînda, o vară ratată.

Un gol de pantomim s-a instalat la balul poezilor prezenți, mă Dane, boala-i o minune un alfabet imperfect !

Exilat într-o fereastră

Un băiat mă imită, infantil comediant, o creolă a plecat, treaptă interzisă.

La școală mă altera chimia, substanțe-n formule, ridicam și eu mina, un gol în memorie.

Elev inutil, rideam la ore, Coșbuc s-a terminat, inhalez dactilul.

Mă bițim de minune, o colegă se speria, am inventat alfabetul, tac, nu gînd !

Învăț Minulescu, mîros de femeie, oh, puberul tău mă-mplînge în bancă !

Acum... stau la fereastră, tot timpul în exil ; o domnișoară, o carte, răsfoitul interzis !

Traian T. Coșovei

larba
cu tribunale
carnivore

Ca un creier din miez de nucă, neginditor, se umfla spuma intinerucului pe străzi.
Noaptea, lângă autostrada strălucitoare, lumii orașului păreau un imens computer calculând ecuațiile mărute ale apartamentelor cu apă caldă - balcoane și ferestre - camuflate de rufăria geomtrică a unui sezon mort și inabordabil peste care încerci să revii numai tu, numai tu, Ofelie destrunzită culcată în iarba cu tribunale carnivore.
La masă printre coloane de fum și de glasu - rinduri roz, rinduri albe, incilceli de parfumuri savante într-un soare ce orbea în mii de solzi de ferestre. Doar carii dureroase pe care lumina le deschidea în ochi, doar un iaz de cuvinte-imagini în care crește trestia indiferenței, bestia ginditoare. Doar caesuri minjind aerul cu tic-tacul albastru și decadent

al sfirșitului de secol
vrea lui Dumnezeu ?
Nu înțeleg - spusе orbul pipăind paginile albe, nescrise.
Acum cind trecem strada și se pare că nimic nu se întâmplă și se pare că nimic nu s-ar mai putea întâmpla.
Acum cind lumina alege pistoalele, numără pașii pe care-i mai ai de trăit într-un gind urmîrit de o viață și se pare că nimic nu se întâmplă și se pare că nimic nu s-ar mai putea întâmpla.
Nu înțeleg - spusе orbul foșnind paginile albe, nescrise.
Să mai strig, să mai chem, să rechem trupul tău culcat în iarba cu tribunale carnivore ?
Iarba sub care cerneluri muzicale scriu pe trupul tău cu-n țipăt lung, de piele sfîșiată, - iarba sub care condutele urlă întinse la maxim, iarba sub care urlă cabluri electrice incinse la roșu, - legături telefonice incinse la roșu, - țevării răsucite, inacondescente, orga sfîrșimată a marelui eșapament descărcînd în noaptea obsesiile și micile drame, măruntele ecuații ale apartamentelor presurizate de care atîmă bibeloul cu arc al zilei de miine - arcul ceasului întîns la maxim pentru uletul zilei de miine spărgînd ceața de ou a micilor cazamate ermetice aburite de țuieratul nibelung al aerului incins la roșu...
Pămîntul - un cort pentru firea vechi urînd din cuștile ingroapate ale marilor arene, iar deasupra e o dorință de fast, de grandoare ; de aceea li se pun mîrgele și cailor,

de aceea sfințele moaște mai primesc cite o transfuzie, - de aceea trupul tău ingenuchează în iarba cu tribunale carnivore !
Nu înțeleg, nu înțeleg - spusе orbul stringînd în pumn paginile albe, nescrise !
Strig, dar nu vine decît iarna...
Strig, dar nu vine decît noaptea cu un hohot de aripi. strig, dar nu se aud decît caili în elargera dezgropînd armurile putrezite ale cailor alogînd în alt timp sub cortul de apă al ploii.
„De ce s-a deghizat în vinzător de lazuri vrerea lui Dumnezeu ?“
Să mai strig, să mai chem, să rechem un peisaj metallic degradîndu-se sub privirile mele care pierduseră simțul realității ?
Incapabil să văd - mi-am impodobit fruntea cu ochi de sticlă. Incapabil să simt - m-am umplut de paie întinzînd brațele în crucea unui cîmp înspăimîntat de dirole luminoase ale ingerilor căzători.
Nu înțeleg - spusе orbul arzînd hirtile albe, nescrise !
Nu înțeleg - spusе orbul inghîntînd cenușa albă, nescrisă, ingropîndu-se în autostrada strălucitoare, în noaptea unui sfirșit de secol, cind lumina orașului por un imens computer calculînd ecuațiile mărute ale apartamentelor cu apă caldă - balcoane și ferestre - peste care încerci să revii numai tu, numai tu, Ofelie destrunzită culcată în iarba cu tribunale carnivore.

Mihaela Muraru Măndrea

Desconcretizare

Eram dincolo de inchipuire. Formele noi sub lumina cea a celuișui spectru ne adănu unu în celălalt. Lăsasem în urmă adevărul de pînă atunci ; concretul nu mai zăbovea cu noi și asfel dimensiunea dispărea lăsîndu-ne, cutreierătorii veșniciei.

Implantare

Născu se implantau atunci în pulberi pămîntene, nervoase excreșente magnetizate continuu această devenire în care noi aveam să cuibărim ființele purtate din zonele neștiri. Cîtă căldură și

ciăt libertate
aveam să căpătăm
noi nu știam.

Stare

Incantațiile proslăveau
devenirea materiei,
misterul îmbrăca
acut rod în teamă
spiritul dislocat din unitate
încea introspecția
iar noi nedeveniți încă
așteptam implantarea.

Întinderi mărginite
de gîndul meu
se arătau luminiscente,
purtoare de viață.

„Un posibil peisaj“

Am poezilor care au debutat în a doua jumătate a deceniului al șaptelea, unei serii de valori individuale, esuri care se orientează spre adevărul unei cerșeri (...). Căci în timp ce, în sine, opera este o cercetare, un drum de parcurs, adică un text finit care realizează infinitul, creatorul însuși ne apare, la rîndul lui, tot ca text, ca o organizare secretă dar articulată expresiv a unor nuclee semnificative, deci nu numai ca intenționalitate. Din punct de vedere al comportamentului, creatorul se manifestă ca structură expresivă în eternă căutare a drumului operei - scrie Costin Tuchiță - în introducerea cărții și în introducerea într-un studiu la poezia Virgil Mazilescu. Pornind de la așezarea ritmică și existența criticului este „o existență împreună“ critică încetînd să mai fie doar umbra literaturii, parcurge, își asumă un neabătut itinerar poetic, seria de antologii „Hyperion“ aparută din excelența inițiativă a Editurii Cartea Românească. Acest „parcurs imaginat“ pe care autorul îl mai numește și cea mai apropiată himeră a spiritului, redeseptă vechia categorie a rațiunii unită cu bucuria, acel Nous, transgresat - desigur - și din ideea Muzeului Imaginar, al lui Mallarmé, spirit care „vorbind despre alții, nu vorbește mai puțin despre sine“. Relațional și afectiv textelor propuse, menirea acestor esuri nu este de a infățișa simple biografii de opere, ci de a realiza adevărate contextualizări ale tipologiilor poetice. Termenul contras - cum singur o spune - de „imaginații ideii“ - al ducului imaginat în adevărata scenarier, scenariu care se sprijină de la plasticitatea reveriei în „Fizica visului“ la Leonid Dimov pînă la „căutarea obștinată a muzicalității“ la Cezar Ivănescu în esul intitulat cu invariabilul „Rod“, methaphisologii, inter Thanatos și Eros atîngînd nu građiștii de înțelegeri despre reverii, textul poetic expresivității.

literare „pur mimetice“. Astfel ne apare documentul studiu în arta contrapunctică dedicat lui Cezar Ivănescu. Textul este compact, apleg, așezat ca un filtru într-un con al pînii prin care s-au întregit celelalte experiențe poetice. Maxima lui încordare provine din discernerea netă a lucrului de amforă modernă a poematice izvořit din prelucrarea tonală, savantă, utilizarea modurilor populare, a formelor străvechi, ritmurile arhaice și culoarea orchestrală din „Oedip“, toate suprapuse peste firea unui conflict străin spațiului nostru, sint un exemplu izbitor de „punere în atmosferă“ a tradiției profane, de includere a acesteia într-un circuit universal. Analogia nu se pare posibilă tocmai în acest sens. Demonstrația umează fără un respiro între antinomia textelor ivănesciene și „concatenarea“ sintagmatică desoperită în „virtuejul“ perpetuumului muzical - a această altă lecție de poezică muzicală decit cea a lui Stravinski, este sprînjită, deci, pe o experiență poetică nu mai puțin singulară.
Văzut de Costin Tuchiță, „peisajul poetic“ pare unul lipsit de moderatitate temperamentală, chiar acolo unde, un poet retras într-o discreție absolută - Sorin Mărculescu - este astfel „inseriat“ : Ceea ce este plasma pentru sensibilitatea senzorială, acut organică, magna pentru materia minerală, devine „fessulul“ pentru spirit“. Citatul poate continua într-o susținere revelantă. Nu ne stăm, astfel mai puțin prizonierii textului de eseu pe cit însuși autorul tentației digresive, „răscumpărarea poeziei pentru construcția imaginată“. Este un nou mod de a citi : „Critica literară explică ideile prin idei, ceea ce este legitim, viziunile prin idei, ceea ce poate fi util. Ea uită totuși ceea ce este indiosensibil, să explice reveriile prin reverii“. (Gaston Bachelard). Vizionarism, depășirea cadrului „pur mimetic“ - înțelegînd care presupune și o anume dificultate de receptare, chiar unele aglomerări de elemente preponderent prozastice într-un „spout“ unidimensional - avea evocare a diligenței în studiu „Cultura ca poezie“ la Alexandru Miran, stîindu-se numai în planul dezideratului - dar pornind de la valorizări critice anterioare : M. Ungheanu despre Leonid Dimov, M. Iorgulescu din „Scriitori tineri contemporani“ intervențiile - luări de poziție ale lui Marian Popa, evocări critice selectate ieri în bloc, autorul vizează nu numai selecțiile antologate, dar și reordonări din scrierile poezilor seriei „Hyperion“. Este aceasta, de fapt, o viziune modulată asupra caracterului scrierilor literare și demersurilor poetice. Preocuparea critică este decelabilă într-un „desen imaginat“ - acolo unde poetul se închide în propria sferă, Vasile Vlad, ca și instituirea autarhică la Dan Laurentiu prin eseu-modalitate care „nu explică nimic, mărturisese însă totul despre aventura umană“ ; celebrarea nostalgiașilor scriitorilor vremuri așeză din „provinciile imperiului“ la Adrian Poescu, cel care „inaltă un imn melancolic însăși nobletii de a simți în consonanță cu valorile venice ale patriei“ ; tradiționalism orfic în poezia lui Georgehe Istrate.

Absorbția, închiderea într-un limbaj, efectul existenței intelectuale este încă un „marcan“ al seriei poetice examinate : Mircea Ciobanu acoperă limbajul imoersonal al unei „atitudinii cit se poate de personală“, în timp ce o retragere și răceală în timbru supranatural se înregistrează la Constantin Abăluță. S-ar părea că un poet „al normalului“ cum este Ioanid Romanescu, „prin tectonica propusă - se desparte de livresc, dar „uriasul“ a cărui singurătate face legătura între abis și cer, egotistul al cărui tomerament trebuie mai întîi „suportat, abia apoi admîrit din punct de vedere estetic“ este localizat prin acest dat o figură reversibilă, în fantă opusă cu acea poezie care „părăsește treptat latura spectaculară a lumii“ într-un sigiliu al distincției la Marius Robescu, incit se corelează oredispozitiei în „retragerea“ vocii, și nu un ideal al anulării eului.
Ca și alegerile din poemetele unei excoerente a materiatii care „insufletește totul, transformînd obiectele în tot atîtă opinii despre „durere“ - la Nora Iuga, ca și vocația domestic geometrizantă oină la transparenta imurificarea de lumină la Daniel Turcea, în finalul poeziei desăvîșirii tragice la Elena Mălăncuș, esurile nu vizează terarizări, ci infățișări ale unui posibil limbaj universal ce nu se pot face rezolvibile fără aceste ridicări poetice din conținutul.

Maria Cerchez

*) Costin Tuchiță ; „Cetățile poeziei“, Editura „Cartea Românească“, 1983.

Destin și exemplaritate

„Pierduserăm un Labiș în poezie. Acum, vom spune, citind numai paginile de față, am pierdut în Daniel T. Suci un Părvan posibil, un Eliade, sau pe cineva care ar fi fost, în orice specialitate, de formatul lor“. Sint cuvintele lui Constantin Noica din prefața primei și totodată a ultimei cărți a lui Daniel T. Suci (Copilul între noi, „Cartea Românească“, 1983), carte pe care o răsfoiesc acum, cu o irepresibilă emotie, cu sentimentul coplesitor al repetabilității tragice proprie marilor destine. Al lui Labiș s-a frînt la București și în urma lui, sub roțile unui autobucureștean, al lui Daniel la nici măcar douăzeci și unu, într-un stupid accident petrecut pe o stradă clujeană, la 11 Iunie 1981, amîndouă lăsînd însă în urma lor schelele înalte ale unor opere de o monumentalitate previzibilă. Dacă, în Labiș, istoria literară a văzut statuia vie a patosului creator contemporan aflat în conflict declarat cu orice formă de manifestare a inertei, Daniel T. Suci (așa cum l-am cunoscut îndeaproape și așa cum o dovedește creația sa publicată postum nu înlîmpător sub îngrijirea lui Constantin Noica) impune, ca primul filiu tinărului intelectual român al anilor optzeci care a asimilat creator exemplul lui Labiș, dîndu-i o nouă semnificație, într-o nouă etapă a existenței într-o cultură a tinerei generații. Este vorba de trecerea dialectică de la spiritul polemic explicit la spiritul constructiv implicit conținut de paginile cărții lui Daniel T. Suci, am certitudinea că tinăra generație de intelectuali romani continuă modelul Labiș. Daniel T. Suci nu este însă numai poet, deși a cinstigat concursul de poezie. Nu este nici doar critic oricî există, deși s-a manifestat și în aceste ipostaze, nici simplu gînditor abstract și abstras, deși are numeroase pagini de turbătoare reflecție, nici clasicist baricadat în comentarii la scrierile lui Seneca ori numai autor de proză înaltă. Un minimum de existență întru cunoaștere, pretinde destulă aplicare asupra-i pentru a o înțelege și aprecia la reala ei semnificație în contextul poezic actual. Ceea ce impresionează este, în primul rînd, mixtura de tragic și titanic, de profunzime și angajare, de penetrantă și de stăpînită de gnomism și epatilită a gînditorului, indiferent de zonele manifestărilor sale. Există la Daniel T. Suci o imensă aspirație a acumularilor și construcției, obsesia logosului asumat, asimilat și rețreat în vaste arhitecturi, acuitatea unei conștiințe pentru care actual cunoașterii este încercat de o excepțională responsabilitate. Desigur, Daniel T. Suci se afla de-abia în pragul automodelării (prin informații și exerciții) acestei conștiințe, în faza marilor proiecte (utopice uneori, e de la sine înțeles) și a stabilirii unor veritabile programe de existență întru cunoaștere și autocunoaștere. Dacă ar fi urmat ceea ce și-a propus (și am această certitudine), numele lui ar fi trebuit să cîndă, așa cum Noica însuși declară în „Cuvînt înainte“, alături de Părvan, Eliade, poate de Constantin Noica însuși. Se află în Copilul între noi un adolescent Cantemir al sfirșitului de secol douăzeci, schita vie a unei viitoare personalități enciclopedice în care cultura noastră a fost și, lată, continuă să fie atit de bogată. Cartea cu care debutează și-și încheie scurta carieră Daniel T. Suci nu este decît radiografia acestei personalități în expansiune. Ea cuprinde note, jurnale, reflecții, comentarii, scurte esuri critice, scrisori, lucrări de seminar, versuri critice în ciclurile „Poem cu Lee“, „Copilul între noi“, „Alte poezii“, „Hotel California“, „Trei sonete“, „Scrieri către părinți“ și, în totalitatea ei, poate fi definită chiar cu cuvintele lui Daniel T. Suci așezate în fruntea comentariilor la Seneca („De use Senecae philosophae“) : „Este aceasta o încercare de edificare a proprii ființe prin impactul cu marile et probleme, la care trebuie spusuri prima dată foarte demne - este singura șansă, aceea a asumării lor timpurii, prin care se poate ajunge la o dezlegare a lor din perspectiva sinelui căutător de bine și echilibru“ (p. 14). Se află, în această primă suită de pagini, extraordinarul spectacol de vîrstă al unui spirit de excepție

„Un posibil peisaj“
literare „pur mimetice“. Astfel ne apare documentul studiu în arta contrapunctică dedicat lui Cezar Ivănescu. Textul este compact, apleg, așezat ca un filtru într-un con al pînii prin care s-au întregit celelalte experiențe poetice. Maxima lui încordare provine din discernerea netă a lucrului de amforă modernă a poematice izvořit din prelucrarea tonală, savantă, utilizarea modurilor populare, a formelor străvechi, ritmurile arhaice și culoarea orchestrală din „Oedip“, toate suprapuse peste firea unui conflict străin spațiului nostru, sint un exemplu izbitor de „punere în atmosferă“ a tradiției profane, de includere a acesteia într-un circuit universal. Analogia nu se pare posibilă tocmai în acest sens. Demonstrația umează fără un respiro între antinomia textelor ivănesciene și „concatenarea“ sintagmatică desoperită în „virtuejul“ perpetuumului muzical - a această altă lecție de poezică muzicală decit cea a lui Stravinski, este sprînjită, deci, pe o experiență poetică nu mai puțin singulară.
Văzut de Costin Tuchiță, „peisajul poetic“ pare unul lipsit de moderatitate temperamentală, chiar acolo unde, un poet retras într-o discreție absolută - Sorin Mărculescu - este astfel „inseriat“ : Ceea ce este plasma pentru sensibilitatea senzorială, acut organică, magna pentru materia minerală, devine „fessulul“ pentru spirit“. Citatul poate continua într-o susținere revelantă. Nu ne stăm, astfel mai puțin prizonierii textului de eseu pe cit însuși autorul tentației digresive, „răscumpărarea poeziei pentru construcția imaginată“. Este un nou mod de a citi : „Critica literară explică ideile prin idei, ceea ce este legitim, viziunile prin idei, ceea ce poate fi util. Ea uită totuși ceea ce este indiosensibil, să explice reveriile prin reverii“. (Gaston Bachelard). Vizionarism, depășirea cadrului „pur mimetic“ - înțelegînd care presupune și o anume dificultate de receptare, chiar unele aglomerări de elemente preponderent prozastice într-un „spout“ unidimensional - avea evocare a diligenței în studiu „Cultura ca poezie“ la Alexandru Miran, stîindu-se numai în planul dezideratului - dar pornind de la valorizări critice anterioare : M. Ungheanu despre Leonid Dimov, M. Iorgulescu din „Scriitori tineri contemporani“ intervențiile - luări de poziție ale lui Marian Popa, evocări critice selectate ieri în bloc, autorul vizează nu numai selecțiile antologate, dar și reordonări din scrierile poezilor seriei „Hyperion“. Este aceasta, de fapt, o viziune modulată asupra caracterului scrierilor literare și demersurilor poetice. Preocuparea critică este decelabilă într-un „desen imaginat“ - acolo unde poetul se închide în propria sferă, Vasile Vlad, ca și instituirea autarhică la Dan Laurentiu prin eseu-modalitate care „nu explică nimic, mărturisese însă totul despre aventura umană“ ; celebrarea nostalgiașilor scriitorilor vremuri așeză din „provinciile imperiului“ la Adrian Poescu, cel care „inaltă un imn melancolic însăși nobletii de a simți în consonanță cu valorile venice ale patriei“ ; tradiționalism orfic în poezia lui Georgehe Istrate.

Concursul de debut în poezie al editurii Albatros pe anul 1982
■ În urma trimerii manuscriselor prezentate în Concursul de debut în poezie pentru anul 1982, juriul alcătuit din Mircea Săntimbreanu, directorul editurii, președintele, Ion Acsan, Constana Buzen, Domnica Filimon, șefa redacției de proză-poezie, Mircea Marin, Gabriela Negreanu și Laurențiu Ulci, a hotărît decernarea premiilor de debut următoarelor :
Georgehe Irbășescu pentru manuscrisul „Felia de familie“ ;
Dinu Olărașu „Dărut eternității“ ;
Andrei Zanea „O, arcul tău“ ;
Au fost de asemenea menționați și propuși pentru publicare cu selecție de poeme sau cicluri în Caietul debutanților următorii concurenți : Stefan Bratuș, Corneliu Brăncuș, Theodor Borz, Florin Căndroaveanu, Sergiu Filip, Maria Mallat, Ion Monoran, Vasile Morar, Lazăr Mireni-Nicolae, Dinu Popă, Ernil Rădulescu, Dinu Reghinu, Dan Stanclu, Sandu Ștefănescu, Sergiu Ștefănescu, Bogdan Teodorescu.
Editura anunță că, potrivit reglementărilor în vîgnațre, concurenții care au fost publicați pînă acum în Caietul debutanților sînt exonerati de participare la viitoarele concursuri, pînă pînă prezenta manuscrisele direct editurii. Aceste prevederi sînt supun și concurenții care la actuala ediție au intrat în a doua opțiune a juriului pentru publicarea în Caiet.
Pentru concursul de debut în poezie și proză pe anul 1983 manuscrisele se primesc sub motto, cu menționarea identității și adresei în plic închis, pînă la data de 15 martie 1984 pe adresa : Editura Albatros, Piața Șelintei 1 - București, cu menționa „Pentru concursul de debut...“

afiat la elpa opțiunii prin descoperirea culturii și autodescoperire de sine, în etapa supremei deschideri spre lume, ceea ce implică asumarea unei dialectici ambigue. Căci, spune Daniel T. Suci, „condiția deschiderii, a vederii, este a te uita pe tine, pentru a-ți vedea pe ceilalți. Doar atunci te uita cu adevărat după ce te-ai uitat, te vei regăsi altă metoda lui Poulter ar putea fi circumscrisă oarecum acestui verb : a te uita - n.a.“ (p. 11). „Deschiderea“ către exterior presupune, în idealitate, și conștiința transformării realității exterioare, dar numai după autotransformarea realității interioare fiindcă, nu asigură ființa dialectician, „a simba o lume înseamnă în primul rînd a se schimba pe tine pe măsura aceluși gînd“. Și aceasta începe evident cu efortul de cunoaștere a greselilor tale“ (p. 15). În eterna căutare a „echilibrului interior“ Daniel T. Suci are mereu în vedere marile exemple ale culturii naționale și universale. Găsim în paginile sale referințe la Platon, Epicur, Socrate, Vergilius, Cicero, Goethe, Eminescu, Părvan, Miron Costin, Bălcescu, Caragiale, Vianu, Dostoevski, Eliade, Kafka, Rilke, Croce, Camus, filozofia chineză, noua critică structuralism, semiotică, dar și excepționale esuri asupra poeziei și raportului competență/performanță în creația artistică, semne ale unei gîndiri ce ține, înainte de toate, la propria-i independență. De aici, abundența observațiilor pe marginea unor desee celebre, lipsa de prejudecăți în fața marilor autori, dezinvoltau absolut remarcabilă a esistului ce declară, pe urmele lui Noica : „a ști nu înseamnă a reproduce cunoștințele altora, care atita timp et nu fuzionează și nu sublimă-moază în ceva oarecum nou sau mai presus de ceea ce au fost, constituie un simplu exercițiu de memorie“ (p. 21). Aceași mobilitate intelectuală este identificabilă și în poezia lui Daniel T. Suci, poet din stîrpa lucrilor interiorizați dar comunicativi. Omul însuși, în conversația aută care, la un concurs național de poezie mare parte, era dar mare directitate cerebral dar imprumutind conceptelor o spontană căldură umană. I-am cunoscut primele texte publicate în „Copilul între noi“ în urmă cu exact cinci ani și observ că ele își păstrează încă acea aură care, la un concurs național de poezie nîmba pe fiecare membru al ceneacului sibian „Radu Stanca“. Cel puțin primul ciclu al selecției prezente în cartea de față proveștea, la data respectivă, o întreață poetică a celor mai noi veniți în poezia contemporană : „Poem cu Lee“ exprimă efortul poetic înainte de orice de a conferi banalului o privire la rîndu-i, ca o categorie poetică semnificativă hieratică, șarja (dintr-un anume punct de vedere redevedabilă atitudinii labiesiene) contra „îmburhezirii“ simfiri poetice de asaltul locului comun, utilizarea aută care, la un concurs național de poezie, este ascultat fascinat poezia lui Daniel T. Suci, efectul ei era realitate bulversatoare. De atunci însă maniera sa a evoluat, în sens pozitiv așa spune. Presimțindu-și parca destinul, poetul vrea să comunice cit mai mult, se preocupă numai accidental de „expresiv“ dar textele sale au totuși o rezonanță de simfonie întreruptă la primele acorduri ale uverturii și, de cele mai multe ori, dimensiuni unor hai-ku-uri. Brevitatea versului sugerează parca zăbaterile dramatice ale unui spirit bîntuit de incertitudinile și viziunile accidentale de „expresiv“ dar textele sale au totuși o rezonanță de simfonie întreruptă la primele acorduri ale uverturii și, de cele mai multe ori, dimensiuni unor hai-ku-uri. Brevitatea versului sugerează parca zăbaterile dramatice ale unui spirit bîntuit de incertitudinile și viziunile accidentale de „expresiv“ dar textele sale au totuși o rezonanță de simfonie întreruptă la primele acorduri ale uverturii și, de cele mai multe ori, dimensiuni unor hai-ku-uri. Brevitatea versului sugerează parca zăbaterile dramatice ale unui spirit bîntuit de incertitudinile și viziunile accidentale de „expresiv“ dar textele sale au totuși o rezonanță de simfonie întreruptă la primele acorduri ale uverturii și, de cele mai multe ori, dimensiuni unor hai-ku-uri.

Cristian Moraru
Reportorul este un moralist
Urmare din pag. 3
rent de către epoca în care trăiesc, se desprinde de mare claritate un tip distinct de om problematic, în mod diametral opus personalilor literare complexe, un tip a cărui existență este liniară și lipsită de contradicții interne. Fără a pătrunde în adncimile sufletelor celor despre care scrie (părinđ chiar a socoti că abisurile psihice sînt o invenție a celor nefericiți), reporterul sugerează un proiect de feriere simplă, intelectual, în esență, pe respărea bu-nului simț popular, pe iubirea față de muncă și față de oameni, pe o anumă spiritualizare născută din respectarea firească a unor reguli morale de viață, pe „sfința stare normală“ (după cum el însuși spune într-unu dintre textele sale).
Mi se pare aproape de prisos să adaug că Ovidiu Ioanănoia are o remarcabilă înzestrare literară, calitățile scrierilor său fiind cunoscute, din revista „Flacăra“ de cele mai diferite categorii de cititori. Ceea ce atrage în reportajele sale, din acest punct de vedere, sînt mai ales talentul dialogului (promisiune a unor viitoare realizări dramaturgice), capacitatea de a reține sintagme specifice limbii vorbite, precum și umorul discret, menit să îndulcească, în sens artistic, contururile întîmplărilor și ale portretelor.

Trandafirul japonez

— fragmente —

abia după moartea ei l-am citit poemele... l-au citit și trei tinere fețe în Ceneclui... Numele Poetului (vineri, 1 iulie), Ioana Bălan, Iuliana Paloda și Corina Tomă... Și poemul Căderea pierdută (v. „Lucaferul”, nr. 28 din 16 iulie, 1983) ne-a cutremurat pe toți și l-am recitat... un poem, tot un poem a lăsat și Alice Călugăru... În Marea antologie a poeziei românești va fi și acest poem al Antei Raluca Buzinschi, marea antologie alcătuită de mine... Un „complex al Elektrei”, vizibil în mai multe poeme, m-a făcut să mă gândesc că în versurile Antei Raluca Buzinschi e un început de lucrare care va trebui desăvârșită... și va trebui să se întoarcă să o desăvârșesc...

Anta Raluca Buzinschi a murit la 19 ani, virsta la care Rimbaud a încetat să mai scrie... În iulie, când i-am publicat primele poeme, mă aflam în posesia doar a citorva manuscrise, „salvate” de la masacrul la care se dăda tinăra poetă lu-cind în timpul nopții ca o adevărată posedată...

anta raluca buzinschi

Versuri pentru aer

Cintec pentru mine

Atinge-mă, atinge-mă pentru că ține de clipă, Atinge-mă pentru că nimic nu se poate adăuga, Atinge-mă pentru că sint ce-am fost dintotdeauna...

Și mama spune NU.

Atinge-mă pentru că trandafirul ține de clipă, Roua similar mei sărut-o pentru că nu va mai fi Și păzește-mă de lumină, lumina mă arde...

Și mama spune NU.

Stringe-mă, brătora mă doare, Stringe-mă, ochiul mă arde Genunchii, ah! ei nu vor să mă ducă pe virful Golgoiei

De aceea îi urăsc...

Și mama spune NU.

Dar eu am cunoscut, înainte de cea ce a mai fost, cintecul acesta.

ANTA...

Călătorie

Galbene-s florile senii Galbene-s ochiurile, Ferestrele, asfaltul și glasul și frunza

Ei vine pe un cal galben, cu noaptea Și cine-l întreabă? Și cine vine? Și cine seceră în noaptea galbenă pe la ferestre?

Ard fîntînile, tată, ard, Noaptea e neagră și rea. Ard fîntînile, tată, Și nici insetatul n-a pus buzele lui pe lumina apei.

TATA în noaptea neagră și rea Și nimeni nu-i azi să mă caute, Deșertul a plecat peste lume, În noaptea neagră și rea Unde-i gura mea, tată, să strige?

Cineva plivește Cineva e dincolo și strigă: Floarea Soarelui, Floarea Soarelui...! Secerîșul e în toi.

Poveste neterminată

Aceasta e povestea mea Povestea mea e o minciună Sint și eu prințesa care-am fost Aceasta e povestea mea. Și eu n-am fost, nici n-o să vin, Cumană e legenda mea, Cind tata îmi zice povestea Despre-o minciună cu un prinț Atunci cind ne jucam de-o regiie Despre strămoși și-o domniță, Tugur era și nu era Pe calul lui plin de lumină Un duh păgân călătorind În țara mea de basm și ris: Aceasta e povestea mea...

Sinceritate

Nevăzută, nevăzută, Cite luminări, cite lumini Ard fîntînile, ard în noapte Și noaptea e-aci, n-o căuștați. Dați-mi din piinea coastă, Azi! Cineva e flămînd Și sulfarea-i de gheață, Invelți-mă în aer Cind am să zbor: Maria, Maria... mă strigă Și s-a făcut iar dimineță Și cine va aprinde luminarea?

De atunci și pînă azi, Corneliu Buzinschi a descoperit un număr impresionant de poeme (și de traduceri) care mă obligă să-mi modifice prima impresie și să cred că Anta Raluca Buzinschi nu ne-a lăsat doar un poem antologic, ci o carte întreagă, tulburătoare și unică în felul ei. Versuri pentru aer...

Multe poeme sint compuneri strict infantile, scoalaresti, naive, stingace, străbătute însă de o gravitate labirintică prevestind o precocitate care avea să se dezvăluie și să se împlinească într-un vizionarism tragic...

O aceeași voce stranie, decisă, oraculară, de personaj antic asumindu-și cu seninătate și fatal orgoliu, destinul, ne comunică o autentică experiență a absului, în „hotarul-dinre două lumi”, unde fiinta umană e leștrul insingurat de manifestările endogene ale forțelor cosmice, ale eraticilor: limitatul și, aparent, opacul microcosmos care e fragila noastră făptură, se deschide, uneori, cu grație deplină și finală a unei flori, receptacol al Totului, rezumînd în splendoare, ca și un bob de rouă, luzia Creației...

Patetismul sfîșier (cu acel accent special al adevărului trăit delirant, „fară întoarcere”) care inundă versurile Antei Raluca Buzinschi, ne convinge încă o dată că poezia dacă vrea să ră-

Desen de Cristina Suciuc Moscu

Semnul dorului

Aici, unde aerul e limpede și-l gustă Magicul om cu steaua în frunte, Aici, în noaptea călătorului de fîntini, Sapă și arde pe înălți Semnul pentru insetatul ce trebuie să vină.

Șapte întrebări, meri șapte răspunsuri, Fîntina așteaptă, e gata și-l limpede, Pregătește-te, e gura care mă arde Fîntina e aici și așteaptă Lumina se scurge pe piatra luminii Și arde fîntina și insetatul e-aproape, Rătăcîțul de comeni și fapte, Mi-e gura uscată și arde De șapte-ntrebări: De numărul șapte.

Colindători

În paturile lor de argint, Mama doarme somn de aur, Tata doarme somn de plumb, Eu în somnul meu de gheață Înfloresc la fiecare fereastră să se bucare oamenii Și cînt:

Florile dalbe, florile dalbe!

Cîntec de leagăn

Nu-mi sprijini capul de pernă, mamă Pema e moale, Nu mă așeza În pat, mamă, Patul e moale, Nu mă așeza pe scaun, mamă, Scaunul e prea tare, Nu-mi ține trupul în aer, Lumina mă arde, Nu mă lăsa în iarbă, Iarba e verde Și ochii mei verzi nu mai văd Decit nevăzutul, Pentru că eu sint adevărul tău...

mină a artă umană în acest secol convulsiv, trebuie ea însăși să fie „convulsivă”, mai mult decit numai „trup sfînt și hrană sieși”...

Cele trei registre stilistice decelabile în manuscrisele Antei Raluca Buzinschi, organizează oarecum trei nivele ale unei aceleiași exorbitante trăiri a unei „situații fără ieșire”: poemele existențial-mărturisitoare (Căderea pierdută, E casa goală, prieteni, Obstacole) conținînd premoniția sfîrșitului apropiat, sint adesea anecdote sau structurate de un epic fabulos; poemele metafizice (Călătorie, Poem) în linie blagiană, de un lirism ardent și dens, extatic și pure, introduc în „febra eternității” o undă de regret după miracolul inefabil al făpturii; incantațiile magice folclorice (cîntec-decîntec), „leacuri uitate”, sint ca un rîs printre lacrimi și ca o speranță în eficiența cînda maniabilă a Cuvîntului...

Ca toți ceilalți copii geniali ai poeziei românești, de la Iulia Hașdeu și Alice Călugăru, la Nicolae Labiș și Daniel Turcea, Anta Raluca Buzinschi lasă o operă care nu poartă impresiona prin cantitate, nici printre-o frapație originalitate expresivă, și care ne tulbură totuși prin autenticitatea rostirii poetice, prin accentul ei de profunzime: graiul ei pare a nu fi stînjinit de locurile comune ale limbajului, transmițînd frisonul inimitabil al unei revelații...

Printre altele voci seducătoare, imperioase, ale poeziei noastre tinere, vocea atinsă, abia audibilă a Antei Raluca Buzinschi rămîne de neuitat: cum ai putea uita vreedată magistrala siguranță a intonației saphice din minunatul Cîntec pentru mine?...

„Atinge-mă, atinge-mă, pentru că ține de clipă...”

27 decembrie, 1983

Cezar Ivănescu

Plimbare

Și strălucesc în aer, în lucidul aer, Și strălucesc în aerul fierbinte, Mirele meu, Și iar am optsprezece ani Și număr optsprezece stele În aerul, lucidul aer Cînd Pasărea Numără cu aripa ei mută Nemîșcarea.

Și steaua Topeste în ceară Lumina trupului meu Să mergem, deci, de mină, Mirele meu, Pînă la primul colț, să-ți cumpăr o mască.

Copacul

Nu stinge lumina în noaptea aceasta, Că am nevoie de lumină. Și nu te uita înapoi, Cercul s-a strîns și mă-ndoi.

Nu-nchide fereastra, Că nu se mai ține Cînd nucile-au fost îngropate.

Cercul șîrb de la butie L-ați luat vineri Într-o zi de april, Nucile, nouăsprezece, pămîntului au fost date,

Cit am stat printre voi.

Și dac-am oprit ceasurile toate, Era de prea multă minciună Asta o vreme, Pîn-am să mă-ntorc înapoi.

Bunica

Bunica mea, Cînd eram mică Cînd eram mică, Părul coște mi-l făcea Și uite-asa se întorcea Și uite-asa îl dezmiarda Și uite-asa se tot mindrea Spune-mi spune, jupineasă, Ală fată mai frumoasă Văzut-ai tu? hai, zi zău, Că eu știu răspunsul tău.

Concesie poeziei

Ochii sfîrși ai momei mele, Ochii vinei-aurii M-au rănit ea două stele Ruple-n rana cărnii vii...

Sărutul și trandafirul

Aș vrea să sorb Din apă Din pahor Din care soarbe Și trandafirul; Are un copăt Pe care-l string Între dinți Cînd îmi vine A fluiera. De ce nu pot Să beau Din apă Din care Bea și trandafirul? Ar fi ca un secret Între sevă Și salivă, Ar fi ca un lung sărut În libidinosul înțele Al cuvîntului Cu trandafirul.

Cumințenie

Frățioare, lasă-mi ureii Dalbi în pace, Nu-mi mingia, Nu uita că sintem Din aceeași mamă, Nu-mi spune că am buzele ca de trandafir Și nu săruta trandafirul, Nu uita legea firii Frățioare, nu-mi spune că vrei să te faci Astronout cînd vei fi mare Cu atita patimă, Fiindcă ochii mei sint ca două stele, Fiindcă descoperi secretul lumii noastre Ascuns ție.

POEȚI AMERICANI

JAMES WRIGHT

O binecuvîntare

Chiar lîngă autostrada spre Rochester, Amurgul tresăla ușor pe iarba și ochii celor doi ponei se întineau de bunăfate. Au venit veseli dintre săleji să ne întimplim pe prietenul meu și pe mine. Pășim peste sîrma ghimpată spre paștje unde ei au păcut singuri toată ziua; își poi opri doar cu greu bucuria la vederea venirii noastre. Ei se aplică să-și asemene unul lebede. Se iubesc. Nu există nici o singurărată ca a lor. Odată ajunsă acasă Ei încep să mîncece iarba tinăra a primăverii în intineric. Aș vrea să-l iau pe cel mai mic în brațe, fiindcă s-a apropiat de mine și mi-a atins mina dreaptă cu botul. Este alb cu negru, Numele lui îl cade sălbatic pe frunte și briza ușoară mă face să-l mișc urechea lungă

Care este la fel de delicată precum pielea de a incheietura mîinii unei fele.

Dintr-odată îmi dau seama Că dacă mi-aș părăsi trupul Aș înfiori.

ROBERT LOWELL

Visul Katherinei

Trebuie să fie vineri. Pot auzi zgomotul dactilografat de la etaj, iar berea pe care ai adus-o îmi dă dureri de cap; Am aruncat pernele din pat. Mi-am adunat genunchii și l-am strîns Receptorul care se bălăbănește, scriștește Asemenea un om ce visează și nu se poate opri Ca să respire sau să se trezească pînă cînd victima sa

Cade în intineric. Trebuie să fi adormit, Dar închii pot auzi pe tatăl meu care păstrează cadourile tale vinovate dar care mi-a tăiat părul Ei șoptește că nu-i pasă Dacă sint metresa ta o viață întreagă sau dacă îți nenorocesc cei doi copii și soția; Dar dezonora mea îl face să bea. Desigur, Voi spune juriului adevărul la divorțul său. Merg prin zăpadă în curtea catedralei Sf. Patrick Călugărițele în sutane și cu ochelari zimbești și stau de gardă

În zăpadă, înaintea unui perete despărțitor ale cărui uși se deschid în timp ce oamenii bunii intră cite doi la confesional. Trebuie să ai un prieten ca să intri acolo, dar nimeni Nu este singur în această multime și călugărițele zimbești.

Stau de-o parte și de-alta și privesc; pentru un timp Soarele de iarnă este plăcut și îmi încălzește Inima cu dragoste pentru alții, dar furnicarul De penitență s-a diminuat. Încep să plîng și să-l rog pe Dumnezeu să ne lerte

Unde ești? Ai fost cu mine și acum ai dispărut. Toate cuplurile lertate se grăbesc spre Masa de seară și spre noaptea lor și nici unul nu se va opri

Alerg în cercul pînă cad Lîngă zid, în curte Unde tejele se înroșesc și zăpada e tare.

RANDAL JARREL

Răsuflarea nopții

Luna răsare. Puli roșcați se rostogolesc. Printre ferile sejarului putred Privesc peste mlaștină și paștje La dîra albă de fum a fermei.

O scinteie arde, sus în cer Căprioara se strecoară printre florile vechii curți, lepurii sar pe stavila fîntînii. Cocoșul cîntă

Desene de Lucia Niță Mortin

În copacul de lîngă terasă; Două stele, în copacii îndepărtați. Sint înălțate, și strigățul inecat al unei bufnițe acerăgă ca o răsuflare prin pădure.

Și aici, chiar dacă moartea e tăcută, chiar dacă bucuria

Ascunde vedenii, asemeni nopții, războaiele lor, Ființele acestor lumi sint înghițite De lupia ce pune stelele în mișcare.

În acele zile

În acele zile — demult trecute — Zăpada era rece, noaptea-nînceoasă Lîngeam de pe buzele mele crăpate Un fulg, în timp ce priveam

printre ramuri ultima zăpadă neliniștită. Umbra ta, acolo, în lumină, era nemîșcată. Repede, lumina s-a stins. Mergeam mai departe, împiedicîndu-mă, pînă cînd ultimul deal

Ascunde casa. Și, cîscînd, în patul din camera mea, singur, obișnuiam să privesc afară: peste acoperșurile caselor, stelele cîr străluceau.

Ce săraci și nefericiți eram, ce răz împună! Și totuși, după atîta timp, mă gîndesc: în acele zile a fost atît de bine...

LASTON HUGUES

Visele

Păstrăți visele Dacă visele mor Viața este o pasăre cu aripi frînte Ce nu poate zbura. Păstrăți visele! Dacă visele dispar Viața este un cîmp pustiu înghețat, de zăpadă.

Negrul vorbește de fluvii

Am cunoscut fluvii! Am cunoscut fluvii bătrîne ca lumea și mai vechi decît surgerera singelui prin vene. Sufletul meu a crescut adine asemenea fluvilor. M-am scîldat în Eufrat cînd zorii erau tineri. Mi-am construit coliba lîngă Congo și el îmi cînta ca să adorm. Am privit Nilul și am ridicat piramidele. Am auzit cîntecul fluvialui Mississippi cînd Abe Lincoln mergea spre New Orleans și l-am văzut pieptu-i norolios aurindu-se în soare.

Am cunoscut fluvii: Fluvii antice, întinate. Sufletul meu a crescut adine asemenea fluvilor.

Mama către fiu

„Ei bine, fiule, îți voi spune: Viața nu a fost pentru mine o scară de cristal. A avut cuie în ea; și spîrturi și scindurii stricate și locuri unde nu erau covora pe jos — Goale.

Dar tot timpul Am continuat să urc

și uneori am mers prin intineric și nu exista nici o lumină. Așa că, fiule, nu te întoarcе. Nu te așeza pe trepte Pentru că vei vedea că sint țari Și nu ești acuzat — Fiindcă eu încă merg, dragule, Eu încă urc

și viața nu a fost pentru mine o scară de cristal”

THEODORE ROETHKE

Trezire

Mă trezesc să dorm și mă trezesc încet. Sint soarta mea în ceea ce nu mă sperie. Învăț mergînd acolo unde trebuie să merg.

Gîndim prin sentimente. Ce e de știut aici? Aud ființa mea dansînd din ureche în ureche. Mă trezesc să dorm și mă trezesc încet.

Din cel atît de apropiat de mine, care ești tu? Dumnezeu să binecuvînteze pămîntul! Voi merge ușor aici și învăț mergînd acolo unde trebuie să merg.

Lumina la copacul; dar cine ne poate spune cum? Umilul vierme urcă o scară serpuitoare; Mă trezesc să dorm și mă trezesc încet.

Marea Natură are un alt lucru de făcut Pentru tine și mine; deci la acru! plin de viață și plin de gingășie, învăț mergînd acolo unde trebuie să mergi.

Acest tremur mă ține drept. Ar trebui să știu. Ceea ce cade există întotdeauna. Și e aproape. Mă trezesc să dorm și mă trezesc încet. Învăț mergînd acolo unde trebuie să merg.

În românește de Alexandra Popovici și Dan David

Amfion, constructorul

abia după moartea ei l-am citit poemele... l-au citit și trei tinere fețe în Ceneclui... Numele Poetului (vineri, 1 iulie), Ioana Bălan, Iuliana Paloda și Corina Tomă... Și poemul Căderea pierdută (v. „Lucaferul”, nr. 28 din 16 iulie, 1983) ne-a cutremurat pe toți și l-am recitat... un poem, tot un poem a lăsat și Alice Călugăru... În Marea antologie a poeziei românești va fi și acest poem al Antei Raluca Buzinschi, marea antologie alcătuită de mine... Un „complex al Elektrei”, vizibil în mai multe poeme, m-a făcut să mă gândesc că în versurile Antei Raluca Buzinschi e un început de lucrare care va trebui desăvârșită... și va trebui să se întoarcă să o desăvârșesc...

indignare față de preocupările „literare” nepotrivite cu durerea ce ne încearcă. dar și înaintea încălcării flagrante a adevărului și a dorinței de determinare a cursului exegezei ulterioare a operei lui Nichita Stănescu. Pe „el” care a construit cu pretul vieții sale personale treapta de astăzi a poeziei românești de mine, pe el care prin sacrificiul de sine s-a zidit la creșterea limbii românești și a patriei cinstire, pe el ar putea deci, critica de poezie să-l opună victorului? Nichita Stănescu scria: „Nu a fost poet de seamă în această țară și nu va fi poet de seamă în această țară și cel care nu va căuta și nu va găsi măcar un drum vicinal întru sporirea limbii românești!”. Lui Aurelian Titu Dumitrescu îi e teamă că despre Nichita Stănescu se va scrie „că și cum poezia ro-

mână ar fi saturată prin opera lui”. Să nu se teamă, poezia lui Nichita Stănescu mai are mult pînă va fi cunoscută în întreaga ei grandoare, nu spun mijlocul, niciodată elucidată. Același autor crede că Nichita Stănescu riscă să devină „un fel de baraj în calea afirmării altor poezi sau în calea creșterii operelor celeștice” săi de generație”. Datoria noastră este de a arăta întii măreția geniului cu care am fost contemporani și apoi să ne „memem” că artele sale prea mari ar putea să ne umbrească. Marii, adevărații săi colegi de generație, au fiecare drumul său care îl face contemporan meru cu marea și adevărată poezie. „Baraj”, cînd el a fost o neobosită „ramă de lansare” pentru meru noua „tinăra genera-

ție”, cu atît mai mult pentru îngrijoratul sem-bătar al articolului în cauză? Era întotdeauna bucuria, nu fără o fraternă gelozie mărturisită cînd găsea un vers frumos, cînd un tînar îl aducea nu un manuscriu, ci un poem! Avea, spunea glumind, un „contor Gelger” infallibil pentru poezie. Dimcolo de prezentările, întotdeauna elogiouse, pe care le semna în contul viltorului, îi plăcea cu adevărat să descopere în cel care scria, poetul — „Ascultați-l pe bătrînul Nichita, nu sint critic, dar aici mă pricep”. Și într-adevăr, cu o luciditate uluitoare, cîntărea perfect carabele talentului fiecărui, deosebind întotdeauna ceea ce era calp și contrafăcut în mestesugul poetic, în numele lui nu au dreptul să hotărască sau să vorbească altii, a repetat-o cu îndirjire pînă în ultimele zile. Nu poezii au a se teme de „problema originalității”, ci epilonji! Nichita Stănescu nu cerea decit să fii tu însuși, lucrul poate intr-

adevăr cel mai greu cînd îl cunoșteai universul fascinant. Oare să fi fost atît de puțin înțeleasă marea, uriașă lectie de iubire a Poetului, venit să ne mintuiască intru poezie de egoismul și meschinăria realului, înobilînd prin umilită și bunăfata sa însăși ființa lumească, adesea atît de contradictorie, a Cîntărețului de care, cum scria în Epica Magna, „nimeni nu are nevoie, dar fără de care nu se poate”. Iertăți-ne, Nichita Stănescu, că nu sint ce să spunem cînd ne-ai lăsat atît de singuri și de săraci în cuvinte!

Alexandru Condeescu

P.S. Ultimul poem al lui Nichita Stănescu a fost scris simbăit, 10 decembrie 1983 — nu în 11.XII, cum a apărut datat de revistele Flacăra și Contemporanul.

Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1982

Simbătă, 24 decembrie 1983, la București, a avut loc festivitatea de decernare a premiilor Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România pentru literatura anului 1982. Premiile au fost înmânate de Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, și de Virgil Teodorescu, președintele Juriului, care au remarcat succesele literaturii române din anul respectiv și care l-au felicitat, de laureatii. În numele acestora au vorbit Alexandru Pîru, Ion Brad, Ștefan Tăciuc.

Juriul de acordare a premiilor Uniunii Scriitorilor pentru literatura anului 1982, compus din Virgil Teodorescu (președinte), Mircea Ciobanu, Dan Călugăreanu, Ovid S. Crohmălniceanu, Arnold Hauser, Mircea Radu Iacoban, Mihai Ișbășescu, Mircea Martin, Petre Sălcuțeanu, Mircea Sântimbreanu, Szász János, Mircea Tomus, Radu Tudoran, Cornel Ungureanu, Ion Vlăd, în ziua de 21 decembrie 1983, după ce a supus dezbaterii cele mai valoroase lucrări literare ale anului 1982, potrivit criteriilor regulamentului în vigoare, a hotărât, prin vot secret, să acorde următoarele premii:

POEZIE
ANGHEL DUMBRĂVEANU — „Tematica umbrel” (Cartea Românească).
NICOLAE IOANA — „Studiu de noapte” (Eminescu).
MIRCEA IVĂNESCU — „Poezii nouă” (Dacia).
LĂSZLÓFFY ALADÁR — „Poem” (Eminescu).
HANS LIEBHARDT — „Ca o singură zi” (Kriterion).
NICOLAE PRELIPCEANU — „Fericit prin corespondență” (Junimea).
ȘTEFAN TĂCIUC — „Călătorie în eternitate” (Kriterion).

PROZĂ
PAUL EUGEN BANCUI — „Zigzagul” (Cartea Românească).
HUSZAR SÁNDOR — „Mărturie despre o generație” (Kriterion).
MODEST MORARIU — „Intoarcerea lui Ulise” (Eminescu).
FANEK ZOLTAN — „Inelul vrăjitoarei” (Kriterion).
BORULUS RUSAN — „Roua și bruma” (Cartea Românească).
NICOLAE TIC — „Suplimenturi” (Cartea Românească).
JÁSZARHELYI GEZA — „Neguțatorul nebun” (Dacia).

DRAMATURGIE
VALERIU ANANIA — „Greșul pămintului” (Eminescu).
ION BRAD — „Nu poți să dorm” (Teatrul Mic).
I. D. SIRBU — „Arca bunei speranțe” (Eminescu).

PUBLICISTICĂ ȘI REPORTAJ
ALEXANDRU GEORGE — „Simple infimipări în gând și spațiu” (Cartea Românească).

Permanența și dimensiunile unității

Urmare din pag. 1

principii democratice pentru acele timpuri. În art. 1. paragraful III se proclama „deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare”, alături de „necesitatea reformei agrare radicale”, de „potențarea producțiilor”. De „promovarea nivelului social”, de „vot universal direct și secret” și de „desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire” libera propagare a tuturor gândurilor omenești.”

La Alba Iulia s-au strâns reprezentanții satei, reprezentanții muncitorilor, ale căror detașamente au venit cu steaguri roșii și banderole tricolore, molii cu porțelule lui Horea și lanca, reprezentanții intelectualității, formid „un singur cuget și o singură simțire”. „Unii dintre participanți s-au întrebat dacă generațiile viitoare își vor aminti despre marea lor înfăptuire. Iată că astăzi, datorită secretului general al partidului nostru, ne-am redobândit și dreptul la istorie, la cinstita marilor fapte ale înaintașilor.

Acum, la cumpăna anilor, adresăm prietenilor și tovarășilor noștri de muncă — lințepiști, paginatori, maștri, ingineri — tuturor celor care au apăs în ficare săptămână truda și pricoperă lor în rama „Luceafărului” cele mai bune urări, dorindu-le un an bun, fericit. La mulți ani!

INTELEPTUL BALTAZAR

1. — Vorba lui Hamlet, spuse Baltazar: Ce-o fi o fi, bașca ce se alege!
2. — N-a spus Richard al III-lea: dau un cal în remat?
3. — Al vârtut ce bine a dormit saocră-ta în tren?
4. — Da, răspuse Baltazar. De aceea m-am gândit

să trag obloanele la ferestrele casei și să fac eu ca teatru. Poate așa nu mai vorbesc.

5. — Măne nevastă-mea vorbește în luna de miere.
6. — Singură?
7. — Da. Eu am diabet.

8. — Ce mai deosebit, mi-a răspuns ei. Acum fac dresură de animale mici, a mai datuț, împingându-se cel doi copii din spate.

9. — I-am spus prietenilor mele că o iubesc și că vreau să o taur de nevastă.
10. — Și ea ce-a zis?
11. — Să mă hotărâsc: ori una ori alta.

12. — Pînă unde mergi? — I-am întrebat pe Baltazar în autobuz.
13. — Pînă la Bellu.
14. — Și acolo ce faci?
15. — Cobor.

16. — Servizi și viață în acest restaurant?
17. — Nu facem nici un fel de discriminări.

18. — Ce făcui este parcul acesta, zise ea.
19. — Nici n-are motive să urle.

Gabriel Iuga

Ședința Biroului Uniunii Scriitorilor

Vineri 23 decembrie 1983, la București, a avut loc ședința de lucru a Biroului Uniunii Scriitorilor. Au fost prezente tovarășii Ion Ștefănescu, prim-vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste și Mihai Dulea, adjunct de șef de secție la Comitetul Central al Partidului Comunist Român.

Ordinea de zi a fost următoarea: — Perfectionarea activității organismelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor în vederea creșterii rolului acestora în afirmarea creației literare ca factor activ al dezvoltării multilaterale a omului nou; — Reconfirmarea unor comisii ale Biroului Uniunii.

Pe marginea problemelor înscrise în ordinea

de zi, la dezbateri au participat scriitorii Mircea Iorgulescu, Octavian Paler, Ion Hobana, Alexandru Balaci, Marin Sorescu, George Bălașă, Aurel Covacl, Ion Dodu Bălan, Domokos Geza, Ovid S. Crohmălniceanu, Mircea Sântimbreanu, Constantin Teiu, Ion Brad, Hujor Nedelcevic, Virgil Teodorescu, Laurențiu Fulea, Dinu Sărețu, Anđ Andries, Constantin Chiriță, Eugen Simion, Valeriu Răpeanu, Dan Tărbilă.

În încheierea dezbaterilor, a luat cuvîntul tovarășii Ion Ștefănescu.

Luările de cuvînt de lucru a Biroului Uniunii au fost conduse de Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă Română.

„Natură vie cu baracă”

Urmare din pag. a 3-a

scorului (autorul folosește pretextul lucrării unui număr de scrisori ale „eroilor” intrate accidental în posesia sa), intitulată *Natură vie cu baracă* este povestea unui om, inginerul Radu Zăbulică, pentru care baraca de pe șantier a însemnat, mai bine de douăzeci de ani, locuință și cămin, spațiu de visare și de zbucium, o a doua natură, natură vie cu baracă. Iată-l, după ce primește primul său apartament: — „La canal, inginerul Radu Zăbulică este investit cu răspunderea de director al Grupului de șantier Basarabia, grup alcătuit pe scheletul fostului șantier de la Porțile de Fier. Tot aici, la Canal, a primit și primul său apartament în care a pășit stînjinit, de parcă ar fi mers la clevea în vizită, o persoană simandicoasă și nu ar fi trecut pragul propriei case. Acest apartament l-a primit după 20 de ani de baracă. „Ce-o să facem cu acest loc tîcîtuț? l-au întrebat copiii, l-a îmbrăștat dănoasă soția, uitînd de prezența celor mici, și-a îngroșat vocea tatăl, rostind cu arag neînțele: „O să locuim, asta facem, o să locuim și noi ca lumea...”

Stilul reportajelor lui Ion Andreică aceluiaș gen de relate scurte, precisă, cu de-a minții autentice a vorbirii personajelor și fraza „înflorată”, țesută cu metafore, calofii. Exemplific, cu o mostră din această ultimă categorie: „Ca și în poveste, nu simți cînd se lasă neaptea. Mai întâi fusese soarele, care-l îmbrăcea piezic și lăncol mi și subțiri, străzîndu-i pleoapele și pielea străvezie a palmei, pîtrîndu-i adînc în oase și luminîndu-i trupul cu mîere. El păsise sfîșos prin această mire, ca printr-un imperiu ce nu-i aparține, și chiar de-ar fi fost să fie a lui îl cucerise într-o luptă cu zmeul cel cîmpit ori i-l dăruise

cineva, zina cea bună și învațăm, despre care le vorbise chiar peste zi învățătorul — conștient că calcă cu gîlța pe mîncare țerții, pîndind la tot ce-ar fi putut să se întîmple...”. Dincolo de calitățile reportajului — atenția la detaliul semnificativ, claritatea ideilor, moderata pitorescul, tăietura dramatică a textului — carnea lui Ion Andreică relevă și calități de prozator. Astfel, între altele fragmente probante, reportajul *Podurile lui Mihai Margine* este, de fapt, un micro roman, condensat la esență, iar o secvență din același *Natură vie cu baracă* cu [șantii din insula Ada Kalkh care-și dezgroapă morții, amintindu-se de Desapărarea de Matlora a lui V. Rasputin; „Sătenii, numai bărbăți, muceau înfocată la dislocarea mormintelor. Rar se auzea cine o vorbă, cite o apreciere, cite o sudălmă clar: „Că greu mai fusesi tăicuț...”. „Fulg bunica, nu aliteva...”, „Bă, ăștia ai lui Giuvan pînă și-n cîmîtir s-au întins mai mult ca alții, scutuce ei totuși, ai dracului, doamne iartă-mă...”. Încercaser, întîi să scoată morții cu coștele, dar lemul putrezise și se amestecase cu oasele, că nu mai stiau oamenii ce să aleagă. Atunci scoțiseră c-ar fi mai bine să le desorînd cu pîmîntul din jur cu tot. Și așa făcuseră acum: înșurubaseră cu ei își amintea ei c-ar fi fost omul îngropat aci, uau o marță de siguranță și începeau să scape șantulele în jurul locului astfel marcat. Decepu avoi bucata de pîmînt în care se bănuia a fi mortul și o azeau într-un coșciug nou, larg, lung și adînc: un coșciug refloresc de mare, de parcă aveai de azeat în el uriași, nu oameni”.

Epopoe a unei grandioase construcții și a eroismului cotidian *Natură vie cu baracă* distingează și un prozator.

PASĂREA NICHITA

Cineva mi-a povestit odăi, sau poate am citit undeva, despre o pasăre neobișnuit de ciudată cu trupul de oer și stea. Se zice că se naște în aer ca o sferă de roșu strălucitoare și pui și-i zămisește în aer și n-are picioare. Se hrănește zburînd, cîntă zburînd din gura cu transparențe lunare și doame în aer din aripi vibrînd pasărea fără picioare. Nevind drag de pîmînt, ea se odihnește cîntînd. Și nevind picioare s-a doară, pasărea nu știe să moară...

Mircea Micu

Structura Nordului

Urmare din pag. 1

secolul XX în opinii, preferînd fătîș pînșunismul — încălțările din „inlocuitori”, oprinzînd peșajele cu superbele lor costume vechi, populare, pe care le poartă în toate zilele săptămîinii drept prin mijlocul civilizației tehnice, și mai presus decît toate, aceiași țărani rămoși lîngă aceleași pîmînturi, trudînd lîngă aceleași vite și aceiași străvechi idelnetinici, fără teamă că direcția universului este alta și viitorul îl va înghiți, țărani vechi, statornici și-adevărați pe care viitorul nu va trebui să îl recifice în țărani.

La nord, într-o sală care îl începea ca o năucă, ceteoți și pe scaune, și pe jos, și între rînduri și lîngă de pereți, ne-au privit drept în ochi cu oțita îngăduință și ne-au ascultat cu oțita rădăre „incit n-a fost greu ca spectacolul să se mute în sală și spectatorii pe scenă pentru că cei care își respectau cu demnitate condiția erau... ei.”

Foarte verde grîu mărunț / Cite florii sunt pe pîmînt / Toate merg la jurămînt / Numai spicul grîului / Și cu vîntul / Și cu lemul Domnului / Zboară-n naltul cerului / Stau în poarta raiului / Și judecă florile / Unde li-s mîroșele.

Chiar: de ce iubim oit de mult Maramureșul?

CUMPĂNA

I Urare de Anul Nou

Existăți poit, existăți, existăți, spergeți cu buzele, ce dinți, cu limba înfuneruc gășii voastre de mășase și ieșții și existăți, existăți, existăți!

II Povestea porcului

Ioane și Vasile, să-l scoatem din coleturi, azi-noapte porcu nostru are un viț arit: veniseră toți hoții în curtea cu nutrețuri și un cuțit iernatic și se-frica în git.

Tu prinde-l de picioare din spate, tu din față, să îl trîntim alcea în mîzcol bălături; abia acum începe adesea să-și arde țîță și porcului — gîlța în viscol auzuri.

În pieptul îi voi pătrunde cu brațul acuuțit, vor coborî biserici de pe pereți sfinți și vor veni în curte să urce ficare spre anul care vine cu un șorici în dinți.

Spre șira cea de pale de griu să îl prăjim, dă drumul, tu nevastă, la Dunăre-n ogradă să steargă trandafirul de porce de zapadă, să care către mare și jegul lui subtil.

Asa cum aburește pe blănie de lemn și ziua i se pare din ce în ce mai scurtă, toți ingeri să lasă din casă la un semn mai mult ca niciodată să-l gidle pe burtă.

Va fi un hohot, doamne, de rîs și grolăit, cîrîniți vor bate-n tobe din deal pînă devate și în mirosul sacru de șuncă și de sarmale veț răsări, molane, cu pasul bilbit.

Ioane și Vasile, să-l scoatem din coleturi, poemul meu azi-noapte are un viț arit: mi-eră streln, venise din ape și din cețuri și-avea în loc de titlu un început de rit.

George Alboiu

EPILOG

În articolul său *Din nou despre iniții scriitorilor români* „Luceafărul” nr. 43, Dan Zamfirescu încearcă să răspundă obiectivității noastre, vinînd greselile de tipar și ocind ceea ce nu-i convine. De pildă, eu am dovedit că data aducerii moaștelor Sîntului Ioan e fixată de Ureche prin raport cu urcarea pe tron a lui Alexandru cel Bun. Faptul a avut loc în doi ani al domniei lui, prin urmare în 1402. Dar în versiunea Axinte Uricariu a cronicii lui Ureche se dau pentru urcarea pe tron a lui Alexandru cel Bun două date: una după letopisitul moldovenesc: 1399 și alta după letopisitul iălinesc: 1413. Ambie date sînt gresite, prima nu mai are sens, pe cînd cea de două cu 13 ani. Axinte Uricariu optează însă pentru cea de a doua dată și scoate deci pentru aducerea moaștelor sîntului Ioan anul 1413 (1413 plus 2). Prelucrînd usor cronica lui Grigore Ureche, Nicolae Costin dă ca dată a urcării pe tron a lui Alexandru cel Bun anul 1401 care i se pare mai sigur pentru a fixa aducerea moaștelor în al doilea an al domniei, datare care există în Ureche. Desi bun latinist și desu a folosit în prelucrarea sa cronici iălinesc, Nicolae Costin nu acceptă anul înconștient domniei lui Alexandru cel Bun 1413 din letopisitul „iălinesc”. Concluzia pe care o trage oricine este că anul aducerii moaștelor sîntului Ioan este anul 1402.

Dan Zamfirescu nu este de acord cu acest cînd Grigore Tămbăc era la Suceava ca trimis al patriarhatului spre a ridica analema aruncată asupra bisericii moldovene și, pe urma, ca a nega că Muceuția lui Ioan cel Nou este opera lui Grigore Tămbăc, scriere comouă ad-hoc, de conjunctură, sustine în continuare că moaștele au fost aduse în țară în 1415. Nu numai Axinte Uricariu, reoacă Dan Zamfirescu, dă această dată, cînd Grigore Tămbăc era mitropolit de Kiev, dar și... Nicolae Costin în altă operă a sa, atribuită lui de Kozălbăneanu, atribuie infirmată încă din 1907 de C. Giurescu, *Letopisitul Tărilor Moldovene de la Ștefan-Vodă până la Vasile Vodă*, înconștient în letopisitul Nicolae Costin, îngorînd ceea ce scrisese prelucrînd cronica lui Grigore Ureche, spune că mitropolitul Dosoftei a închinat regelui Sobieski moaștele sîntului Ioan pe care „l-au fost aduse în țară cu multă cheltuială răpășit domnului bătrînu Alexandru vodă, feciorul lui Roman vodă, de la marea de la Cetatea Albă din vellețul 6923 (1415) de au stătut în țară ca la trei sute de ani”. Letopisitul de la Ștefan vodă, fîl lui Vasile Lupu, conținea cronica lui Miron Costin din 1581 pînă în 1600, în care el nu are vorba în onera lui Nicolae Costin care a copiat, prelucrînd, cronica lui Grigore Ureche și cronica țării lui sîu în continuare doar pînă în 1601. Dar îndofărent de cine ar fi cronica de la Ștefan vodă, fîl lui Vasile Lupu, este evident că privitor la aducerea moaștelor sîntului Ioan, trebuie să face cu o interpolare, cu o înșurubire pentru cititor. Cine s-o fi făcut? El bine, nimeni altul decît același Axinte Uricariu care a copiat letopisitul anonim la 4 septembrie 1715 din îndemnul lui Ntâs Savvokordov. Iată cîm în cronica lui Grigore Tămbăc din 1700 de ani de la aducerea moaștelor sîntului Ioan în Moldova, dară am primi data aducerii acestor moaște, listă de Axinte Uricariu din letopisitul iălinesc, în cronica lui Ureche ne era însă tomnal Nicolae Costin o respinge, optînd pentru data moaștelor în 1402. Totă argumentarea lui Dan Zamfirescu rămîne în aer.

Muceuția lui Ioan cel Nou ni s-a păstrat în copia lui Gavril Ure din 1438. Era normal ca aici fantele să fie înșurubite în trecut, atunci cînd au avut loc, cu 36 ani în urmă. Cîm în cronica lui Grigore Tămbăc, Alexandru cel Nou vodă multe lucruri bune au făcut în țară și au făcut două mănăstiri în Moldova, Bistria și Moldovița, în doi ani al domniei sale... Așteptarea, inițiată dată au trimis de au luat blăroșlavie de la țărînari, Bistritului și de la mitropolitul de la-șteț au scurs mitropolitul de Suceava, numai anume nu scrie că mitropolitul au fost... „În doi ani al domniei sale” înșurubă în 1402, cînd într-adevăr exista mănăstirea Bistrită căreia la 31 octombrie 1409 Alexandru cel Bun îi dăruiește un teren în județul Bistrița, cînd în 1402 a fost făcut atuncî Iosif Mîșat, mort în 1415, cînd deci nu se mai putea sfătui cu voevod Alexandru cel Bun pentru aducerea moaștelor Sîntului Ioan (ce sfătuiuse în 1402).

Un singur manuscris al zbornicului rus *Cartea lui Grigore Tămbăc* conține Muceuția lui Ioan cel Nou, am scris eu. Nu, măcar că Dan Zamfirescu, acolo și în altă parte, a dat un copiat care ignora că textul aparține primului scriitor român de limbă slavonă: monahul Grigore. Sigur, acest copiat nu era oit de bine informat în secolul al XVI-lea, cum este informat Dan Zamfirescu în secolul douăzeci.

Al. Pîru

P.S. Articolul în *lectură* cu paternitatea primei scrieri în proză a literaturii române de Alexandru V. Diță din *Luceafărul* nr. 44 nu conține nici o dovadă în plus ca anul aducerii moaștelor Sîntului Ioan în țară să fie anul 1402. După Ștefan S. Gorovei, *Musălinii*, 1976, p. 42-43, se dă ca primă soție a lui Alexandru cel Bun o catolică din Transilvania, Margareta. Însă după C. Giurescu—Dinu Giurescu, *Istoria Mamei*, 2, 1976, p. 40, Margareta, numită în documentele iălinesc, era Musălina, bunica lui Alexandru cel Bun, moartă în 1410. Prima soție a lui Alexandru cel Bun (ibid. p. 109), moartă la 2 noiembrie 1410, a fost Ana, numită și Neacșa. Cu aceasta s-a căsătorit probabil înainte de a ajunge în țară și a avut pe Ilias, urmasul său la tron. Autrui articolului revorăduce regestul actului de danie a locului numit Poiana Vlădicii întocmit de J. Pitzelli și Harșani din *Documenta Romaniae Antiquae*, I, 1975, p. 22 unde editorul dă ca dată a aducerii moaștelor Sîntului Ioan cel Nou anul 1402. Din regest rezultă clar că Poiana Vlădicii a fost dăruită de Alexandru-Vodă în cinstea sîntului Ioan cel Nou în 1414, cînd voevodul a azeat acolo și o piatră mare „care-l înfățișă pe el apedeptu-se spre a primi sîntul trup” adus în el de la Akkerman, vîntu a Cetatei Albă. Însă P. V. Năsturel a dovedit că aceasta nu e Akkermanul, cucerit de turci abia în 1494, ci Cetatea Albă de la Marea de Azov, actualul Kerchi, în 1402 în Hanatul Crimeii (vezi Ureche cu pasajul interopolat de Misail Călugăru: „Si deca se vîntu lumina în cinstea domni, în doi ani al domniei lui... adus-ur Alexandru) cu mare cheltuiala sa, den tara părină, sîntele mosii a marelui mucenie Ioan Novii...” (Același pasaj în versiunea Nicolae Costin: „Iară la al doilea an al domniei sale, adus-ur cu multă cheltuială moștele sîntului mucenie Ioan Novii din Tara Turcească de la Trapezunt...”) Să se observe că Nicolae Costin evită să spună Cetatea Albă, știind că aceasta nu era pînă în 1402 și se referă doar la locul de origine al mucenicului. Trapezunt, ocupat și el, într-adevăr, de turci, însă abia în 1481) în doi ani al domniei lui, înșurubă la Nicolae Costin 1402. Numai la Axinte Uricariu „în doi ani” al domniei lui Alexandru cel Bun, înșurubă, după letopisitul moldovenesc, 1402, iar după cel iălinesc, 1415. Date cîm Alexandru cel Bun dăruie Poiana Vlădicii, 1414, n-are legătură cu anul aducerii moaștelor în țară care rămîne 1402. La această dată a scris Grigore Tămbăc Muceuția sîntului Ioan cel Nou.

A. P.

Artur Silvestri

- 1) „Unde scurte”, *Limite*, Paris, 1978, pp. 46.
- 2) „Unde scurte”, Paris, 1978, pp. 13.
- 3) „Unde scurte”, Paris, 1978, pp. 398.
- 4) „Unde scurte”, Paris, 1978, pp. 99-100.
- 5) „Unde scurte”, Paris, 1978, pp. 14.
- 6) „Ethos”, II, 1975, pp. 303.
- 7) emisiunea din 20 mai 1983.
- 8) „Limite”, nr. 24-33/sept. 1977.
- 9) „Rumănen”, *Vandehoeck and Ruprecht*, 1977, pp. 536.
- 10) „Limite”, nr. 23/martie 1977, pp. 3.
- 11) „Limite”, nr. 16/luie 1973.

Desen de Aurel Ștefan Alexandrescu

Poetica unui spirit reflexiv

S-au implinit de curind o sută de ani de la nașterea lui Jose Ortega y Gasset, marele virtuoz al ideilor și stilului, eseistul, istoricul literar, criticul de artă și profesorul care, alături de Unamuno, dar în forma colosală de acord cu el, a dominat și ilustrat viața intelectuală a Spaniei în primele cinci decenii ale secolului nostru. Recomandat de UNESCO atenției iubitorilor de adevăr și frumos din lumea întreagă, acest centenar a prilejuit la Madrid obștinatele manifestări festive din care nu au lipsit discursuri, interviuri, amintiri, o expoziție de fotografii și inaugurarea unui centru de cercetări purtând numele sârbătoritului. Poate că filozoful, cu surzătoarea lui intelectuală, ar privi îngăduitor aceste împliniri omagiale, admitând că sînt necesare în plan temporal, dar probabil tot el, cu surzătoarea lui policleică, ar sugera depășirea lor și transferarea aniversării în plan peren.

Pentru a satisface această dorință care este în fond a istoriei, avem de ales între mai multe moduri de a procedea. Cel mai potrivit și revelator mi s-ar pare acela de a răspunde la întrebarea: „Cine este acum, la centenar, Ortega y Gasset?” Care este identitatea sa profundă adică aceea cu cele mai mari șanse sub speța aeternității?

Desigur, Ortega y Gasset este un spirit reflexiv în sensul că el gîndește lumea, mînuiește categoriile fundamentale ale filozofiei — ființa, timpul, rațiunea, viața, circumstanța — se preocupă de procesele cunoașterii, cunoaște în mod adîncit sistemele speculative de la Platon la Kant și la contemporani. Și totuși, ca atitudine fundamentală în fața lumii, Ortega y Gasset trece fără greș și cu vîdicită bucurie de la meditația filozofică, sistematică și esențializatoare, la trăirea artistică a celor gîndite, la emoția intinirii cu ființele și lucrurile, la plăcerea de a și le reprezenta concret, tangibil și de a le exprima colosal, surprinzător, fascinant. Așa se face că severele concepte ale filozofiei — de pildă, interdependența — capătă la Ortega y Gasset o poezie, un colorit afectiv și o exuberanță expresivă propriei creații literare.

„Ce puțin ar însemna un lucru dacă ar fi numai ceea ce este cînd îl privim izolat! Ce sărac, ce sterp, ce stors! S-ar putea spune că există în fiecare lucru o secretă potențialitate de a fi mai mult decît este, potențialitate care se eliberează și se manifestă expansiv atunci cînd altul sau altele intră în legătură cu el. S-ar putea spune că fiecare lucru este fecundat de colățat; s-ar putea spune că se lubesc și vor să se căsătorească, să se împeune în societăți, în organisme, în editicii, în lumi...”

Filozoficul concept de „interdependență”, care de la Aristotel la Hegel este exprimat sobru și peremptoriu prin propoziția: „Numai întru al altuia este adevărat”, se vede prezentă la Ortega y Gasset prin mijloace izbitor literare: autorul alege un caz extrem — lucru absolut izolat — îl dramatizează prin epitepe puternice și semne de exclamație, romantizează intinirea izolatului cu alți izolați în a fi în aceeași condiție reciprocă în izbire și căsătorie. Efectul este inevitabil: în loc de riguroasă decupare logică a conceptului filozofic, apar perspectiva deschisă și reverberația indefinită a creației artistice.

Să privim încă mai de aproape componenta filozofică și componenta artistică a gîndirii și operei lui Ortega y Gasset. În căătorile sale intelectuale, punctul de plecare, poate și începutul de drum sînt filozofice, dar restul — costumația, mersul, soseala, reușita — se datorează creatorului artistic. Om singur, dar elocvent exemplum. Vorbînd despre conceptul de „real”, autorul pornește, profesional, de la greci.

„Cînd cîuțăm realitatea, cîuțăm de fapt aparențele. Dar greul înțelega prin realitate tocmai contrariul: real este esențialul, ceea ce este profund și latent; nu aparența, ci izvorul vii al tuturor aparențelor”.

Enunțuri esențializări constituie numai o introducere. Ea îl îngăduie gînditorului să se

abandoneze plăcerii de a trasa, cu resursele unui desăvîrșit scriitor, portretul răsodului care esențializează, și el, trecutul. Un pictor nu ar putea înfățișa mai plastic pe Homer și nici un poet mai miscător.

„Cu bagheta în mînă, poetul eplă se înalță deasupra noastră; făra lui de orb se îndreaptă spre locul inundat de lumină; soarele este pentru el o mină pălîntăscă ce pipăie în noaptea obrazului heitropului; și aspiră să coincidă cu ampla mișcare care trece”.

Aceasta nu înseamnă că filozofia a dispărut cu totul. Ea rămîne ca un fel de solemnitate creată de privirea ridicată, atunci cînd trebuie, spre înălțime. Se face simțită sub forma unei bucurii a cunoașterii pe care gînditorul o recunoaște ca esențială vieții și demersului artistic.

„În ceea ce mă privește, trebuie să mărturisesc că dimineața, cînd mă scold, spun o rugăciune foarte scurtă, veche de mil de ani, un vers de Rig-Veda care conține cîteva cuvinte inaripate: „Doamne, fă să ne deșteptăm în bucurie și să învîmăm a cunoaște”.

Există desigur în opera lui Ortega noțiuni informate sau susceptibile de altă dezvoltare și acest lucru se învederează mai ales acum, cînd e posibilă o justă cumpănire a scrierilor sale. Astfel, Rebeliunea maseilor și Dezumanizarea artei nu au fost confirmate de istorie. Elijismul și primatul formei care îl surideau s-au dovedit caduce. Pe de altă parte, pozițiile elaborate de el sub denumirea de „rațiune vitală” sau celebra formulă „Eu sînt eu și circumstanța care mă înconjoară” sînt aple de o dezvoltare dialectică și umanistă, așa cum o dorea statornic însuși Ortega y Gasset, pentru care alt discurs filozofic cit și cel artistic aparțin exclusiv omului, valorează prin el și pentru el.

Din toate acestea rezultă, cred, adevăratul profil al gînditorului, identitatea sa profundă care va rezista, probabil, eroziunii timpului. Ortega y Gasset a fost un căuător al adevărului sub sensul și cu dururile frumuseții. A fost un creator artistic care nu a cristalizat în poezie, narajaune sau teatru, ci într-o formă proprie, echivalentă acestora, esul, pe care l-a ridicat la demnitatea și expresivitatea unui gen literar major. „Meditațiile despre Don Quijote”, „Croniclele spectacolului”, scrierile despre artă și literatură își păstrează și își vor păstra interesul, prospețimea și strălucirea, depășind centenarul.

Sub îngrijirea dr. Ion Stăvărus, în Finlanda a apare o interesantă publicație a studenților și cursanților lectoratului românesc de la Universitatea din Turku: Columna prin care se realizează o difuzare a valorilor culturii române în conștiința cititorului finlandez. În cuprinsul numărului 3 (noiembrie 1983) atrage atenția articolului semnat de Ion Stăvărus, „Marea Unire — vis de aur, împlinit”, precum și „Nașterea unității României în anul 1918”, datorat profesorului Kalevo Iivoni. Columna publică în continuare traduceri din Mihai Eminescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Geo Bogza și Adrian Pău-

Natalia Tofan: „Iornă în București” Paul Alexandru Georgescu

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

nescu, însoțite de versiunea originală, precum și o prezentare a academicienului forgu iordan și traducerea unui fragment din „Originele limbii române”. În sumar se remarcă de asemenea un text despre obiceiul călătoriei, semnat de dr. Constantin Cioculescu de la Universitatea din București, sub titlul „Obiectul românesc”. În același număr se găsește imprimat de căătorie în România, scris de Anna Lisa Lavita și transpuserea în limba finlandeză a unor proverbe românești. Publicația avînd o frumoasă copertă realizată de Arta Nivmisto, urmărește așadar să dea o imagine diversificată asupra culturii noastre (folclor, poezie, istorie, lingvistică), prin traduceri și texte în limba română. Caracterul și universal n-uu limitat de deschis, astfel încît Columna reprezintă o meritore formă de difuzare-receptare a culturii românești peste hotare.

apoi, fiindcă e mai simplu și mai rațional decît cu autobuzul sau tramvaiul, e porni pe jos, mergînd pe bulevardul Müseum. Acolo însă, nu privi încă nici în stînga, nici în dreapta. Nu băgă de seamă încă nimic din vară și nici starea de pace nu-l străpunsese așa, că: „Ce mai pace!”

În piața Deah, deveni atent; piața din imitație de marmură (nici asta nu băgase de seamă), e-un briu de scaune

Și — atunci simți Jughiu, că, Doamne, se pace o încă azi la Budapesta! Și ce pace neclintită trebuie Europa să poată mă șadă aici! —

Și de-acum vroia el și să se scufunde în liniștea aceasta. S-o inspire și s-o expiră fibră și să-l transmită creierului lui simț și să știe mai țiruz: Da, aceasta a fost pacea!

(Se oprește la o vitrină, se așază pe un scaun, pe-o bancă cu frinturi de fraze germanice sau slave în urechi...)

Apoi, la Universalitate, privește îndelung la muntele Gellert... Apoi strada Kigjő... Apoi scaurul cu artezian... Apoi... Apoi...)

De ce inventariază și fișează totul cu asemenea stranie griji? De ce se teme? — E vară, se plimbă! —

Cu buzunarele pline (Milne-și poate ridica de la Csepe) mașina nouă, iar el deja privește înapoi spre casa dimineață? — De ce? Pentru ce?

Cu ce privire și conștiință maghiară, incorrigibilă, observă și combină iar totul? De ce alita suspiciune? Nu crede nici propriilor ochi? Ce experiment, ce mesaj au moștenit celulele? —

Se complică doar! — (E unghur, și incorrigibil?) Să termine odată! E vară! — La Festa e încă vară. E vară!

Natalia Tofan: „Plugușorul”

Nostalgia Mediteranei

Montolive este cel de al treilea roman din ciclul alexandrin al lui Lawrence Durrell, cel mai clasic din punctul de vedere al scriiturii, fără prețiozitatea din Justice și mai ales fără senzaționalitatea aceea agresivă, atât de cînduși în ceea ce privește efectul artistic. Durrell face în Montolive o adevărată demonstrație de virtuozitate, arătînd că este de stăpin pe tehnica de compoziție ale romanului, aliternd descrierile cu monologul interior al personajului titular, folosînd personajul a treia și în același timp lăsînd frazarea să rezde așa halucinantă, tipică prozel secolului nostru. Motto-ul din Stendhal: „Il faut que le roman raconte” este situat cum nu se poate mai bine aici, fiindcă Montolive este și cartea care „novelește” ce s-a întîmplat în primele două. Afiăm acum că „story”-ul lui Darley era cum nu se poate mai îndepărtat de realitatea adevărată a lucrurilor. De fapt, Durrell pare să sugereze că perspectiva relativizată asupra evenimentelor, pe care fusese evident că o adopta la început, precum și pulverizarea psihologică a personajelor și discontinuitățile de conduită, reprezintă numai o tehnică literară, iar nu un punct de vedere asupra lumii. Montolive oferă „cheile” evenimentelor și personajelor ce fuseseră aduse în scenă în Justice și Balthazar. Personajul fascinant din primul roman este o conspiratoare lucidă, nelăgrădită decît de cauza sa și de omul care o promovează. Aici Darley, cit și Purswarden, sînt pionii folosiți de Justice pentru a-și acoperi activitatea, totul era pu la cale cu Nessim, iar nimeni din persoana lui se vedește doar o buzie în două cărțile se (seea conspirația sefului. Atunci cînd „apune” adevărul, Durrell nu mai folosește nici un fel de sofisticată psihologizantă, nici Freudism și nici alte trișerii artistice. Capodistria dispăre pentru a proteja rețeaua lui Nessim, iar Justice nu îl părăsește pe tot fel, ci este de asemenea scoasă din joc, devenind inutilă. Pînă și despre bătrînel Cohen, fostul amant al Melissa, afiăm că fusese probabil otrăvit de conștienta lui Nessim pentru că știa prea multe iar bancherul Honanî înșuși se apropie de Melissa mai puțin datorită unei atracții genuine, cît din dorința de a afla cîte și cîteva dansatoare, de la Cohen, despre contra-activa lui. Sub acest rubrică se află și un desigur, ca și viața oamenilor, dar numai atunci cînd revelează adevărul poate fi luat în considerare ca o „operă”, ca o formă a destinului și a Regimului filozofic este același pentru o operă de ficțiune și pentru o „viață” scoldată în aparențe, ele pot face parte dintr-un scenariu mediocru destul de asemănător. În Justice avem de-a face cu un „roman în roman”, referințele la cartea primului soț al eroinei, Arnaut, precum și completările din Montolive, cîtin un subiect cu valoare programatică. „Tezele” lui Durrell trebuie

mai puțin citite, adică luate ad-literam, cît descifrate în felul cum montează senarile și înunipăriile pe care le conțin cărțile sale.

Continuarea în țatul lansate de Catina Ralea prin traducerea primelor două romane din Cuartet este Antoneta Ralian. Așa mînuie, prin de-așa exprim admirația noastră pentru frumoasele ecdevalențe ale acestor traducătoare foarte productive și cu afit de exact simț al vînturilor. Numai în ultimul doi ani, Antoneta Ralian și-a publicat două romane în limba noastră a unui cărți de John Cowper Powys și Iria Murdoch, la care a adăptat acum din bun rest românesc pentru Montolive. Caracteristică limbajului folosit în Montolive este vigoarea, susținută de o mare fluență a narajului și descrierilor. Nu am simțit nici o disonanță, iar ritmica alertă a narajului este transpusă în verbe de mișcare alese cu indis-cutibilă finețe. Ștîlul din Montolive îl conține de minime. Antoneta Ralian, după experiența traducerii prozei clasice engleze, după Grayward și chiar Iria Murdoch, Romanul englezesc tradițional care un talent aparte pentru a-și traduce, și cred că nici lectura sa nu este chiar în îndemina oricui, a gusta pedagogică și tipul de analiză a societății și oamenilor dînt-o asemenea carte preapune un gust aparte. Rareori am descoperit pe cineva cu un gust atât de sigur în lumea prozel englezești, de la Andrei Ion Dileanu încoace, cum este Antoneta Ralian. Am mai spus-o și alădată, un traductor trebuie să transcrie prin versiunea sa și fața nevăzută a textului original, ceea „forma mentis”, o expresie de civilizație și cultură pe care o închină cuvintelor unii scriitor și care dispăre de cele mai multe ori prin actul echivalenței într-o altă limbă. Este vorba de un element fundamental al „valorilor” reprezentative”, ce poartă cu sine un mesaj caracteristic pentru societățile în care s-au născut. Astfel Cuartetul lui Durrell conține altă obsesă autorului pentru luxuria levantină, pentru senzaționalul dezordonat al unei țări, un mesaj caracteristic pentru societățile în care s-au născut. Astfel Cuartetul lui Durrell conține altă obsesă autorului pentru luxuria levantină, pentru senzaționalul dezordonat al unei țări, un mesaj caracteristic pentru societățile în care s-au născut. Astfel Cuartetul lui Durrell conține altă obsesă autorului pentru luxuria levantină, pentru senzaționalul dezordonat al unei țări, un mesaj caracteristic pentru societățile în care s-au născut.

● UN INTERESANT repertoriu publică Claude Falek, autorul unui recent ghid al librărilor specializate din Paris. Este vorba de fabrica de cărți timp pregătirea operelor autorului în conștiința autorului de astăzi: „în trei capitole, Căuțarea unui limbaj, Mînuirea lui Sisi și decuparea unui limbaj și Dezumanizarea unui limbaj”. Într-un studiu diază evoluția atitudinii lui Camus în fața mitului, dînt-o perspectiva particulară, orientată adică de către tehnica, etc. Sub acest rubrică se află și un desigur, ca și viața oamenilor, dar numai atunci cînd revelează adevărul poate fi luat în considerare ca o „operă”, ca o formă a destinului și a Regimului filozofic este același pentru o operă de ficțiune și pentru o „viață” scoldată în aparențe, ele pot face parte dintr-un scenariu mediocru destul de asemănător. În Justice avem de-a face cu un „roman în roman”, referințele la cartea primului soț al eroinei, Arnaut, precum și completările din Montolive, cîtin un subiect cu valoare programatică. „Tezele” lui Durrell trebuie

studiu monografie lui Albert Camus, intitulat Mitul și cel care mînuiește. Termenii primelor cronici sînt foarte clari, dar în același timp pregătirea operelor autorului în conștiința autorului de astăzi: „în trei capitole, Căuțarea unui limbaj, Mînuirea lui Sisi și decuparea unui limbaj și Dezumanizarea unui limbaj”. Într-un studiu diază evoluția atitudinii lui Camus în fața mitului, dînt-o perspectiva particulară, orientată adică de către tehnica, etc. Sub acest rubrică se află și un desigur, ca și viața oamenilor, dar numai atunci cînd revelează adevărul poate fi luat în considerare ca o „operă”, ca o formă a destinului și a Regimului filozofic este același pentru o operă de ficțiune și pentru o „viață” scoldată în aparențe, ele pot face parte dintr-un scenariu mediocru destul de asemănător. În Justice avem de-a face cu un „roman în roman”, referințele la cartea primului soț al eroinei, Arnaut, precum și completările din Montolive, cîtin un subiect cu valoare programatică. „Tezele” lui Durrell trebuie

● MARTEL POET ALGERIAN, Malek Alloua, publică de curînd volumul Visatoul, o suită de evocări reticente ale peisajului natal cu tradiție și imagini familiare ale locurilor. Cartea demostrează încă o dată ce sunt adine poate propune poezia de evocare, ce limbaj fără moarte a semnelor spiritului poate crea un artist care nu și-și rădăcinie. Un critic notează: „Cîmpul Inhu-mărilor” și furnizează punctul de plecare pentru nenumărate visări, care se rătăcesc în colorate și expuneri înspre unele „figuri iliale din spațiile zădu-rului”. Dar „grăsimile care se topesc peste temin-ta” și „cîmpul înflorit cu lasomie și răsărit” sînt destul de departe de orice fel de exotism și nostalgie. Sînt obșeri reali ale visărilor noastre ce autim într-o manieră „cristalină”.

● ROMANUL LU CONSTANT MALVA, Brate-eul, publicat de Jacques Cordier la Institutul Jules Destrée, constituie o carte unică în felul ei, fiindcă sînt legătura cu o întreagă literatură populară din Belgia. Cităm din prezentarea cărții: „Jăratecul apărinea literaturii proletare și constituie o mărturie severă asupra muncii minorilor din Borinage în perioada dintre cele două războaie mondiale. Povestire mai degrabă decît roman, el constituie de fapt un raport asupra diverselor munci și asupra categoriilor de lucrători implicați în procentul ex-tragerii cărbunelui. Scrierile lui Malva (pe adevăratul său nume Alphonse Bourlard, 1900-1968) sînt în primul rînd o literatură de interes din partea cititorilor. Jăratecul, care rămăsece inedit, este publicat în colecția „studii și documente” a Institutului Jules Destrée, consacrat popularizării lucrărilor din Walonia. Prefața lui Jacques Lamote și introducerea lui Jacques Cordier, biograful lui Malva, rezumă trăsăturile proprii literaturii proletare și situază în contextul istoric și literar ce este un text minor, — care descrie diversele faze ale extragerii cărbunelui, întrebîndu-și vocabularul aplica-tiv al acestui grup de lucru”.

● SCRITORUL AUSTRALIAN Patrick White a fost recent tradus în limba franceză cu romanul său „Cazul Twyborn”. Versiunea franceză poartă titlul „Incarările lui T. Eddie Twyborn”, și este comandată în felul următor de către Buletinul editorilor francezi: Acesta este ultimul roman al lui Patrick White, care și-a răsuflat în nouăzeci din partea cărții tot mai mult activitățile teatrale. Personajele sînt australiene, bineînțeles, iar temele sînt de asemenea consacrate societății australiene. Romanul este o povestire în trei părți, care se derulează pe locuri diferite: Coasta de Azur, Australia și Londra. Prin intermediul personajelor sale, Patrick White exprimă mai tîrziu o preocupare în jurul unui humor și un realism necrutător. Intriga cărții constă în descoperirea personalității, iar aceasta s-a condus într-o manieră „cristalină” într-un întin-dus! pe dîntor cu răsufărarea tăiată de la prima pînă la ultima pagină a cărții.

● FERNANDE BARTFELD consacră un nou

REPERE

REVISTA STRĂINĂ

● UN INTERESANT repertoriu publică Claude Falek, autorul unui recent ghid al librărilor specializate din Paris. Este vorba de fabrica de cărți timp pregătirea operelor autorului în conștiința autorului de astăzi: „în trei capitole, Căuțarea unui limbaj, Mînuirea lui Sisi și decuparea unui limbaj și Dezumanizarea unui limbaj”. Într-un studiu diază evoluția atitudinii lui Camus în fața mitului, dînt-o perspectiva particulară, orientată adică de către tehnica, etc. Sub acest rubrică se află și un desigur, ca și viața oamenilor, dar numai atunci cînd revelează adevărul poate fi luat în considerare ca o „operă”, ca o formă a destinului și a Regimului filozofic este același pentru o operă de ficțiune și pentru o „viață” scoldată în aparențe, ele pot face parte dintr-un scenariu mediocru destul de asemănător. În Justice avem de-a face cu un „roman în roman”, referințele la cartea primului soț al eroinei, Arnaut, precum și completările din Montolive, cîtin un subiect cu valoare programatică. „Tezele” lui Durrell trebuie

studiu monografie lui Albert Camus, intitulat Mitul și cel care mînuiește. Termenii primelor cronici sînt foarte clari, dar în același timp pregătirea operelor autorului în conștiința autorului de astăzi: „în trei capitole, Căuțarea unui limbaj, Mînuirea lui Sisi și decuparea unui limbaj și Dezumanizarea unui limbaj”. Într-un studiu diază evoluția atitudinii lui Camus în fața mitului, dînt-o perspectiva particulară, orientată adică de către tehnica, etc. Sub acest rubrică se află și un desigur, ca și viața oamenilor, dar numai atunci cînd revelează adevărul poate fi luat în considerare ca o „operă”, ca o formă a destinului și a Regimului filozofic este același pentru o operă de ficțiune și pentru o „viață” scoldată în aparențe, ele pot face parte dintr-un scenariu mediocru destul de asemănător. În Justice avem de-a face cu un „roman în roman”, referințele la cartea primului soț al eroinei, Arnaut, precum și completările din Montolive, cîtin un subiect cu valoare programatică. „Tezele” lui Durrell trebuie

● MARTEL POET ALGERIAN, Malek Alloua, publică de curînd volumul Visatoul, o suită de evocări reticente ale peisajului natal cu tradiție și imagini familiare ale locurilor. Cartea demostrează încă o dată ce sunt adine poate propune poezia de evocare, ce limbaj fără moarte a semnelor spiritului poate crea un artist care nu și-și rădăcinie. Un critic notează: „Cîmpul Inhu-mărilor” și furnizează punctul de plecare pentru nenumărate visări, care se rătăcesc în colorate și expuneri înspre unele „figuri iliale din spațiile zădu-rului”. Dar „grăsimile care se topesc peste temin-ta” și „cîmpul înflorit cu lasomie și răsărit” sînt destul de departe de orice fel de exotism și nostalgie. Sînt obșeri reali ale visărilor noastre ce autim într-o manieră „cristalină”.

● ROMANUL LU CONSTANT MALVA, Brate-eul, publicat de Jacques Cordier la Institutul Jules Destrée, constituie o carte unică în felul ei, fiindcă sînt legătura cu o întreagă literatură populară din Belgia. Cităm din prezentarea cărții: „Jăratecul apărinea literaturii proletare și constituie o mărturie severă asupra muncii minorilor din Borinage în perioada dintre cele două războaie mondiale. Povestire mai degrabă decît roman, el constituie de fapt un raport asupra diverselor munci și asupra categoriilor de lucrători implicați în procentul ex-tragerii cărbunelui. Scrierile lui Malva (pe adevăratul său nume Alphonse Bourlard, 1900-1968) sînt în primul rînd o literatură de interes din partea cititorilor. Jăratecul, care rămăsece inedit, este publicat în colecția „studii și documente” a Institutului Jules Destrée, consacrat popularizării lucrărilor din Walonia. Prefața lui Jacques Lamote și introducerea lui Jacques Cordier, biograful lui Malva, rezumă trăsăturile proprii literaturii proletare și situază în contextul istoric și literar ce este un text minor, — care descrie diversele faze ale extragerii cărbunelui, întrebîndu-și vocabularul aplica-tiv al acestui grup de lucru”.

● SCRITORUL AUSTRALIAN Patrick White a fost recent tradus în limba franceză cu romanul său „Cazul Twyborn”. Versiunea franceză poartă titlul „Incarările lui T. Eddie Twyborn”, și este comandată în felul următor de către Buletinul editorilor francezi: Acesta este ultimul roman al lui Patrick White, care și-a răsuflat în nouăzeci din partea cărții tot mai mult activitățile teatrale. Personajele sînt australiene, bineînțeles, iar temele sînt de asemenea consacrate societății australiene. Romanul este o povestire în trei părți, care se derulează pe locuri diferite: Coasta de Azur, Australia și Londra. Prin intermediul personajelor sale, Patrick White exprimă mai tîrziu o preocupare în jurul unui humor și un realism necrutător. Intriga cărții constă în descoperirea personalității, iar aceasta s-a condus într-o manieră „cristalină” într-un întin-dus! pe dîntor cu răsufărarea tăiată de la prima pînă la ultima pagină a cărții.

● FERNANDE BARTFELD consacră un nou

SPORT

O, brad frumos!

Sînt la Virful cu dor. Jur împrejur linia senină a zăpezilor. Anul cel bun pe care l-am trăit se leapădă în genuni și urcă din aer nenăscut de pe-o ntre-gul flacăra Noului An, împletită din fluturi și lebede și din zboruri pereche cu albastrul fraged al răsăritului de lună. Descopăr în seara de taină ce-și umple adîncul și nemărginirea cu ninsoare aplecată sub vînt cît lumea-și adună gîndul sub cetină de brad și se dăruiește iubi-rii. Aici, undă țora începe să-și înțeleagă desti-nul și veșnicia, iar timpul șade încercat în să-ni și fiecare prag e o baladă, inima se așază în măsurile cîntecului închipuit de mestecen, de ierburile stepei și de spicul griului. În munții Bucegi, cu cit înaintez spre zarea anului 2000, găseșc puterea de-a mă lăsa cucerit pînă la lacrimă de mireasma lemnelui și de legendara trecere prin vadul a unui cîrd de cerbi. Simt virful ca pe un frate bun și-alerg cu palma

Fănuș Neagu

SUMONYI ZOLTAN

Scrisoare către profesorul Ioan Busiția, la Beius

Dragă Doamne Profesor, Nu pot să vă multumesc, din nou, decît roșind, pentru aștia grijă. — Inșă, mărturisesc, ași exagerat! Nici o nuntă nu poate fi mai imbeluzată în bucurie, decît ospitalitatea voastră casă. Și toate acestea — pentru mine... Zău, nu se poate!

Acum, vă trimit un volum de versuri de Ady, cel mai tînăr poet la noi, și de la Felő și Arany încoace, și cel mai bun. Dar, în mod special, vă atrag atenția asupra celor nouă poezii pe care le-am inserat. Serie curajoasă că, în această nesfîrșită miserie unghur, românii, slavii sînt cu toții frați și în loc de zăburări, de unire au nevoie! Pînă acum, nici un poet n-a îndrăznit să scrie Exemplu, asemănător, degeaba casu, aici.

Veți zîmbi, pesemne, vîzînd greșelile mele. Frazele-mi sînt elementare, din loc în loc E prima încercare. Vă salut.

Bartók

Vara la Budapesta, în septembrie, 1978

„Ce mai vară e-acum, aici, și ce mai pace în Pesta!”

Da, poate astfel ar fi exclamat, de-ar fi fost în asemenea dispoziție... (Dar asta nu-l caracterizează.)

Doar așa, din cînd în cînd se întimplă să iasă puțin la plimbare. Ca și-acum cînd a fugă, să scoată niște bani de la bancă;

Prolog

Privește pe fereastră dar Nu vede nimic din grădina Doar grătille de la fereastră După ele — nimic Nu vede nici drumul Gaiben pietruit Arimate copacii lernatici Uitați în parc Sigur își zice doar E trecut de miezul nopții Și totuși tocmai din cauza Lumii nu vede acum parcul Și bineînțeles nu el șiș Acolo după grădini fiindcă Sînt priviți de aici și Și o femeie și un copil mio

Redactor șef: Nicolae Don Frumuleasa, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

Luceafărul Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

REDACȚIA: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 14 95 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘCINTEII